Nr 140

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ökad läkarutbildning i Göteborg m. m.; given Stockholms slott den 1 oktober 1965.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

Ragnar Edenman

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en kraftig utbyggnad av den medicinska forskningsoch utbildningsorganisationen i Göteborg. Den årliga intagningen till medicinska studier i Göteborg föreslås uppgå till 168 nybörjare för teoretisk utbildning från innevarande läsår. Vidare förordas en ökning av det årliga antalet nybörjarplatser för propedeutisk och klinisk utbildning med 45 till 160 i Göteborg fr. o. m. läsåret 1967/68. Ett planerat nytt sjukhus i Göteborg — Östra sjukhuset — avses därvid bli utnyttjat för läkarutbildning. Vid bifall till detta förslag uppgår den totala intagningskapaciteten per läsår vid de medicinska fakulteterna till 718 nybörjarplatser i de teoretiska ämnena och till 686 platser i de propedeutiska och kliniska ämnena. I propositionen framlagda förslag innebär vidare, att ett hundratal nya tjänster skall tillföras medicinska fakulteten i Göteborg under de närmaste fem åren, däribland åtta professurer, fyra laboraturer, ett universitetslektorat och tolv tjänster som klinisk lärare. De ökade årliga kostnaderna — såvitt gäller avlönings- och materielanslagen — uppskattas vid full utbyggnad till ca 2,9 milj. kr.

I propositionen förordas vidare, att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att godkänna sex avtal mellan staten och bl. a. Göteborgs stad. Genom dessa avtal regleras bl. a. de sjukvårdsmässiga förutsättningarna för den föreslagna ökade intagningen av medicine studerande och frågan om en utökning av den statsägda marken inom det s. k. medicinarområdet i Göteborg. Sistnämnda utökning om ca 130 000 m^2 innebär, att en betydande markreserv skapats för fortsatt byggnadsverksamhet för universitetsändamål inom detta område.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet på Stockholms slott den 1 oktober 1965.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden ANDERSSON, LINDSTRÖM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Edenman, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *ökad läkarutbildning i Göteborg m. m.* och anför.

1. Inledning

Genom beslut den 23 september 1960 tillkallades i enlighet med Kungl. Maj:ts bemyndigande fyra experter för att inom ecklesiastikdepartementet biträda med beredning av vissa frågor rörande ökad läkarutbildning (professorn Bror Rexed, verkställande ledamot, numera statssekreteraren Sven Moberg, numera departementsrådet Sven-Olof Hedengren och numera avdelningsdirektören Gunnar Wennström).

Expertgruppen, som antagit namnet *läkarutbildningsberedningen,* har med anledning av ett av Kungl. Maj:t i juni 1961 meddelat uppdrag undersökt förutsättningarna att åstadkomma ökad intagningskapacitet vid medicinska fakulteten i Göteborg. Resultatet av detta arbete har redovisats i ett den 7 maj 1962 avlämnat betänkande »Ökad läkarutbildning i Göteborg» (stencilerat). I betänkandet föreslås att årligen 160 studerande skall intagas till propedeutisk och klinisk utbildning i Göteborg; därvid förutsätts att ett planerat nytt sjukhus — Östra sjukhuset — skall kunna utnyttjas för läkarutbildning.

Över betänkandet har efter remiss yttranden avgivits av kanslersämbetet för rikets universitet — efter hörande av medicinska fakulteten och större konsistoriet vid universitetet i Göteborg —, byggnadsstyrelsen, medicinalstyrelsen, nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande, expertgruppen för odontologisk utbildning i Göteborg, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län — efter hörande av vederbörande i Göteborgs stad —, Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Sveriges läkarförbund och Sveriges förenade studentkårer (SFS).

Sedan det framkommit att Östra sjukhuset inte kan tas i bruk för läkarutbildning vid beräknad tidpunkt, har medicinska fakulteten i Göteborg i skrivelser som ingetts till ecklesiastikdepartementet den 29 januari resp. den 6 februari 1965 redovisat sin inställning till möjligheterna att övergångsvis åstadkomma förutsättningar för den föreslagna högre intagningskapaciteten. Till den första skrivelsen har fogats en till fakulteten ställd skrift från läkarutbildningsberedningen med vissa förslag till övergångsanordningar i avvaktan på att nämnda sjukhus färdigställs.

Med skrivelse den 24 september 1965 har *statens nämnd för förhandlingar med kommuner* underställt Kungl. Maj:ts prövning sex avtal, som slutits under villkor av Kungl. Maj:ts godkännande, nämligen

avtal om tillägg till 1959 års avtal om Göteborgs stads sjukhus,

avtal om barnmorskeläroanstalten i Göteborg,

avtal om utökning av medicinarområdet i Göteborg,

avtal om övelåtelse till staten av Änggårdens yrkesskolors fastighet i Göteborg,

avtal om ändring av 1954 års universitetsavtal med Göteborgs stad,
avtal om kvarteret Kronoberg i Göteborg.

Över avtalen har efter remiss yttranden avgetts av medicinalstyrelsen, byggnadsstyrelsen och universitetskanslersämbetet.

Ett förslag till utbyggnadsplan för det s. k. medicinarområdet i Göteborg har i januari 1965 framlagts av byggnadsstyrelsen.

2. Återblick

På grundval av ett av *läkarutbildningsberedningen* avgivet betänkande »Program för ökad läkarutbildning» (stencilerat) framlade Kungl. Maj:t i prop. 1961: 108 förslag om en ökning av intagningen vid de medicinska läroanstalterna från 453 till 560 nybörjare per år i de teoretiska ämnena. Detta förslag godkändes genom beslut av 1961 års riksdag (SU 130, rskr 328).

Den år 1961 beslutade utbyggnaden av de medicinska läroanstalterna, som motsvarar beredningens alternativ C, är avsedd att genomföras successivt och har påbörjats vårterminen 1962. Tidsplanen för utbyggnaden redovisas i efterföljande sammanställning, av vilken framgår att den årliga utbildningskapaciteten har ökats etappvis på så sätt, att man under ett första skede utnyttjat vissa befintliga resurser vid de nu fullständiga läroanstalterna, varefter man i ett senare skede ökat intagningen av studerande genom att anordna medicinskt teoretisk utbildning i Umeå. För varje etapp anges i sammanställningen tidpunkterna för intagning av de studerande till teoretisk utbildning de två första studieåren (I), till propedeutisk utbildning det tredje studieåret (II), till klinisk utbildning det fjärde studieåret (III) samt omflyttningar av de studerande inför den propedeutiska utbildningen. Inom parentes redovisas skillnaden i intagning jämfört med närmast föregående nivå, för etapp 1 således jämfört med intagningen läsåret 1960/61. Avgången av studerande mellan de teoretiska och propedeutiska kurserna har antagits utgöra 4—5 %.

Etapp nr 1 av alternativ C

Tidpunkt	Plats i studieordn.	Uppsala	Lund-Malmö	Göteborg	Stockholm	Umeå	Totalt
VT 1962	I	90	120 (+10)	120 (+5)	168 (+30)	—	498 (+45)
Omflyttn. ...		0	—14	—14	—12	+40	
VT 1964	II	86 (+6)	100 (+10)	100	148 (+28)	40	474 (+44)
VT 1965	III	86 (+6)	100 (+10)	100	148 (+28)	40	474 (+44)

Etapp nr 2 av alternativ C

Tidpunkt	Plats i studieordn.	Uppsala	Lund-Malmö	Göteborg	Stockholm	Umeå	Totalt
HT 1965	I	90	120	120	168	62 (+62)	560 (+62)
Omflyttn. ...		0	0	0	0	0	
HT 1967	II	86	115 (+15)	115 (+15)	160 (+12)	60 (+20)	536 (+62)
HT 1968	III	86	115 (+15)	115 (+15)	160 (+12)	60 (+20)	536 (+62)

I prop. 1961: 108 förordades också — med hänsyn till storleken av läkarbehovet — att erforderligt utrednings-, förhandlings- och planeringsarbete skulle påbörjas omedelbart i syfte att genomföra en ytterligare utökning av läkarutbildningen utöver den i propositionen föreslagna höjningen av nybörjarintaget till 560. Arbetet borde därvid inriktas på att i första hand planera för ökning av utbildningskapaciteten till omkring 650 nyintagna studerande per år enligt beredningens alternativ F.

För detta alternativ kan följande tablå uppställas. Siffrorna inom parentes avser jämförelse med läget läsåret 1960/61.

Alternativ F

Plats i studieordn.	Uppsala	Lund-Malmö	Göteborg	Stockholm	Umeå	Totalt
I	90	168 (+58)	168 (+53)	168 (+30)	62 (+62)	656 (+203)
II o. III	86 (+6)	160 (+70)	160 (+60)	160 (+40)	60 (+20)	626 (+196)

Sedan 1961 års riksdag enligt förut nämnda beslut godkänt dessa riktlinjer, uppdrog Kungl. Maj:t i juni 1961 åt läkarutbildningsberedningen att biträda med det fortsatta utrednings- och planeringsarbetet. Vid fullgörandet av detta uppdrag undersökte beredningen till en början möjligheterna att genomföra en snabbare ökning av intagningen än den som beslutats av 1961 års riksdag. Beredningen fann förutsättningar härför föreligga och redovisade dessa i en promemoria av den 4 oktober 1961.

På grundval av denna promemoria föreslog Kungl. Maj:t i prop. 1962: 104, att det årliga antalet nybörjarplatser vid de medicinska läroanstalterna temporärt skulle ökas under läsåren 1962/63—1964/65 med 48 till 546 genom utnyttjande av de teoretiska institutionerna i Göteborg. Vidare förordades, att det till följd av kapacitetsökningen erforderliga antalet propedeutiska och kliniska utbildningsplatser skulle anordnas i Göteborg (15), Stockholm (12) och Umeå (20), genom att företaga den år 1961 beslutade ökningen av samma storlek *tre år tidigare* än vad som ursprungligen avsetts. I propositionen förutsattes, att pågående utredningsarbete skulle fullföljas i syfte att bibehålla den förordade intagningsökningen vid de teoretiska institutionerna även efter vårterminen 1965. De i propositionen framlagda förslagen godkändes av 1962 års riksdag (SU 144, rskr 322).

Innebörden av riksdagens nyss nämnda beslut om ytterligare ökad läkarutbildning kan sammanfattas i följande tablå, varvid inom parentes redovisas skillnaden i intagningen jämfört med närmast föregående nivå, nämligen etapp nr 1 av alternativ C.

Ökad läkarutbildning enligt prop. 1962: 104

Tidpunkt	Plats i studieordn.	Uppsala	Lund-Malmö	Göteborg	Stockholm	Umeå	Totalt
HT 1962	I	90	120	168 (+48)	168	0	546 (+48)
Omflyttn. ...		0	—14	—46	0	+60	
HT 1964	II	86	100	115 (+15)	160 (+12)	60 (+20)	521 (+47)
HT 1965	III	86	100	115 (+15)	160 (+12)	60 (+20)	521 (+47)

Med anledning av prop. 1962: 104 väcktes motioner (I: 680 och II: 822) med förslag om ytterligare ökad läkarutbildning. Statsutskottet anförde i sitt utlåtande över propositionen och ifrågavarande motioner (SU 144), att den växande bristen på läkare inom olika verksamhetsområden enligt utskottets mening talade för att undersökningar så snart som möjligt påbörjades i syfte att vid lämplig tidpunkt anordna ytterligare utbildningsplatser utöver det antal, som det av riksdagen 1961 godkända alternativet F innebar. Riksdagen gav i skrivelse till Kungl. Majt (rskr 322) till känna vad utskottet sålunda anfört.

I enlighet med det av Kungl. Maj:t i juni 1961 meddelade uppdraget forsatte läkarutbildningsberedningen utrednings- och planeringsarbetet i syfte att åstadkomma en permanent ökning av läkarutbildningen. Ett betänkande »Ökad läkarutbildning vid medicinska fakulteten i Lund» (stencilerat) överlämnades den 15 september 1962 till chefen för ecklesiastikdepartementet.

På grundval av detta betänkande framlade Kungl. Maj:t i prop. 1963: 142 förslag om en ökning av läkarutbildningskapaciteten vid medicinska fakulteten i Lund från 120 till 190 platser i de teoretiska ämnena fr. o. m. läsåret 1965/66 och från 100 till 180 platser i de propedeutiska och kliniska ämnena fr. o. m. läsåret 1967/68. I sagda proposition föreslog Kungl. Maj:t dessutom — på grundval av ett av karolinska institutets lärarkollegium avgivet förslag — en tidsbegränsad ökning av läkarutbildningskapaciteten i Stockholm från 168 till 208 nybörjarplatser per år. Denna ökning skulle genomföras genom anordnande av ytterligare 40 nybörjarplatser per år vid karolinska institutets teoretiska institutioner under en tioårsperiod fr. o. m. läsåret 1963/64. Den propedeutiska och kliniska utbildningen för ifrågavarande studerande skulle enligt förslaget förläggas till sjukhus tillhöriga Stockholms stad och Stockholms läns landsting. De i prop. 1963: 142 framlagda förslagen godkändes av 1963 års riksdag (SU 112, rskr 264).

Innebörden av riksdagens nyss nämnda beslut kan sammanfattas i följande tablå, varvid är att märka att ökningen med 40 studerande i Stockholm är av provisorisk natur samt att densamma påbörjats i skede I höstterminen 1963 och enligt planerna når skede II höstterminen 1965 och skede III höstterminen 1966. Inom parentes redovisas skillnaden i intagningen jämfört med etapp nr 1 av alternativ C.

Läkarutbildningskapaciteten enligt hittills fattade beslut

Läsår	Plats i studie-ordn.	Upp-sala	Lund-Malmö	Göteborg	Stockholm	Umeå	Totalt
1965/66	I	90	190 (+70)	120	208 (+40)	62 (+62)	670 (+172)
1967/68	II	86	180 (+80)	115 (+15)	200 (+52)	60 (+20)	641 (+167)
1968/69	III	86	180 (+80)	115 (+15)	200 (+52)	60 (+20)	641 (+167)

Såsom framgår av det föregående uttalades i prop. 1962: 104, att den temporära intagningsökningen vid de teoretiska institutionerna i Göteborg med 48 studerande per år borde bibehållas även efter vårterminen 1965. De propedeutiska och kliniska utbildningsplatser, som disponerats i bl. a. Umeå för studerande från Göteborg, kommer fr. o. m. höstterminen 1967 att tas i anspråk av studerande som påbörjat sin teoretiska utbildning inom ramen för den ordinarie intagningskapaciteten på resp. studieort. På grund härav erfordras för att bibehålla den temporära intagningsökningen vid de teoretiska institutionerna i Göteborg, att ytterligare 45 platser för propedeutisk och klinisk utbildning anordnas fr. o. m. läsåret 1967/68. I det följande framläggs förslag i detta syfte. Den totala intagningskapaciteten vid de medicinska läroanstalterna kommer vid bifall till förslaget att uppgå till 718 per år på det teoretiska utbildningsstadiet och 686 per år på de propedeutiska och kliniska stadierna.

I enlighet med Kungl. Maj:ts bemyndigande tillsattes den 10 maj 1963 en kommitté för vissa undersökningar rörande den fortsatta utbyggnaden av universitet och högskolor m. m. Denna antog benämningen *1963 års universitets- och högskolekommitté*. Vid fullgörandet av sitt uppdrag hade kommittén att beakta innehållet i en inom ecklesiastikdepartementet upprättad promemoria, där det beträffande de medicinska fakulteterna anfördes bl. a., att det borde undersökas var och hur ytterligare 200 nybörjarplatser årligen för medicinsk utbildning — utöver den planerade intagningskapaciteten av 718 studerande per år — skulle kunna åstadkommas. Därvid borde, framhölls i promemorian, tas som utgångspunkt, att denna ytterligare ökning skulle genomföras i Uppsala, Stockholm och Umeå samt i Linköping eller Örebro.

Vidare förordades i prop. 1963: 172 — med hänsyn till dels storleken av läkarbehovet, dels intresset bland ungdomen för medicinsk utbildning — att utbildningsplaneringen för de medicinska fakulteternas del under återstoden av innevarande decennium skulle utan ytterligare prognosutredningar inriktas på en total intagningskapacitet av drygt 900 platser. Detta förslag godkändes av 1963 års riksdag (SU 212, rskr 405).

1963 års universitets- och högskolekommitté har sedermera i betänkandet »Utbyggnaden av universitet och högskolor — Lokalisering och kostnader» (SOU 1965: 11) framlagt förslag, som innebär bl. a., att de medicinska fakulteternas intagningskapacitet ökas till 916 nybörjare årligen fr. o. m. läsåret 1969/70.

Enligt kommitténs program, som föreslås bli genomfört i tre etapper, skall som en första etapp antalet nybörjarplatser vid vardera av de medicinska fakulteterna i Uppsala och Umeå fr. o. m. läsåret 1966/67 öka med 20 till 110 resp. 82. I en andra etapp — fr. o. m. läsåret 1967/68 — skall enligt kommittén ytterligare 86 nybörjarplatser tillkomma i de teoretiska ämnena i Uppsala. Studerande som antagits till dessa utbildningsplatser föreslås erhålla propedeutisk och klinisk utbildning i Linköping, där en ny medicinsk läroanstalt enligt kommitténs förslag skall upprättas fr. o. m. läsåret 1969/70. Slutligen skall enligt kommittén i en tredje etapp — fr. o. m. läsåret 1969/70 — antalet nybörjarplatser i Stockholm utökas med 72 till sammanlagt 280. Kommittén räknar med att därvid — utöver de befintliga undervisningssjukhusen, karolinska sjukhuset och S:t Görans sjukhus — ett planerat sjukhus i Huddinge skall tas i anspråk som undervisningssjukhus.

Innebörden av kommitténs förslag sammanfattas i följande tablå, varvid inom parentes redovisas den föreslagna ökningen av intagningskapaciteten etapp för etapp.

Intagningskapaciteten vid de medicinska fakulteterna enligt 1963 års universitets- och högskolekommittés förslag

Läsår	Plats i studie-ordning	Uppsala	Lund/ Malmö	Göte-borg	Stock-holm	Umeå	Lin-köping	Totalt
Etapp 1								
1966/67	I	110 (+20)	190	168	208	82 (+20)	—	758 (+40)
Omflyttn.		0	0	0	0	0		
1968/69	II	106 (+20)	180	160	200	80 (+20)	—	726 (+40)
1969/70	III	106 (+20)	180	160	200	80 (+20)	—	726 (+40)
Etapp 2								
1967/68	I	196 (+86)	190	168	208	82	—	844 (+86)
Omflyttn.		—84	0	0	0	0	+84	
1969/70	II	106	180	160	200	80	84 (+84)	810 (+84)
1970/71	III	106	180	160	200	80	84 (+84)	810 (+84)
Etapp 3								
1969/70	I	196	190	168	280 (+72)	82	—	916 (+72)
Omflyttn.		—84	0	0	0	0	+84	
1971/72	II	106	180	160	270 (+70)	80	84	880 (+70)
1972/73	III	106	180	160	270 (+70)	80	84	880 (+70)

Ifrågavarande förslag — jämte remissyttrandena över detsamma — kommer att närmare beröras i annat sammanhang senare denna dag.

3. Ökad läkarutbildning i Göteborg

3.1. Läkarutbildningsberedningen

Läkarutbildningsberedningen har — som jag inledningsvis nämnt — i betänkandet »Ökad läkarutbildning i Göteborg» redovisat förutsättningarna för en permanent högre intagningskapacitet vid medicinska fakulteten i Göteborg.

3.1.1. Lokalmässiga och sjukvårdsorganisatoriska förutsättningar

Beträffande de teoretiska institutionernas lokalfråga erinrar beredningen om att den i sin promemoria av den 4 oktober 1961 redovisade de åtgärder av byggnadsteknisk och annan natur, som var nödvändiga för att möjliggöra ökad intagning i de teoretiska ämnena i Göteborg med början höstterminen 1962. På grundval härav förordades i prop. 1962: 104, att den av beredningen föreslagna ökningen av intagningskapaciteten i Göteborg skulle genomföras med början höstterminen 1962, vilket — som nyss nämnts — blev riksdagens beslut.

Enligt beredningens mening förutsätter en fortsatt intagning även efter vårterminen 1965 av 168 nybörjare årligen i de teoretiska kurserna i Göteborg inga ytterligare åtgärder av byggnadsteknisk eller annan natur utöver de åtgärder, som blir erforderliga med anledning av tillkomsten av odontologisk utbildning i Göteborg.

Beredningen behandlar därefter de förutsättningar, som föreligger att bereda ökat antal utbildningsplatser i ämnena farmakologi, bakteriologi och hygien, och anför därvid i huvudsak.

Vid den *farmakologiska institutionen* är det enligt beredningen möjligt att utan större byggnadsåtgärder bereda plats för ifrågasatt ökad utbildningskapacitet.

Vid den *bakteriologiska institutionen* (institutionen för medicinsk mikrobiologi) kan enligt vad beredningen inhämtat hela det ökade antalet studerande i ämnet bakteriologi beredas plats i de institutionens lokaliteter, som är avsedda för medicinsk undervisning och forskning, under förutsättning att de utrymmen inom institutionen kan disponeras, som för närvarande är upplåtna för undervisning och forskning i ämnet hygien.

Den nuvarande *hygieniska institutionen* disponerar i byggnaden för mikrobiologi de lokaler som är avsedda för utbildning i bakteriologi av odontologie studerande. Beredningen anser det vara möjligt att inom den nuvarande byggnaden under en övergångstid genomföra den ökade undervisningen i hygien och krigsmedicin, varvid beredningen beaktat, att för ifrågavarande institution torde

kunna användas vissa lokaler inom den mikrobiologiska institutionsbyggnaden, vilka i nuläget icke utnyttjas för utbildning och forskning.

Beredningen understryker samtidigt behovet av att den hygieniska institutionen så snart ske kan erhåller mer definitiva lokaler för undervisning och forskning. En lösning av denna lokalfråga är emellertid, framhåller beredningen, beroende av hur frågan om lokaler för den gemensamma nordiska hälsovårdshögskolan löses. Beredningen anser, att det från såväl undervisningens som forskningens synpunkt skulle vara ytterst fördelaktigt, om den hygieniska institutionen erhöll definitiva lokaler i nära anslutning till kommande lokaler för den nordiska hälsovårdshögskolan.

Läkarutbildningsberedningen framhöll i sitt betänkande »Program för ökad läkarutbildning», att den av beredningen förordade ökningen av den kliniska utbildningskapaciteten på Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg enligt beredningens alternativ C för huvudämnenas del torde innebära ett maximalt utnyttjande av de dåvarande resurserna vid detta sjukhus. En ytterligare ökning av utbildningskapaciteten i Göteborg förutsatte därför ianspråktagande av ett nytt sjukhus. Beredningen anmälde, att planer förelåg att uppföra ett andra sjukhus i staden och att såväl Göteborgs stads sjukvårdsförvaltning som medicinska fakulteten i Göteborg vid överläggningar med beredningen hade visat intresse för en ökning av läkarutbildningskapaciteten genom ianspråktagande av det planerade nya sjukhuset för undervisning.

Vid remissbehandlingen av läkarutbildningsberedningens sistnämnda betänkande ansåg medicinska fakulteten i Göteborg, att patientunderlaget i staden var fullt tillräckligt för en väsentlig ökning av läkarutbildningen och ställde sig därför positiv till förslaget att öka antalet studerande. Vidare anmälde Göteborgs stads sjukvårdsstyrelse, att det var ofrånkomligt att utvidga stadens lasarettssjukvård under 1960-talet med hänsyn till dels behovet av ytterligare vårdplatser genom befolkningstillväxten, dels behovet av ersättningsplatser för äldre sjukhus.

Vid överläggningar med företrädare för sjukvårdsförvaltningen i Göteborgs stad angående möjligheterna att tillhandahålla ett ökat antal kliniska utbildningsplatser i staden har beredningen informerats om det utrednings- och planeringsarbete, som sjukvårdsstyrelsen i Göteborg på uppdrag av stadsfullmäktige bedriver rörande möjligheterna att bygga ett nytt centralsjukhus, benämnt *Östra sjukhuset*. Enligt sjukvårdsstyrelsens mening bör Östra sjukhuset på lämpligt sätt kunna anpassas för undervisning och forskning.

3.1.2. Plan för organisationen av propedeutisk och klinisk utbildning

Med utgångspunkt i en av sjukvårdsstyrelsen våren 1962 skisserad organisation för Östra sjukhuset har läkarutbildningsberedningen utarbetat en utbildningsplan för en intagning av 160 studerande per år i de kliniska och propedeutiska ämnena. Beredningen räknar enligt denna plan med undervisning i ämnena medicin, kirurgi, psykiatri, röntgendiagnostik och de kliniska laboratoricämnena

av 100 studerande per år vid Sahlgrenska sjukhuset och 60 studerande per år vid Östra sjukhuset. Eventuellt kan samma fördelning av de studerande komma att tillämpas i fråga om det propedeutiska årets översiktskurser samt demonstrationskurser i fysikalisk diagnostik och i sjukvårdsteknik och fysikalisk terapi. I ämnet patologi räknar dock beredningen med en fördelning på 80 studerande vid vartdera sjukhuset. Beredningen räknar vidare med att undervisningen av samtliga 160 studerande helt förläggs till Sahlgrenska sjukhuset (eller till de övriga sjukhus eller institutioner, som f. n. utnyttjas för ifrågavarande undervisning) i de kliniska ämnena radioterapi, dermato-venereologi, ftisiologi och socialmedicin. Undervisningen i klinisk epidemiologi för hela årsintagningen tänker sig beredningen förlagd till Östra sjukhuset. Undervisning i ämnena oftalmiatrik, oto-rhino-laryngologi och neurologi synes enligt beredningen kunna beredas samtliga 160 studerande vid Sahlgrenska sjukhuset med ianspråktagande av de polikliniker inom motsvarande specialiteter, som planeras vid Östra sjukhuset.

I fråga om undervisningen i ämnena pediatrik och obstetrik-gynekologi föreligger två alternativa lösningar, nämligen dels koncentration av hela undervisningen i resp. ämne till Sahlgrenska sjukhuset, dels en uppdelning av undervisningen på en enhet inom Sahlgrenska sjukhuset och en enhet inom det nya sjukhuset. Beredningen betraktar för sin del en koncentration av undervisningen i dessa ämnen till Sahlgrenska sjukhuset som den troligaste lösningen. Undervisning i de propedeutiska ämnena bakteriologi och farmakologi samt i ämnet rättsmedicin synes enligt beredningen kunna beredas samtliga 160 studerande i de lokaler, som redan utnyttjas för ändamålet. En fördelning av de studerande mellan de båda sjukhusen i enlighet med nu redovisade preliminära förslag förutsätter enligt beredningen en viss omorganisation av Sahlgrenska sjukhuset.

3.1.3. Erforderliga sjukvårdsorganisatoriska resurser m. m. för den ökade utbildningen

I detta sammanhang berör beredningen först vissa principiella synpunkter på frågan om den medicinska undervisningens behov av kliniker och vårdplatser. Beredningen framhåller därvid, att det vid bedömningen av detta behov bör vara en självklar utgångspunkt, att det förefintliga sjukvårdsbehovet skall vara utslagsgivande för utbildningsorganisationen. Ingen avdelning eller vårdplats vid ett undervisningssjukhus bör sålunda enligt beredningen inrättas enbart av utbildningsskäl.

Beredningen framhåller vidare, att grundutbildningen i de kliniska ämnena är avsedd att ge de studerande såväl goda teoretiska kunskaper som praktisk övning i gängse undersöknings- och behandlingsmetoder. I anslutning härtill anförs i huvudsak följande beträffande behovet av *kliniker* för undervisningen inom skilda specialområden.

Den praktiska utbildningen sker dels under tjänstgöring på avdelningar och dels under poliklinikt jänstgöring. I vissa fall tillkommer också ett praktiskt

arbete vid assistenttjänstgöring. För undervisningens behov måste sålunda i vissa examensämnen (exempelvis för de kliniska grundämnena medicin, kirurgi, psykiatri och pediatrik samt för specialämnet obstetrik-gynekologi) finnas såväl vårdavdelningar som polikliniker, medan huvuddelen av den praktiska utbildningen i övriga examensämnen (övriga kliniska specialämnen) torde kunna ske på basis av det polikliniska materialet.

Vid utbildningen i de stora kliniska ämnena, t. ex. medicin och kirurgi, med en snabbt fortgående specialisering måste tyngdpunkten läggas på den ur allmän sjukvårdssynpunkt centrala delen av varje kliniskt ämne. Hänsyn måste naturligtvis också tagas till den från vetenskaplig och praktisk synpunkt nödvändiga specialiseringen inom ämnet. Omfattningen av utbildningen i moderdisciplinens delämnen bör emellertid inte vara sådan, att balansen förryckes mot något eller några specialområden. Med beaktande av målsättningen för grundutbildningen är det väsentligt att — i de stora kliniska ämnena — huvudparten av den praktiska tjänstgöringen koncentreras till den centrala delen av huvudämnet (centralämnet). I de fall, då den centrala delen spänner över flera sjukvårdsdiscipliner, bör naturligtvis den praktiska tjänstgöringen äga rum på avdelningar och polikliniker inom samtliga de sjukvårdsdiscipliner, som inrymmer de från allmän sjukvårdssynpunkt centrala delarna av ämnet. Den katedrala undervisningen och de kliniska demonstrationerna bör fördelas på lämpligt sätt mellan centralämnet och delämnena, även här med huvudvikten lagd på centralämnet eller centralämnena.

För en allsidig och fullständig utbildning är det ytterst värdefullt, om undervisningen i ett stort kliniskt ämne kan kompletteras med översiktsföreläsningar och demonstrationer även inom ämnets specialområden. Förekomsten vid en läroanstalt av kliniker inom subspecialiteterna är därför av väsentlig betydelse. Det kan emellertid för denna undervisning vara tillräckligt om *en* klinik inom varje subspecialitet av lämplig storlek finnes tillgänglig.

Behovet av *vårdplatser* för den praktiska utbildningen måste enligt beredningen diskuteras med utgångspunkt i antalet studerande i de olika ämnena. Med hänsyn till vad som tidigare anförts framhåller beredningen, att vårdplatserna inom centralämnet (centralämnena) i första hand bör utnyttjas för den praktiska tjänstgöringen. Vårdplatserna inom delämnena bör i princip tas i anspråk endast därest ett tillräckligt vårdplatsantal i centralämnet (centralämnena) icke kan tillgodoses.

Beredningen övergår härefter till de k o n k r e t a å t g ä r d e r, som bedöms vara erforderliga för att genomföra den ökade läkarutbildningen i Göteborg i enlighet med den framlagda undervisningsplanen och med hänsyn tagen till den planerade utbyggnaden av stadens sjukvårdsorganisation.

För undervisningen i de *kliniska laboratorieämnena* förutsätts uppförande vid Östra sjukhuset av de av staden planerade laboratorierna för resp. patologi, klinisk kemi, klinisk fysiologi samt klinisk bakteriologi ävensom en röntgenavdelning. Av betänkandet framgår vidare bl. a.

Sjukvårdsstyrelsen räknar i förevarande läge med att det kliniskt-bakteriologiska laboratoriet vid Östra sjukhuset kommer att erhålla resurser endast för att ombesörja dels sådana enklare bakteriologiska analyser, som lämpligen bör

utföras i omedelbar anslutning till klinikerna och poliklinikerna, dels sådana undersökningar, till vilka det kliniska materialet icke utan olägenhet kan transporteras från sjukhuset. Östra sjukhusets behov av mera kvalificerade kliniskt-bakteriologiska resurser räknar styrelsen med skall kunna tillfredsställas inom den nyligen uppförda och rikt utrustade mikrobiologiska institutionen. Storleken av det aktuella laboratoriet kommer emellertid att bli beroende av den definitiva omfattningen av sjukhuset i övrigt. Därvid bör särskilt noteras, att vid tillkomsten av en infektionsklinik liksom av en barnklinik på sjukhuset behovet av klinisk bakteriologisk service skulle komma att starkt öka. Enligt beredningens mening torde den av sjukvårdsstyrelsen tänkta storleken på det kliniskt-bakteriologiska laboratoriet på Östra sjukhuset vara tillräcklig även för undervisningens och forskningens behov.

Vissa svårigheter kan emellertid uppkomma för utbildningen i patologi, orsakade av att antalet obduktioner vid det nya sjukhuset blir begränsat. Sådana eventuella olägenheter bör emellertid enligt beredningens mening kunna elimineras, t. ex. genom att undervisningsmaterial från andra sjukhus utnyttjas.

Beredningen har inte kunnat ta slutlig ställning i fråga om organisationen av undervisningen i *det propedeutiska årets översiktskurser* samt *demonstrationskurser* i fysikalisk diagnostik och i sjukvårdsteknik och fysikalisk terapi, innan den definitiva omfattningen av Östra sjukhuset är fastställd. Om en geriatrisk klinik uppförs vid Östra sjukhuset, vore det — anser beredningen — önskvärt, om denna klinik kunde tas i anspråk för bl. a. ifrågavarande undervisning.

Såsom ett absolut minimum för undervisningens och forskningens behov vid Östra sjukhuset räknar beredningen med ett vårdplatsantal av 150 i vartdera av de stora kliniska huvudämnena *medicin* och *kirurgi*. Beträffande undervisningen i dessa ämnen framhåller beredningen vidare i huvudsak.

Inrättande vid Östra sjukhuset jämväl av en geriatrisk och en ortopedisk klinik skulle vara önskvärd med hänsyn till behovet av en utökning av angivna vårdplatsantal för undervisning i medicin och kirurgi. Den geriatriska kliniken (med högst 100 platser) kan därvid bli utnyttjad för undervisning i vissa ämnen under det propedeutiska året samt som förstärkning till undervisningen i medicin. Den ortopediska kliniken (med förslagsvis 90 platser) kan utnyttjas för undervisning i kirurgi.

Därest en geriatrisk klinik eller en ortopedisk klinik med angivet vårdplatsantal inrättas vid Östra sjukhuset, skulle enligt beredningens mening ett vårdplatsantal av 130 platser vid den medicinska respektive den kirurgiska kliniken i och för sig kunna vara tillräckligt. Det vore emellertid önskvärt, om man även i ett sådant läge för undervisningen och forskningen kunde disponera 150 såväl allmänmedicinska som allmänkirurgiska vårdplatser. Beredningen understryker i detta sammanhang angelägenheten av att undervisningen i de stora huvudämnena vid Östra sjukhuset — oavsett vilket vårdplatsantal klinikerna erhåller — kompletteras med översiktsföreläsningar och demonstrationer även inom ämnets specialområden. Därvid bör även för denna undervisning resurserna på de vid Sahlgrenska sjukhuset belägna specialklinikerna utnyttjas.

För undervisningen och forskningen i *psykiatri* vid Östra sjukhuset bör enligt beredningens uppfattning det vårdplatsantal som inom sjukvårdsstyrelsen föreslagits för den planerade psykiatriska kliniken vara tillräckligt. Även för under-

visningen i ämnet *klinisk epidemiologi* finner beredningen det ifrågasatta vårdplatsantalet för den eventuellt tillkommande infektionskliniken på Östra sjukhuset tillräckligt.

Beredningen räknar med att de *polikliniker,* som föreslagits bli anordnade vid Östra sjukhuset, kan utnyttjas för undervisning. Beredningen noterar därvid, att staden planerar uppförande av polikliniker för öron- och ögonsjukdomar samt för neurologiska sjukdomar utan att motsvarande kliniker med avdelningar och vårdplatser föreslås tillkomma. Detta arrangemang skapar enligt beredningens mening tillfredsställande underlag för den utökade undervisningen i berörda ämnen.

Vid Östra sjukhuset planeras även en *kvinnoklinik.* Från staden föreligger önskemål om att samtidigt kunna undervisa såväl blivande läkare som blivande barnmorskor vid stadens två förlossningskliniker, den ena vid Sahlgrenska sjukhuset och den andra vid det nya sjukhuset. I detta sammanhang framhåller beredningen bl. a.

Beredningen redovisade i sitt betänkande »Program för ökad läkarutbildning» två möjligheter till lösning av denna fråga; antingen förläggs läkarutbildningen i ifrågavarande ämne helt till Sahlgrenska sjukhusets kvinnoklinik och barnmorskeutbildningen till kvinnokliniken på Östra sjukhuset eller utnyttjas Sahlgrenska sjukhusets kvinnoklinik för båda formerna för undervisning och kvinnokliniken vid det nya sjukhuset enbart för läkarutbildning. Beredningen är för sin del inte nu beredd att ta slutlig ställning i denna fråga. Beredningen anser dock, att med det vårdplatsantal, som kan disponeras på Sahlgrenska sjukhuset tillfredsställande undervisningsförutsättningar bör kunna beredas för utbildning av hela årsintaget medicine studerande på nämnda sjukhus i ämnet obstetrik-gynekologi, särskilt om en omfördelning av vårdplatserna på sjukhuset kan göras, som tillgodoser behovet för undervisningens del av ett ökat antal gynekologiska vårdplatser. Beredningen betraktar därför för sin del, liksom tidigare medicinska fakulteten och stadens sjukvårdsmyndigheter, förläggning av läkarutbildningen i ämnet enbart till Sahlgrenska sjukhuset som huvudalternativ.

I fråga om organisationen av den framtida *barnsjukvården* inom Göteborgs stad anför beredningen bl. a.

Två möjligheter till lösning av denna fråga föreligger; antingen koncentreras barnsjukvården helt till ett barnsjukhus i anslutning till Sahlgrenska sjukhuset eller uppdelas den på en enhet vid nyssnämnda sjukhus och en enhet vid Östra sjukhuset. Beredningen kan för sin del icke ta slutlig ställning i fråga om den akademiska organisationen för ämnet pediatrik i Göteborg vid ökad läkarutbildning utan avvaktar förslag från stadens sida beträffande den sjukvårdsmässiga organisationen. Beredningen betraktar tills vidare alternativet med koncentration av hela undervisningen i berört ämne till Sahlgrenska sjukhuset som huvudalternativ.

För ifrågasatt ökad utbildning i pediatrik skulle det enligt beredningens mening vara fördelaktigt att ha tillgång till de ytterligare vårdplatser, som skulle tillkomma, om den tidigare föreslagna anordningen att inom stadens sjukhus tillgodose även angränsande landstingsområdens behov av i huvudsak barnmedicinska vårdplatser kunde realiseras. Det totala antalet vårdplatser i barn-

kirurgi, barnmedicin och barnpsykiatri skulle härigenom kunna uppgå till över 300 platser.

Den aktuella utökningen av utbildningskapaciteten beräknas — enligt beredningen — för ämnena *radioterapi, dermato-venereologi, ftisiologi, socialmedicin, rättsmedicin* och eventuellt även för ämnet *klinisk epidemiologi* helt komma att åvila de kliniker och institutioner, som nu utnyttjas för ifrågavarande undervisning. Vidare räknar beredningen med att klinikerna för *ögon- och öronsjukdomar* samt för *neurologiska sjukdomar* på Sahlgrenska sjukhuset kommer att belastas hårdare vid den ökade intagningen, även om de planerade poliklinikerna vid Östra sjukhuset utnyttjas för undervisning. Beredningen framhåller i detta sammanhang bl. a.

Enligt vad beredningen inhämtat torde det vara möjligt att åstadkomma tillfredsställande undervisningsförutsättningar vid sistnämnda kliniker på Sahlgrenska sjukhuset. Vissa ombyggnadsåtgärder kan dock komma att bli erforderliga för den utökade utbildningskapaciteten exempelvis inom öronkliniken. Beredningen vill vidare understryka angelägenheten av att de redan nu aktuella behoven av undervisningsförstärkning i ämnet ftisiologi tillgodoses.

Den aktuella utbyggnaden av Jubileumskliniken i Göteborg avser att förstärka såväl klinikens radioterapeutiska resurser som resurserna för undervisning och forskning. Beredningen räknar därför med att man inom Jubileumskliniken med planerade utbyggnader jämte eventuellt också genom utnyttjande av friställda lokaler i den tidigare bakteriologiska institutionsbyggnaden skall kunna tillgodose för undervisningen och forskningen erforderligt lokalbehov.

För utbildningen och forskningen i ämnet rättsmedicin medför uppförandet av en statens rättsläkarstation i anslutning till den patologiska avdelningen vid Vasa sjukhus en avsevärd förstärkning.

Ett ianspråktagande av Östra sjukhuset för läkarutbildning på sätt, som här angetts, förutsätter enligt beredningen *en viss omorganisation av Sahlgrenska sjukhuset.* Härom anför beredningen i huvudsak.

Beredningen räknar med att vid inrättandet av den medicinska kliniken vid Östra sjukhuset en av de två nuvarande medicinska klinikerna vid Sahlgrenska sjukhuset omvandlas till en klinik för ett internmedicinskt specialämne. På samma sätt räknar beredningen med att en av de två nuvarande kirurgiska klinikerna vid Sahlgrenska sjukhuset vid tillkomsten av den kirurgiska kliniken på Östra sjukhuset omvandlas till en klinik för ett kirurgiskt specialämne. Om vidare en ortopedisk klinik inrättas vid det nya sjukhuset, bör enligt beredningen endera av de nuvarande två klinikerna för ortopediska och extremitetskirurgiska sjukdomar vid Sahlgrenska sjukhuset indragas.

Beredningen räknar härutöver med att vid ianspråktagandet av det nya sjukhuset för undervisning viss omfördelning av vårdplatserna på Sahlgrenska sjukhuset bl. a. mellan olika kliniker kommer att bli av behovet påkallad. För undervisningens del beräknar beredningen, att för utbildning av 100 elever årligen i kirurgi erfordras ca 300 vårdplatser i allmän kirurgi — inklusive i ett av beredningen ifrågasatt kirurgiskt specialämne — vid Sahlgrenska sjukhuset. Det bör i sammanhanget anmärkas, att förekomsten av övriga specialkliniker, bl. a. i plastikkirurgi och thoraxkirurgi, innebär ytterligare förstärkning till undervisningen i kirurgi.

För undervisningen i medicin av 100 elever årligen vid Sahlgrenska sjukhuset beräknar beredningen ett vårdplatsantal av ca 300 erforderligt — inklusive vårdplatser i ett av beredningen ifrågasatt internmedicinskt specialämne.

3.1.4. Erforderliga resurser för undervisning och forskning vid Östra sjukhuset

Beredningen förutsätter, att man vid det fortsatta planeringsarbetet för Östra sjukhuset beaktar behovet av utrymmen även för undervisningen och forskningen.

I detta sammanhang anlägger beredningen vissa principiella synpunkter särskilt på frågan om behovet av utrymmen för forskningen.

Östra sjukhuset torde närmast komma att få karaktären av stödsjukhus till det högt specialiserade Sahlgrenska sjukhuset. Det nya sjukhuset kan förväntas bli mindre än Sahlgrenska sjukhuset och torde komma att sakna kliniker inom medicinska och kirurgiska deldiscipliner, eventuellt med undantag av en geriatrisk och en ortopedisk klinik. Beredningen förutsätter dock, att de kliniker som uppförs vid Östra sjukhuset skall erhålla sådana resurser som möjliggör en lika modern och kvalitativt högtstående sjukvård som klinikerna inom motsvarande discipliner vid Sahlgrenska sjukhuset kan tillhandahålla. Samtidigt förutsätter beredningen, att de kliniska lärarna vid de självständiga klinikerna och laboratorierna på Östra sjukhuset skall komma att få tillfredsställande möjligheter att bedriva klinisk forskning. Endast härigenom skapas enligt beredningen betingelser för att den undervisning som kommer att meddelas vid Östra sjukhuset får en godtagbar kvalitet.

Vid planeringen av forskningslokalerna på Östra sjukhuset bör man enligt beredningens mening pröva möjligheten att till en gemensam anläggning koncentrera den del av forskningen, där möjligheterna att vinna fördelar genom samverkan och gemensamt utnyttjande av lokaler och instrument är särskilt framträdande. Denna anläggning bör lämpligtvis förläggas i omedelbar anslutning till de kliniskt-kemiska och kliniskt-fysiologiska laboratorierna liksom till den patologiska avdelningen, där man även i övrigt har fördelen att ständigt kunna utnyttja sakkunskap och modern teknik.

Beredningen är medveten om att de olika klinikerna har behov av egna lokaler på avdelningarna för den kliniska forskning, som tar direkt befattning med patienterna. Utvecklingen tenderar emellertid att göra den kliniska forskningen alltmer experimentellt inriktad och beroende av modern teknisk apparatur.

Mot bakgrund av den utveckling av den kliniska forskningen, som i det föregående skisserats, kan det enligt beredningen vara rationellt att samla en avsevärd del av forskningslokalerna på ett sådant sätt, att tyngre och dyrbarare forskningsutrustning liksom verkstads- och djuravdelningar kan utnyttjas gemensamt av de skilda forskare, som kommer att vara verksamma på Östra sjukhuset. Beredningen framhåller i detta sammanhang, att den kom-

mer att förorda att en särskild personalorganisation i experimentell kirurgi inrättas vid Östra sjukhuset. Beredningen förutsätter, att frågan om utrymmen för den experimentalkirurgiska verksamheten löses i samband med frågan om centrala forskningslokaler vid sjukhuset och på ett sådant sätt, att tillfredsställande anslutning erhålls såväl till de olika kliniska vårdutrymmena som till sådana gemensamma forskningsfaciliteter som verkstads- och djuravdelningar.

Beredningen räknar med att förläggningen av undervisning och forskning till Östra sjukhuset även kommer att kräva biblioteksservice på detta sjukhus. Beredningen förutsätter emellertid, att dylik service skall kunna anordnas i form av filialverksamhet från universitetsbibliotekets medicinska sektion. Härför krävs att för biblioteksverksamheten på Östra sjukhuset avsätts utrymmen, där vissa löpande tidskriftsserier skall kunna tillhandahållas och där in- och utlåning av litteratur från det centrala biblioteket skall kunna förmedlas.

I betänkandet påpekas vidare, att den aktuella ökningen av utbildningskapaciteten kan komma att medföra vissa svårigheter vid den schematekniska uppläggningen av studierna. Bl. a. kommer svårigheter att uppstå i de fall undervisning på Sahlgrenska sjukhuset i form av föreläsningar och demonstrationer skall kombineras med praktisk tjänstgöring på Östra sjukhuset. Beredningen är emellertid övertygad om att för att lösa det sistnämnda problemet tillfredsställande transportmöjligheter mellan Östra sjukhuset och Sahlgrenska sjukhuset skall kunna beredas. Härigenom skapas också gott underlag för ett samarbete mellan forskare på Östra sjukhuset och på de medicinskt teoretiska institutionerna.

3.1.5. Tidsplan för ökad läkarutbildning i Göteborg

Som tidigare nämnts räknar beredningen med att den första intagningen av nybörjare, som vid den ökade utbildningen helt skall fullfölja sina studier i Göteborg, kan ske höstterminen 1965. Denna ökade intagning kommer att påverka det propedeutiska årets ämnen höstterminen 1967 och ämnet medicin (under medicin/kirurgi-året) höstterminen 1968. Enligt den år 1962 upprättade tidsplanen förutsätts, att Östra sjukhusets medicinska klinik är färdigställd under våren 1968 och dess kirurgiska klinik under hösten 1968 samt att återstoden av den del av sjukhuset, som skall tas i anspråk för undervisning, i allt väsentligt blir färdig under år 1969.

Beredningen framhåller, att tidsprogrammet för angivna ökning kan bli pressat på grund av förseningar i berörda byggnadsprograms förverkligande. Skulle det visa sig omöjligt att vid ifrågasatt tidpunkt tillgodose erforderligt antal utbildningsplatser i de kliniska ämnena på planerat sätt måste enligt beredningen andra åtgärder övervägas. I betänkandet redovisas vissa möjligheter att bereda ett ökat antal studerande utbildning i de propedeutiska och kliniska ämnena under en övergångstid motsvarande förseningen av Östra sjukhusets färdigställande. Endast som en absolut sista utväg får — framhåller beredningen

— den åtgärden vidtas, att intagningen i de teoretiska ämnena i Göteborg minskas för en eller ett par terminer under det att man avvaktar det försenade byggnadsprogrammets förverkligande.

3.1.6. Personalorganisationen

Beredningen understryker, att den förordade ökningen av läkarutbildningen i Göteborg medför, att den medicinska utbildningsorganisationen i Göteborg tillförs en helt ny enhet av kliniker och kliniska laboratorier förutom att ökad belastning påläggs de tidigare disponibla lokal- och sjukvårdsresurserna. Den förordade kapacitetsvidgningen förutsätter därför enligt beredningen en betydande förstärkning av lärarpersonal och teknisk personal vid den medicinska fakulteten i Göteborg.

I fråga om personalorganisationen har beredningen haft överläggningar med representanter för medicinska fakulteten i Göteborg. Ämnesföreträdarna har därvid framlagt förslag om de personalförstärkningar, som enligt deras mening är nödvändiga för att den ökade utbildningen skall kunna genomföras.

1962 års riksdag beslöt i anledning av prop. 1962: 104 att personalorganisationen vid de teoretiska institutionerna i Göteborg skulle förstärkas för att möjliggöra en temporär ökning av utbildningskapaciteten fr. o. m. höstterminen 1962. Genom denna personalförstärkning har, framhåller beredningen, förutsättningar skapats för en fortsatt intagning av 168 studerande årligen i de teoretiska ämnena även efter vårterminen 1965. Vid ett fullständigt realiserande av alternativ F i Göteborg är således enligt beredningens mening ytterligare personaltillskott till de teoretiska institutionerna icke erforderliga.

I samband med förslaget till personalförstärkning för de olika propedeutiska och kliniska ämnena framlägger beredningen vissa principiella synpunkter på frågan om de kliniska lärartjänsternas utformning samt på frågan hur de kliniska ämnenas undervisningsbehov skall kunna täckas inom ramen för den enligt föreliggande förslag förstärkta lärarorganisationen.

Under diskussionerna med ämnesföreträdarna har berörts frågor om inrättande av nya typer av kliniska lärartjänster. Vissa ämnesföreträdare har därvid begärt, att — utöver nuvarande permanenta tjänster i de kliniska ämnena — laboraturer skall inrättas för att täcka det ökade behovet av framför allt katedral undervisning. Enligt beredningens mening torde detta emellertid inte vara det mest ändamålsenliga sättet, när det gäller att genom tillskott till en redan befintlig lärarstab söka tillgodose behovet av ökad och effektiv undervisning. Laboraturer är enligt beredningen i hög grad forskartjänster och liksom professorstjänster motiverade, där behov av subspecialisering föreligger. För forskningens behov kan vidare kvalificerade befattningar av här aktuell nivå tänkas bli inrättade genom forskningsråden. Vid inpassningen i den lokala sjuk-

vårdsorganisationen blir en ny laboratur för huvudmannen liktydig med en ny överläkaravdelning, vilket enligt beredningen ofta skapar svårigheter.

Det ökade behovet av lärartimmar i kliniska ämnen bör enligt beredningen tillgodoses genom inrättande av tjänster som kliniska lärare, tillika biträdande överläkare. Dessa tjänster är numera placerade i lönegrad A 27, och innehavarna är skyldiga att utöver den undervisning, som ingår i tjänsten — 65 timmar per läsår — mot särskild ersättning meddela ytterligare undervisning om högst 65 timmar per läsår. Behovet av lärartimmar vid självständiga och i akademiskt sammanhang nytillkommande kliniker och institutioner bör dock enligt beredningen täckas genom inrättande av permanenta professurer eller laboraturer.

Enligt beredningen har det under överläggningarna om personalorganisationen hävdats, att den sjukvårdande verksamheten ställer så stora krav på de akademiska lärarna i kliniska ämnen, att det med nuvarande lärarstab kan vara svårt att hålla en tillfredsställande kvalitet på undervisningen. Beredningen är för sin del medveten om dessa svårigheter men framhåller, att man vid dimensioneringen av den akademiska lärarorganisationen vid en undervisningsklinik även bör beakta föreskrifterna i kungörelsen den 25 november 1960 (nr 713) om kommunala undervisningssjukhus. Enligt kungörelsen (10 §) är samtliga vid sådana undervisningssjukhus anställda läkare skyldiga att biträda vid handledningen av de studerande, och därjämte är överläkare och biträdande överläkare skyldiga att — i den mån de kommunala sjukvårdsmyndigheterna det medger — mot ersättning överta viss undervisning eller examination inom sitt verksamhetsområde. Enligt beredningens mening bör det vara möjligt för de kliniska lärarna att meddela tillfredsställande undervisning med hjälp av den betydande kommunala läkarstab, som f. n. finns disponibel och för vilken staten lämnar särskilt bidrag.

Den förda diskussionen har enligt beredningen aktualiserat behovet av att inom ramen för nuvarande läraruppsättning i de kliniska ämnena åstadkomma en differentiering av lärarkategorierna, närmast genom införande av en ny mellangradstjänst, vars innehavare skulle ha att helt eller huvudsakligen ägna sig åt undervisning och framför allt handledning. Beredningen har i annat sammanhang diskuterat möjligheten att för detta ändamål inrätta universitetslektorat men har därvid funnit, att dylika permanenta tjänster inom flertalet av de kliniska ämnena inte är lämpliga.

Beredningen framhåller, att förslag under överläggningarna framlagts om att tillgodose undervisningens behov av handledare genom forskarassistenter, vilka skulle ha att delta i den kliniska undervisningen och biträda i den kliniska forskningen.

Beredningen erinrar i detta sammanhang om att forskarassistenttjänster redan förekommer i de kliniska ämnena men då endast som forskarrekryteringsbefattningar. Beredningen känner för sin del viss tveksamhet inför lämpligheten att inrätta forskarassistenter i de kliniska ämnena för att tillgodose undervisningens behov just med hänsyn till att dessa tjänster i första hand konstruerats

såsom lägre forskartjänster. Kraven på att i de kliniska ämnena införa en mellangradstjänst är dock så starka, att beredningen anser det nödvändigt att även för undervisningen pröva tjänstetypen i de kliniska ämnena. Beredningen föreslår därför inrättande av forskarassistenttjänster i de kliniska ämnena pediatrik, dermatologi, radioterapi och socialmedicin.

I samband med diskussionerna om den nödvändiga lärarförstärkningen för vissa propedeutiska ämnen har beredningen även uppmärksammat behovet av personal för odontologisk undervisning i Göteborg. Riksdagen har på grundval av förslag, som framlagts i prop. 1962: 1 (bil. 10 s. 407) och prop. 1962: 104 (s. 36), beslutat att vissa tjänster ,som inrättats för de medicinskt teoretiska institutionerna i bl. a. Göteborg bör vara gemensamma för medicinsk och odontologisk undervisning och forskning. Mot bakgrund härav förordar beredningen att av de föreslagna nya lärartjänsterna en prosektur i patologi och en laboratur i bakteriologi på motsvarande sätt får till uppgift att tillgodose såväl den ökade läkarutbildningens som tandläkarutbildningens behov.

Beredningen övergår härefter till de personalförstärkningar, som erfordras för att en ökning av utbildningskapaciteten skall kunna genomföras.

Beträffande lärarstaben vid *Östra sjukhuset* räknar beredningen med självständiga undervisnings- och forskningsorganisationer i de kliniska huvudämnena medicin, kirurgi och psykiatri samt i de kliniska laboratorieämnena patologi, klinisk kemi, klinisk fysiologi och röntgendiagnostik. Om en ortopedisk klinik och en pediatrisk klinik uppförs vid det nya sjukhuset, räknar beredningen på samma sätt med självständiga undervisnings- och forskningsorganisationer även i därvid berörda ämnen.

Beredningen har funnit det möjligt att — för att tillgodose behovet av akademiska organisationer i ämnena medicin, kirurgi och patologi vid Östra sjukhuset — till detta sjukhus överföra en av de två vid Sahlgrenska sjukhuset nu förefintliga personalorganisationerna i vart och ett av nämnda ämnen. För övriga ämnen, nämligen psykiatri, klinisk kemi, klinisk fysiologi och röntgendiagnostik samt eventuellt för ämnena pediatrik och ortopedi, räknar beredningen med tillkomsten av nya självständiga personalorganisationer. För det sistnämnda ämnet kan enligt beredningen en övergångsanordning bli erforderlig på sätt som kommer att anges i det följande.

Beredningen förordar, att för nämnda akademiska organisationer vid Östra sjukhuset skall finnas en professur i ettvart av ämnena medicin, kirurgi, psykiatri, patologi, klinisk kemi och röntgendiagnostik samt eventuellt även i vartdera av ämnena ortopedi och pediatrik, vilka samtliga professurer samtidigt bör vara förenade med befattning som överläkare vid sjukhuset. Av nämnda professurer skulle professurerna i psykiatri, klinisk kemi och röntgendiagnostik samt eventuellt i ortopedi och pediatrik behöva nyinrättas.

För ämnet klinisk fysiologi vid Östra sjukhuset förordar beredningen en laboratur, förenad med befattning som överläkare. I ämnet patologi vid Östra

sjukhuset förordas, att utöver nyssnämnda professur och en prosektur, vilka överförs från Sahlgrenska sjukhuset, ytterligare en prosektur inrättas.

Enligt beredningen räknar man inom Göteborgs stads sjukvårdsstyrelse med att det planerade kliniskt-bakteriologiska laboratoriet vid Östra sjukhuset skall tillgodose behovet av enbart enklare bakteriologisk rutinverksamhet vid sjukhuset. För mera avancerade bakteriologiska undersökningar skulle de nya klinikerna få repliera på stadens nuvarande mikrobiologiska institution. Med hänsyn härtill räknar beredningen inte med någon självständig akademisk organisation i ämnet vid Östra sjukhuset. Undervisningen i detta bör enligt beredningen kunna handhas av läraren i klinisk bakteriologi vid Sahlgrenska sjukhuset med bistånd av en arvoderad kommunalanställd biträdande överläkare vid Östra sjukhuset. Beredningen har dock inte tagit definitiv ställning i denna lärarfråga utan avvaktar stadens förslag till lösning av den sjukvårdsmässiga organisationen av berörda specialitet vid Östra sjukhuset.

Beredningen förutsätter, att lärarpersonalen på de polikliniker vid Östra sjukhuset, som skall utnyttjas som förstärkning för undervisning i ämnena oftalmiatrik, oto-rhino-laryngologi och neurologi vid Sahlgrenska sjukhuset, blir underställd företrädarna för resp. ämnen vid Sahlgrenska sjukhuset. Undervisningen i berörda ämnen vid Östra sjukhuset föreslås bli meddelad av kliniska lärare tillika biträdande överläkare i lönegraden A 27.

Beredningen tar för sin del inte ställning till den akademiska organisation, som eventuellt kan bli erforderlig för ämnet klinisk epidemiologi vid Östra sjukhuset. När frågan om den sjukvårdsmässiga organisationen av berörda disciplin lösts, får enligt beredningen en ny prövning göras av personalorganisationen i ämnet.

Från fakultetshåll har önskemål framförts om särskild personal för bl. a. en verkstadsavdelning, en djuravdelning och en fotografisk avdelning vid Östra sjukhuset för att i första hand tillgodose forskningens behov. Med hänvisning till sina i det föregående relaterade synpunkter på frågan om erforderliga resurser för undervisning och forskning vid det nya sjukhuset understryker beredningen angelägenheten av att lärarna på de nya klinikerna erhåller såväl personella som materiella betingelser för forskning på samma nivå som Sahlgrenska sjukhuset kan erbjuda. Beredningen anser sig emellertid inte kunna framlägga definitiva förslag till förstärkning av den tekniska personalorganisationen på Östra sjukhuset utöver vad som ingår i de skilda klinikernas och institutionernas egna personalstaber. För att tillgodose behovet av dels resurser för den experimentellt kirurgiska forskningen, dels ytterligare verkstadspersonal förordar beredningen inrättande vid Östra sjukhuset av vissa tjänster för experimentell kirurgi och en för samtliga institutioner och kliniker gemensam tjänst såsom instrumentmakare.

Som tidigare nämnts räknar beredningen med att personalorganisationen för en av de två nuvarande medicinska resp. kirurgiska klinikerna på Sahlgrenska sjukhuset överförs till Östra sjukhuset liksom personalorganisationen för en av

de två nuvarande patologiska institutionerna. Beredningen utgår vidare från att vid Sahlgrenska sjukhuset tillkommer en professur i såväl ett internmedicinskt som ett kirurgiskt specialämne.

F. n. finns två professurer inom skelettkirurgien, nämligen en ordinarie professur i ortopedi, förenad med befattning som överläkare vid ortopediska kliniken på Sahlgrenska sjukhuset, samt en personlig professur i extremitetskirurgi, särskilt handkirurgi, vilken är förenad med befattning som överläkare vid extremitetskirurgiska kliniken på Sahlgrenska sjukhuset. Beredningen räknar inte med att en ytterligare professur i ortopedi skall behöva inrättas, även om en ortopedisk klinik tillkommer på Östra sjukhuset. Två alternativ att lösa personalfrågan för undervisningens vid Östra sjukhuset del föreligger. Enligt det första alternativet överförs en av de två nuvarande vid Sahlgrenska sjukhuset placerade professurerna inom skelettkirurgien till Östra sjukhuset och förenas med befattning som överläkare vid ortopediska kliniken. Enligt det andra alternativet meddelas undervisning i ämnet vid Östra sjukhuset av en extra överläkare vid den ortopediska kliniken. När nuvarande innehavare av den personliga professuren i extremitetskirurgi, särskilt handkirurgi, avgår, bör enligt beredningens förslag denna personliga professur ersättas med ytterligare en ordinarie professur i ortopedi med placering på Östra sjukhuset och förenad med befattning som överläkare vid ortopediska kliniken.

Den framtida barnsjukhusorganisationen i Göteborg kan, som i det föregående framhållits, lösas på två sätt. Antingen koncentreras hela barnsjukvården till ett barnsjukhus vid Sahlgrenska sjukhuset eller uppdelas den på en enhet på Sahlgrenska sjukhuset och en enhet på Östra sjukhuset. Om det förstnämnda alternativet realiseras, räknar beredningen med att ytterligare en professur inrättas i ett barnmedicinskt specialämne, förenad med befattning som överläkare på barnsjukhuset. Om det andra alternativet realiseras, räknar beredningen, som tidigare nämnts, med att en professur i pediatrik inrättas, förenad med befattning som överläkare på Östra sjukhuset.

Eftersom den framtida barnpsykiatriska sjukvårdsorganisationen i staden ännu inte avgjorts, tar beredningen inte slutlig ställning till frågan om den akademiska organisationen i detta ämne.

För att tillgodose behovet av ytterligare lärarförstärkning för den ökade läkarutbildningen i de propedeutiska ämnena vid institutionerna på Sahlgrenska sjukhuset bör enligt beredningen inrättas en laboratur i allmän bakteriologi, en prosektur i patologi samt en tjänst som universitetslektor i farmakologi. Nämnda laboratur i bakteriologi förordas bli gemensam för medicinsk och odontologisk utbildning och forskning. Vid den patologiska institution, som får ansvaret för utbildningen i ämnet även av blivande tandläkare, förordar beredningen en prosektur gemensam för medicinsk och odontologisk utbildning och forskning.

Beredningen är medveten om att vid utökningen av läkarutbildningskapaciteten en förstärkning av det medicinska bibliotekets resurser blir erforderlig, bl. a. för att tillgodose behovet av bibliotekservice vid Östra sjukhuset. Bered-

ningen förutsätter, att — när förslag om en odontologisk utbildnings- och forskningsorganisation i Göteborg presenterats — ställning tas till frågan om bibliotekets totala behov av förstärkta resurser i fråga om personal m. m., betingat såväl av den ökade läkarutbildningen som av tandläkarutbildningen.

Beredningen behandlar härefter vissa frågor rörande personalorganisationen, som vid överläggningarna med ämnesföreträdarna blivit föremål för särskild diskussion. Beträffande dessa spörsmål torde få hänvisas till betänkandet.

Beredningens förslag till personell förstärkning för den ökade läkarutbildningen i Göteborg enligt alternativ F framgår av följande sammanställning (lönegrader avser läget år 1965). Förslaget utgår från intagningskapaciteten i de propedeutiska och kliniska ämnena läsåret 1961/62 (100 elever årligen). För översiktens skull tas även med den i beredningens promemoria den 4 oktober 1961 föreslagna och av riksdagen i anledning av prop. 1962: 104 beslutade personalförstärkningen för ett ökat intag i de teoretiska ämnena.

Förslag till personalförstärkning

a) De teoretiska ämnena

Anatomi

1 prosektor (gemensam för medicinsk och odontologisk undervisning och forskning)
1 forskarassistent
1 förste amanuens
1 laboratorieassistent i högst Ae 10
1 kanslibiträde i Ae 7

Histologi

1 prosektor (gemensam för medicinsk och odontologisk undervisning och forskning)
1 forskarassistent
1 assistent
1 laboratorieassistent i högst Ae 10
1 institutionstekniker i Ae 10 med samtidig indragning av halvtidsanställd vaktmästare i Ae 7

Medicinsk kemi

1 professor (gemensam för medicinsk och odontologisk undervisning och forskning)
1 forskarassistent
4 assistenter
2 förste amanuenser
1 laboratorieassistent i högst Ae 10
1 kanslibiträde i Ae 7

Fysiologi

1 universitetslektor (gemensam för medicinsk och odontologisk undervisning och forskning)
1 forskarassistent
1 assistent
2 förste amanuenser
4 tredje amanuenser
1 laboratorieassistent i högst Ae 10

Medicinsk fysik

1 forskarassistent
1 institutionstekniker i Ae 10

b) Propedeutiskt stadium

Allmän bakteriologi

1 laborator (gemensam för medicinsk och odontologisk undervisning och forskning)
1 forskarassistent
1 laboratorieingenjör i högst Ae 15
1 laboratorieassistent i högst Ae 10
1 djurvårdare i Ae 7 med halvtidstjänstgöring

Klinisk bakteriologi

För placering på Östra sjukhuset:
1 klinisk amanuens
1 laboratorieassistent i högst Ae 10

Farmakologi

1 universitetslektor
2 forskarassistenter och samtidigt indragning av 1 assistent
1 förste amanuens
1 laboratorieassistent i högst Ae 10

Patologi

2 prosektorer (varav den ena gemensam för medicinsk och odontologisk undervisning och forskning)
1 forskarassistent
1 förste amanuens
1 laboratorieassistent i Ae 12
1 institutionsbiträde i Ae 5 (djurvårdare i Ag 7)

Anmärkning: En av de nuvarande två patologiska institutionerna på Sahlgrenska sjukhuset överförs till Östra sjukhuset med en personalorganisation i stort omfattande:

1 professor
1 prosektor
1 biträdande lärare i Ae 23
2 assistenter
2 förste amanuenser
2 tredje amanuenser
1 instrumentmakare i Ae 12
1 kontorist i Ae 9
3 laboratorieassistenter i högst Ae 10
1 vaktmästare i Ae 7
1 institutionsbiträde i Ag 5 (djurvårdare i Ag 7)

Av de föreslagna tillkommande tjänsterna bör den prosektur, som är avsedd för medicinsk och odontologisk undervisning och forskning, jämte forskarassistenttjänsten placeras på den institution, som kommer att meddela undervisning även för odontologie studerande. I övrigt bör den föreslagna personalen på lämpligt sätt fördelas mellan de två institutionerna.

Klinisk kemi

För placering på Östra sjukhuset:
1 professor
1 klinisk amanuens
1 kanslibiträde i Ae 7
1 instruktionssköterska i Ae 19

Klinisk fysiologi

För placering på Östra sjukhuset:
1 laborator
1 klinisk amanuens
1 kanslibiträde i Ae 7
1 instruktionssköterska i Ae 19

Övriga propedeutiska kurser

För eventuell placering på Östra sjukhuset:
1 klinisk amanuens

c) Kliniskt stadium

Medicin

För placering på Sahlgrenska sjukhuset:

1 professor i av fakulteten föreslaget specialämne
1 klinisk lärare i Ae 27
2 kliniska amanuenser
1 laboratorieassistent i högst Ae 10
1 kanslibiträde i Ae 7

För placering på den medicinska kliniken vid Sahlgrenska sjukhuset:
1 klinisk amanuens

Anmärkning: En av de nuvarande två medicinska klinikerna på Sahlgrenska sjukhuset överförs till Östra sjukhuset med en personalorganisation omfattande:

1 professor
2 kliniska lärare i Ae 27
3 kliniska amanuenser
1 laboratorieassistent i högst Ae 10
1 kontorist i Ae 9

Beredningen förutsätter, att vid tillkomsten av en klinik vid Sahlgrenska sjukhuset inom ett invärtesmedicinskt specialämne, denna ställs till förfogande för utbildningen i internmedicin. Vidare förutsätter beredningen, att professorn i medicin förblir huvudlärare i nämnda ämne även efter tillkomsten av en professur i ett specialämne.

Kirurgi

För placering på Sahlgrenska sjukhuset:
1 professor i av fakulteten föreslaget specialämne
1 klinisk lärare i Ae 27
1 laboratorieassistent i högst Ae 10

För placering på den kirurgiska kliniken på Sahlgrenska sjukhuset:
1 klinisk amanuens
1 kanslibiträde i Ae 7

För placering på den kirurgiska kliniken på Östra sjukhuset:
1 kontorsbiträde i Ae 5

Ingående i en avdelning för experimentell kirurgi på Östra sjukhuset:
1 assistent
1 laboratorieassistent i högst Ae 10

Anmärkning: En av de nuvarande två kirurgiska klinikerna på Sahlgrenska sjukhuset överförs till Östra sjukhuset med en personalorganisation omfattande:

1 professor
1 klinisk lärare i Ae 27
3 kliniska amanuenser
1 laboratorieassistent i högst Ae 10
1 kontorist i Ae 9

Beredningen förutsätter att, vid tillkomsten av en klinik vid Sahlgrenska sjukhuset inom ett kirurgiskt specialämne, denna ställs till förfogande för utbildningen i kirurgi. Vidare förutsätter beredningen, att professorn i kirurgi förblir huvudlärare i nämnda ämne även efter tillkomsten av en professur i ett specialämne.

Ortopedi

För placering på Sahlgrenska sjukhuset:
1 klinisk amanuens
1 laboratorieassistent i högst Ae 10

För placering på Östra sjukhuset:
1 professor
1 klinisk amanuens
1 kanslibiträde i Ae 7

Anmärkning: Beredningen räknar med att på Östra sjukhuset inrättas en ortopedisk klinik. Två alternativ till lösning av personalfrågan för undervisningen vid denna klinik föreligger. Enligt det ena alternativet överförs den ena av de två nuvarande på Sahlgrenska sjukhuset placerade professurerna inom skelettkirurgien till Östra sjukhuset och förenas med befattning som överläkare vid ortopediska kliniken. Enligt det andra alternativet meddelas under en övergångstid undervisning i ämnet på Östra sjukhuset av en extra överläkare. När den nuvarande innehavaren av den personliga professuren i extremitetskirurgi, särskilt handkirurgi, avgår, ersätts denna personliga professur med en ytterligare ordinarie professur, placerad på Östra sjukhuset och förenad med befattning som överläkare vid ortopediska kliniken.

Röntgendiagnostik

För placering på Östra sjukhuset:
1 professor
1 klinisk amanuens
1 kanslibiträde i Ae 7

Radioterapi

För placering på Sahlgrenska sjukhuset:
1 klinisk lärare i Ae 27
1 forskarassistent

Pediatrik

1 professor
1 klinisk lärare i Ae 27
1 forskarassistent
1 laboratorieassistent i högst Ae 10
1 kanslibiträde i Ae 7

Anmärkning: Professuren placeras antingen på ett barnsjukhus vid Sahlgrenska sjukhuset inom ett av fakulteten föreslaget specialämne eller på en barnklinik på Östra sjukhuset inom ämnesområdet pediatrik.

Därest angivna personalorganisation placeras på Östra sjukhuset, föreslås härutöver tillkomma:
1 klinisk amanuens

Barnpsykiatri

För placering på Sahlgrenska sjukhuset:
1 klinisk amanuens

Anmärkning: När en barnpsykiatrisk klinik inrättas, får en ny prövning av personalorganisationen göras.

Psykiatri

För placering på Östra sjukhuset:
1 professor
1 klinisk lärare i Ae 27
2 kliniska amanuenser
1 laboratorieassistent i högst Ae 10
1 kanslibiträde i Ae 7

Dermato-venereologi

För placering på Sahlgrenska sjukhuset:
1 klinisk lärare i Ae 27
1 forskarassistent

Klinisk epidemiologi

För placering på Östra sjukhuset:
Arvode till överläkare vid infektionskliniken
1 klinisk lärare i Ae 27
1 klinisk amanuens
1 kanslibiträde i Ae 7

Anmärkning: När frågan om den sjukvårdsmässiga organisationen av berörda disciplin lösts, får en ny prövning av personalorganisationen göras.

Ftisiologi

1 klinisk amanuens

Neurologi

För placering på Sahlgrenska sjukhuset:
1 klinisk amanuens

För placering på Östra sjukhuset:
1 klinisk lärare i Ae 27 tillika biträdande överläkare (underställd överläkaren vid Sahlgrenska sjukhuset)
1 klinisk amanuens

Obstetrik-gynekologi

För placering på Sahlgrenska sjukhuset:
1 klinisk lärare i Ae 27
2 kliniska amanuenser

Anmärkning: Personalorganisationen vid Kvinnokliniken II överförs till Östra sjukhuset, där kvinnokliniken utnyttjas enbart för barnmorskeutbildning.

Oftalmiatrik

För placering på Sahlgrenska sjukhuset:
1 klinisk amanuens
1 laboratorieassistent i högst Ae 10

För placering på Östra sjukhuset:
1 klinisk lärare i Ae 27 tillika biträdande överläkare (underställd överläkaren vid Sahlgrenska sjukhuset)
1 klinisk amanuens

Oto-rhino-laryngologi

För placering på Sahlgrenska sjukhuset:
1 klinisk amanuens
1 kanslibiträde i Ae 7 med halvtidstjänstgöring

För placering på Östra sjukhuset:
1 klinisk lärare i Ae 27 tillika biträdande överläkare (underställd överläkaren vid Sahlgrenska sjukhuset)
1 klinisk amanuens

Hygien

1 forskarassistent
1 förste amanuens
1 laboratorieassistent i högst Ae 10

Socialmedicin

1 klinisk lärare i Ae 27
1 forskarassistent
1 kontorist i Ae 9

Övrigt

1 instrumentmakare i Ae 12 (för verkstadsorganisationen på Östra sjukhuset)

3.1.7. Kostnadberäkningar

Beredningens kostnadsberäkningar avseende full utbyggnad, som här evalverats till 1965 års löne- och prisläge, utvisar, att de i det föregående redovisade *personalförstärkningarna* skulle dra en årlig merkostnad av ca 3,6 milj. kr. I detta belopp ingår ca 60 000 kr. för arvoden till biträdande lärare m. m. Då personalökningarna beräknats med utgångspunkt i organisationen budgetåret 1961/62 bör enligt beredningen den av nu ifrågavarande förslag föranledda utgiftsstegringen dock minskas med belopp motsvarande kostnaderna för dels den av 1962 års riksdag beslutade personalförstärkningen i de teoretiska ämnena (ca 810 000 kr.), dels vissa övriga av de förut redovisade nya tjänsterna, om vilkas inrättande riksdagen beslutat i anledning av prop. 1961: 108 (ca 470 000 kr.). Den egentliga utgiftshöjningen för personalförstärkningarna i de propedeutiska och kliniska ämnena stannar därför enligt beredningens kalkyler vid ca 2 320 000 kr.

De årliga kostnaderna för den enligt beredningens beräkningar erforderliga höjningen av *materielanslagen* anges till totalt 470 000 kr. Dessa kostnader bör emellertid, framhåller beredningen, i analogi med den beräkningsgrund, som tillämpats för personalkostnaderna, reduceras med kostnaderna för den enligt 1961 års riksdagsbeslut godkända uppräkningen av materielanslagen (125 000 kr.). Den tillkommande höjningen av materielanslagen uppgår sålunda enligt beredningen till ca 335 000 kr.

De totala årliga merkostnaderna för personalförstärkningar och uppräkning av materielanslagen för en ökning av utbildningskapaciteten i de propedeutiska och kliniska ämnena i Göteborg beräknas till ca 4 070 000 kr., varav 2 655 000 kr. utgör ännu ej beslutad kostnadsökning.

Beredningen anför vidare, att det f. n. inte är möjligt att ange kostnader av engångsnatur, såsom kostnader för vissa inrednings- och omändringsarbeten eller för förstärkning av tillgänglig utrustning. I kalkylerna har inte heller kunnat anges erforderliga höjningar av läroanstaltens omkostnadsanslag eller erforderliga personella och materiella förstärkningar av bibliotek och administration. Beredningen har ej heller kunnat ta ställning till de kostnader, som påverkas av förhandlingar mellan staten och Göteborgs stad. Kostnaderna under femte huvudtiteln för ökat ianspråktagande av kommunala sjukvårdsresurser har sålunda inte kunnat beräknas.

3.1.8. Sammanfattning av beredningens förslag

Läkarutbildningsberedningen har funnit förutsättningar föreligga att i Göteborg utöver tidigare beslutad ökning ytterligare vidga utbildningskapaciteten av läkare enligt ett av beredningen angivet alternativ F. Ett fullständigt realiserande av detta alternativ i Göteborg skulle innebära, att årligen 168 elever intogs till de teoretiska ämnena och 160 elever till de propedeutiska och kliniska ämnena. För kapacitetsökningen erforderligt antal propedeutiska och kliniska utbildningsplatser skulle kunna beredas bl. a. genom ianspråktagande av ett av staden planerat nytt sjukhus i Göteborg, benämnt Östra sjukhuset. Den ökade intagningen i de propedeutiska ämnena borde kunna igångsättas höstterminen 1967 och i de kliniska ämnena höstterminen 1968. Härigenom skulle en i prop. 1962: 104 föreslagen ökning av nybörjarintagningen vid de teoretiska institutionerna till 168 elever årligen fr. o. m. höstterminen 1962 kunna bibehållas även efter vårterminen 1965 och samtliga de studerande, som fr. o. m. höstterminen 1965 påbörjar sina medicinska studier i Göteborg, skulle få möjlighet att fullfölja studierna på en och samma studieort.

Med hänvisning till vad som anförts i det föregående föreslår beredningen, att det av beredningen angivna alternativet F till fullo realiseras i Göteborg enligt den utbildningsplan och tidsplan beredningen redovisat i betänkandet. Ett realiserande av programmet förutsätter dock, framhåller beredningen, att ett för staten godtagbart avtal kan träffas med Göteborgs stad om bl. a. ianspråktagande av Östra sjukhuset för läkarutbildning.

Innebörden av beredningens förslag till ökning av läkarutbildningen i Göteborg enligt alternativ F är att vid Göteborgs universitet och tillhörande undervisningssjukhus inrättas ett nittiotal nya tjänster i de propedeutiska och kliniska ämnena, varav 7 professurer, 4 laboraturer, 1 universitetslektorat, 12 kliniska lärartjänster, 9 forskarassistenttjänster, 24 (eventuellt 25) kliniska amanuenstjänster, 1 assistenttjänst, 3 förste amanuenstjänster samt 29 tekniska tjänster och skrivbiträdestjänster.

Förslaget innebär vidare, att de förordade permanenta lärartjänsterna inrättas inom följande ämnesområden och enligt följande tidsplan.

Till läsåret 1967/68: En professur i klinisk kemi vid Östra sjukhuset, två prosekturer i patologi, varav en med placering på Östra sjukhuset, en laboratur i vartdera ämnet allmän bakteriologi och klinisk fysiologi — den senare med placering på Östra sjukhuset — samt ett universitetslektorat i farmakologi.

Till läsåret 1968/69: En professur i vartdera ett internmedicinskt och ett kirurgiskt specialämne med placering på Sahlgrenska sjukhuset samt en professur i vartdera ämnet röntgendiagnostik och ortopedi (eventuellt) med placering på Östra sjukhuset.

Till läsåret 1969/70: En professur i psykiatri med placering på Östra sjukhuset.

Till läsåret 1970/71: En professur i ett barnmedicinskt specialämne med placering på Sahlgrenska sjukhuset (alternativt en professur i pediatrik med placering på Östra sjukhuset).

3.2. Remissyttrandena

Flertalet remissinstanser, bland dem *kanslersämbetet för rikets universitet, medicinalstyrelsen, SACO* och *Sveriges läkarförbund,* finner det angeläget, att en ökning av läkarutbildningen snarast kommer till stånd. *Kanslersämbetet* anser sig i likhet med bl. a. *större akademiska konsistoriet* och *medicinska fakulteten i Göteborg* i princip kunna tillstyrka att antalet medicinska utbildningsplatser i Göteborg utökas i enlighet med läkarutbildningsberedningens förslag. Från åtskilliga håll betonas emellertid samtidigt, att en höjning av utbildningskapaciteten inte får leda till att man gör avkall på utbildningens och forskningens kvalitet. I vissa yttranden redovisas krav på förstärkning av utbildningsresurserna utöver vad beredningen förordat. *Kanslersämbetet* anser sålunda, att de personalförstärkningar, som beredningen föreslagit, icke torde vara tillräckliga för att bibehålla nuvarande standard inom vissa läroämnen, t. ex. medicin och kirurgi. *Medicinska fakulteten i Göteborg* framhåller, att inom ett inte ringa antal ämnen har beredningens beräkningar av de erforderliga resurserna varit sådana, att de bestämt måste avvisas av fakulteten. *Sveriges läkarförbund* avråder bl. a. från att en ökad läkarutbildning kommer till stånd i Göteborg med de resurser beredningen föreslagit. Endast om fakultetens och ämnesföreträdarnas synpunkter på vilka förstärkningar som är erforderliga beaktas, torde enligt förbundets mening en alltigenom fullgod undervisning kunna påräknas.

Beträffande lokalfrågorna finner sig *nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande* i allt kunna godtaga de av beredningen angivna förutsättningarna för en ökad intagning av studerande i fråga om de teoretiska och propedeutiska ämnena. Den av beredningen föreslagna ökningen i de kliniska ämnena anser nämnden vara möjlig att genomföra under förutsättning att Östra sjukhuset kan tas i anspråk för undervisning.

Medicinska fakulteten i Göteborg reserverar sig — i likhet med *SFS* — mot beredningens uppfattning att det under en övergångstid skulle vara möjligt att genomföra den ökade undervisningen i ämnet hygien i lokaler inom den mikrobiologiska institutionsbyggnaden. Fakulteten framhåller, att en ny institutionsbyggnad för ämnet hygien måste uppföras, innan den tilltänkta tandläkarhögskolan i Göteborg träder i verksamhet och innan läkarutbildningsberedningens förslag om ökad propedeutisk intagning realiseras.

I vad avser de sjukvårdsorganisatoriska frågorna delar *medicinska fakulteten i Göteborg* i huvudsak beredningens uppfattning men anför på vissa punkter avvikande mening. Fakulteten kan sålunda inte ansluta sig till beredningens åsikt att i flertalet kliniska specialämnen huvuddelen av den praktiska undervisningen torde kunna ske på basis av det polikliniska materialet, varvid inneliggande patienter på vårdavdelningarna i huvudsak skulle behöva utnyttjas endast för demonstrationer. Fakulteten framhåller som sin uppfattning, att det är av största vikt, att samtliga vårdplatser på ett undervisningssjukhus står till undervisningens och forskningens förfogande. I yttrandet anförs vidare, att flera av ifrågavarande specialämnen är av sådan art, att det redan i grundutbildningen är nödvändigt att de studerande tjänstgör på vårdavdelning, vilket även anges i de av kanslern fastställda studieplanerna för respektive ämnen. Ett genomförande av beredningens förslag i denna del skulle enligt fakulteten innebära en markant försämring av den nuvarande undervisningens standard. Liknande synpunkter anförs av *SFS*, som påpekar, att undersökningen av en patient ofta är tidskrävande och att praktisk undervisning svårligen kan bedrivas på en poliklinik med dess vanligen starkt pressade program. Vidare kan, framhåller SFS, den fortsatta kliniska utredningen ej heller ske på en poliklinik i samma grad som vid en avdelning. SFS anser det därför erforderligt med en utökning av antalet kliniska vårdplatser i berörda ämnen i proportion till det ökade studerandeantalet.

Medicinska fakulteten i Göteborg framhåller vidare, att beredningens uppfattning, att för forskningens del resurserna inom olika specialområden inte bör i alltför hög grad splittras utan om möjligt koncentreras till en plats, inte synes vara allmängiltig. Sålunda finner fakulteten exempelvis beträffande urologin, där behovet av sjukhusplatser torde ligga vid 100—120, både med hänsyn till sjukvården och forskningen samt lika mycket för specialämnet som för allmänkirurgien det lämpligast att inte skapa *en* stor och därigenom svårorganiserad avdelning på 100—120 vårdplatser vid Sahlgrenska sjukhuset utan i stället två avdelningar om vardera 50—60 vårdplatser, varav en vid Östra sjukhuset och en vid Sahlgrenska sjukhuset.

I fortsättningen framhåller fakulteten, att undervisning i ett stort antal kliniska ämnen kommer att meddelas på Östra sjukhuset, samt påpekar, att den kliniska forskningen ofta bedrivs i intimt samarbete med företrädaren för klinisk bakteriologi. Därtill kommer, framhåller fakulteten, att Östra sjukhuset sannolikt får stadens enda infektionsklinik, vilken för sin verksamhet är beroende av nära tillgång till ett kliniskt-bakteriologiskt laboratorium. Av dessa skäl anser fakulteten att det kliniskt-bakteriologiska laboratoriet vid Östra sjukhuset bör planeras större och få en annan personalstab än vad som framgår av betänkandet. *Göteborgs sjukvårdsstyrelse* anför i denna fråga, att det är uppenbart, att de mikrobiologiska institutionerna vid Sahlgrenska sjukhuset under en lång tid framåt kan betjäna Östra sjukhuset med speciella och avancerade undersökningar och att det på Östra sjukhuset behövs en begränsad

bakteriologisk verksamhet, dock av icke alltför ringa omfattning med hänsyn till att en större infektionsklinik skall förläggas dit.

Frågan om undervisningsorganisationen i ämnet obstetrik-gynekologi har berörts i flera yttranden. *Medicinska fakulteten i Göteborg* finner alternativet med ett utnyttjande av kvinnokliniken vid Östra sjukhuset för såväl läkar- som barnmorskeutbildning vara att föredra. Fakulteten framhåller dock, att ett definitivt beslut i frågan bör fattas först efter ytterligare utredning och konstaterar därför med tillfredsställelse, att beredningen inte bundit sig för någotdera av de två föreliggande alternativen. *Göteborgs sjukvårdsstyrelse* förordar, att den nya kvinnokliniken vid Östra sjukhuset tages i anspråk för utbildning av såväl medicine kandidater som barnmorskeelever och att frågan vidare utreds. *Medicinalstyrelsen* kan ej ansluta sig till förslaget om utbildning av läkare och barnmorskor vid samma klinik utan uttalar sig i stället för det av beredningen angivna huvudalternativet, nämligen att läkarutbildningen förläggs till Sahlgrenska sjukhusets kvinnoklinik och barnmorskeutbildningen till kvinnokliniken vid Östra sjukhuset.

En annan fråga, som berörs i flera yttranden, är utbildningen i pediatrik. *Göteborgs sjukvårdsstyrelse* påpekar att läkarutbildningsberedningen i sitt betänkande inte kunnat ta slutlig ställning i frågan om den akademiska organisationen av ämnet pediatrik utan avvaktar förslag från stadens sida rörande sjukvårdsorganisationen. I yttrandet framhålls att sjukvårdsstyrelsen sedermera godkänt ett program, som innebär att den medicinska barnsjukvården kommer att uppdelas på Sahlgrenska sjukhuset och Östra sjukhuset, vilket också anses böra bli fallet med den barnpsykiatriska vården. Befolkningsökningen kan komma att motivera en uppdelning även av den barnkirurgiska vården på de båda sjukhusen, fastän det vid nuvarande förutsättningar inte ansetts motiverat att räkna med en barnkirurgisk klinik på Östra sjukhuset. Sjukvårdsstyrelsen förordar, att den nya professuren i pediatrik knyts till den barnklinik, som planeras vid Östra sjukhuset. *Medicinska fakulteten i Göteborg* delar beredningens uppfattning, att sjukvårdsbehovet skall vara utslagsgivande för organisationen, och ansluter sig till sjukvårdsstyrelsens mening. Även om fakulteten anser, att den av beredningen förda argumentationen innehåller vägande skäl för ett samlat barnsjukhus, är den dock av den uppfattningen, att en delning kan vara av lika stort värde för undervisningen och forskningen vid Östra sjukhuset.

Beträffande den av beredningen angivna sjukvårdsorganisationen på Östra sjukhuset för specialiteten öronsjukdomar — och därav föranlett förslag till lösning av utbildningen i ämnet oto-rhino-laryngologi — anser *medicinska fakulteten i Göteborg* det från såväl undervisnings- som forskningssynpunkt olyckligt, att man inte planerat några vårdavdelningar på det nya sjukhuset. Enligt fakultetens uppfattning torde befolkningsutvecklingen i Göteborg under de närmaste åren bli sådan, att det även från sjukvårdsorganisatorisk synpunkt är

motiverat att tillskapa en sådan avdelning. Under hänvisning till att beredningen i betänkandet framhållit, att Östra sjukhuset bör byggas så, att vårdavdelning skall kunna tillskapas i en senare etapp, är fakulteten dock benägen betrakta beredningens förslag till utbildningsorganisation för ifrågavarande ämne som ett provisorium som kan accepteras för viss tid, om erforderliga ombyggnader sker av klinikens lokaler på Sahlgrenska sjukhuset. Vad härvid sagts beträffande ämnet oto-rhino-laryngologi gäller även enligt fakulteten i tillämpliga delar för ämnena neurologi och oftalmiatrik.

Beträffande den av beredningen föreslagna personalorganisationen framhåller *medicinska fakulteten i Göteborg,* att den medicinska undervisningen till helt övervägande del är av så kvalificerad art att, om en ökad undervisningskvantitet uppkommer, i första hand nya professors- och laboratorsbefattningar bör inrättas. Fakulteten anser, att laboraturer bort föreslås i flera olika kliniska ämnen och anför som motivering härför bl. a.

Med hänsyn till den moderna medicinens snabba utveckling och därmed uppkommande subspecialiteter är det av vikt, att undervisningen i dessa delar blir täckt av lärare med speciell kompetens inom vederbörande subspecialitet. Det torde enligt fakultetens uppfattning vanligen inte bereda några svårigheter att finna sådana kvalificerade befattningshavare, som även är väl kompetenta att meddela undervisning för de studerande inom hela ämnet. Några hinder torde inte föreligga för att dylika laboratorer skulle kunna inlemmas i sjukvårdsorganisationen i egenskap av överläkare underställda klinikchefen — professorn. En dylik organisation finns redan vid karolinska sjukhuset.

De kliniska lärarnas nuvarande anställningsförhållanden är enligt fakulteten otillfredsställande, varför en ordinariesättning av dessa tjänster med icke begränsad förordnandetid samt högre lönegradsplacering enligt fakultetens mening är motiverad. Fakulteten framhåller vidare i anslutning till beredningens hänvisning till de kommunalanställda läkarnas skyldighet att medverka vid handledningen av de studerande, att det bereder nämnda läkare stora svårigheter att vid sidan om sin läkarverksamhet medhinna kvalificerad undervisning för de studerande i större omfattning. Detta gäller särskilt kliniker med otillräckligt antal kommunalanställda läkare. Fakulteten anser därför, att beredningen överskattat betydelsen av den insats i den reguljära undervisningen, som kan förväntas av de kommunalanställda läkarna. Ett större antal statligt anställda läkare borde därför enligt fakultetens mening ha föreslagits av beredningen.

I fråga om personalorganisationen för de teoretiska ämnena avvisar fakulteten bestämt beredningens mening att ytterligare personaltillskott till ifrågavarande institutioner inte skulle vara erforderliga. Ett accepterande av nämnda uppfattning skulle — framhålls i yttrandet — för lång tid framåt utesluta möjligheterna till en anpassning av den tillgängliga personalen till uppkommande behov, som nu inte kan förutses.

Fakulteten gör därefter en på vissa punkter kritisk granskning av beredningens förslag till personalorganisation i de olika ämnena. Fakulteten anser därvid behov föreligga av ytterligare personalförstärkning, bl. a. i ämnena bakteriologi, klinisk bakteriologi, patologi, medicin, kirurgi, röntgendiagnostik och socialmedicin.

Vad beträffar beredningens förslag att en av de föreslagna prosekturerna i patologi samt en föreslagen laboratur i bakteriologi skulle ha till uppgift att tillgodose förutom de ökade behoven för läkarutbildning även behovet för tandläkarutbildningen uttalar fakulteten i huvudsak.

Vid diskussionerna med beredningen har från fakultetshåll starkt framhållits, att ifrågavarande tjänster huvudsakligen skulle vara bundna till den medicinska fakulteten samt att vederbörande befattningshavares eller — om så befinnes lämpligt — vederbörande institutions ordinarie lärares undervisningsskyldighet inom den odontologiska utbildningen skulle omfatta högst 50 timmar per år. Enär denna maximering icke nämns i betänkandet, anhåller fakulteten, att den måtte intagas i de förslag, som i denna fråga eventuellt kommer att framläggas av överordnade statliga myndigheter.

Kanslersämbetet för rikets universitet finner det förhållandet att vissa undervisningsorganisatoriska förutsättningar inte redovisats i betänkandet försvåra ett ställningstagande till beredningens förslag till personalorganisation och de av fakulteten gjorda invändningarna mot detta. Såvitt kanslersämbetet kunnat finna, har fakulteten fog för sina framställda yrkanden om personalförstärkningar utöver vad beredningen föreslagit.

Medicinska fakulteten i Göteborg delar helt de synpunkter och förslag som beredningen framfört beträffande tidsplanen för den ökade läkarutbildningen i Göteborg och eventuella åtgärder vid försening av utbyggnadsprogrammet. Fakulteten understryker dock, att genomförandet av den propedeutiska undervisningen läsåret 1967/68 kommer att bereda avsevärda svårigheter. Dessa torde enligt fakulteten, såvitt nu är möjligt att bedöma, kunna bemästras, om erforderliga extra medel för kursgivning m. m. ställs till förfogande och överenskommelse träffas med den kommunale sjukhushuvudmannen om ett temporärt utnyttjande av ytterligare kliniker och laboratorier utöver dem som nu står till fakultetens förfogande.

3.3. Vissa förslag till övergångsanordningar

Medicinska fakulteten i Göteborg har såsom tidigare nämnts i skilda skrivelser redovisat sin uppfattning om möjligheterna att under en övergångsperiod fr. o. m. läsåret 1967/68 öka utbildningskapaciteten i de propedeutiska och kliniska ämnena, sedan det visat sig att byggnadsprogrammet för det planerade Östra sjukhuset försenats. Fakulteten har därvid överlämnat även en skrivelse från

läkarutbildningsberedningen, dagtecknad den 11 januari 1965, med förslag till vissa övergångsanordningar. Av *läkarutbildningsberedningens* skrivelse framgår i huvudsak.

Läkarutbildningsberedningen, som haft i uppdrag att följa utvecklingen och inkomma med förslag till åtgärder, om förseningar skulle inträffa i fråga om realiserandet av nödvändiga byggnadsåtgärder, har fört diskussioner med medicinska fakulteten i Göteborg beträffande möjligheterna att temporärt — i avvaktan på tillkomsten av Östra sjukhuset — bereda utbildningsplatser för en årlig intagning av 160 nybörjare i de propedeutiska och kliniska ämnena genom att utnyttja i första hand Göteborgs stads övriga sjukvårdsresurser. Beredningen anser, att detta bör vara möjligt under den period som övergångsanordningarna enligt inhämtade upplysningar skulle avse.

Utbildningen i klinisk kemi och klinisk fysiologi för den ökade studerandeintagningen skall enligt beredningens uppfattning helt kunna klaras på Sahlgrenska sjukhuset. Beredningen utgår från att en planerad nybyggnad för laboratoriespecialiteterna, som översiktligt kostnadsberäknats till 15 milj. kr. exklusive utrustning, skall tillkomma före höstterminen 1968, då den ökade utbildningen berör undervisningen vid sjukhuset. Inom denna byggnad räknar beredningen med att vissa utrymmen under en övergångstid i erforderlig utsträckning kan utnyttjas för den ökade läkarutbildningen jämväl i vissa övriga ämnen.

Den ökade utbildningen i patologi bör enligt beredningen kunna anordnas på Sahlgrenska sjukhusets patologiska institution efter vissa mindre inre ombyggnadsåtgärder. Den tillkommande obduktionsundervisningen bör dock till viss del förläggas till Vasa sjukhus.

Beredningen menar vidare, att det bör vara möjligt att — som ett kortvarigt provisorium — i behövlig utsträckning öka antalet studerande i ämnena neurologi, oto-rhino-laryngologi och oftalmiatrik på Sahlgrenska sjukhuset. Beredningen framlägger även förslag om hur de smärre lokalproblem, som uppkommer i samband med ökningen, skall kunna lösas. Samtidigt framhåller den, att det med hänsyn till såväl sjukvårdens som utbildningens krav torde bli nödvändigt att inom en ej alltför avlägsen framtid skapa förbättrade lokaler för ögon- och öronklinikerna på Sahlgrenska sjukhuset.

Genom tillkomsten av en ny barnklinik vid Sahlgrenska sjukhuset skapas enligt beredningen tillfredsställande betingelser för den ökade utbildningen i pediatrik. Beredningen räknar med att för den ökade läkarutbildningen ytterligare erforderliga föreläsningsutrymmen skall kunna erhållas genom smärre ombyggnadsåtgärder i anslutning till nuvarande föreläsningssalar i centralkomplexet på Sahlgrenska sjukhuset.

Enligt beredningen är det nödvändigt att ta i anspråk ytterligare en klinik på Vasa sjukhus för den ökade utbildningen i propedeutiska årets kurser. Beredningen utgår vidare ifrån att Sahlgrenska sjukhusets medicinska klinik III, belägen vid Vasa sjukhus, utnyttjas för medicine kandidaters praktiktjänstgöring under kursen i medicin. Beredningen räknar härvid med att ca 20 studerande samtidigt skall fullgöra viss tjänstgöring på kliniken. Erforderliga lokaler, som innefattar även vissa demonstrationsutrymmen för röntgenundervisning, torde kunna erhållas inom ramen för den utbyggnad som är planerad för bl. a. röntgenavdelningen vid Vasa sjukhus. Utbyggnaden är kostnadsberäknad till 6,5 milj. kr. Härtill kommer ca 4 milj. kr. i utrustning. Inom denna utbyggnad torde kunna tillgodoses även vissa av de lokalbehov som uppkommer i samband med att viss obduktionsundervisning i ämnet patologi — som nyss nämnts — behöver förläggas till Vasa sjukhus.

För den ökade utbildningen i kirurgi anser beredningen det vara nödvändigt att ta i anspråk Ekmanska sjukhusets resurser. Beredningen räknar därvid med att ca 20 studerande per kurs placeras på sjukhuset och att de där meddelas huvuddelen av utbildningen i kirurgi. Inom ramen för en planerad utbyggnad av sjukhuset — kostnadsberäknad till ca 12 milj. kr. — bör behovet av undervisningsutrymmen kunna tillgodoses.

Beredningen räknar med att det skall vara möjligt att efter smärre ombyggnadsåtgärder inom nuvarande epidemisjukhus bereda plats för den ökade intagningen av studerande i klinisk epidemiologi.

För den ökade utbildningen i psykiatri kommer enligt beredningens mening att — utöver tillgängliga sjukvårdsresurser på Sahlgrenska sjukhuset — behöva tas i anspråk ytterligare resurser inom dels öppen psykiatrisk vård, lämpligen i Göteborgs stads mentalpoliklinik i sociala huset, dels sluten vård på antingen S:t Jörgens sjukhus eller Lillhagens sjukhus. Beredningen bedömer såväl vårdplatsunderlaget som möjligheterna att tillgodose erforderliga lokalbehov tillfredsställande vid de båda sistnämnda sjukhusen. Beredningen har inte kunnat ta slutlig ställning i valet mellan dessa sjukhus, då detta val är avhängigt även av sjukvårdsorganisatoriska förutsättningar.

Beredningen, som därefter tar upp frågan om personalorganisationen under övergångsperioden, utgår ifrån att den personalförstärkning, som angetts i beredningens tidigare refererade betänkande om ökad läkarutbildning i Göteborg, skall tillkomma redan för provisoriet. Inom beredningen är man dock medveten om att vissa omdispositioner inom kostnadsramen kan bli nödvändiga med hänsyn till ändrade förutsättningar. Beredningen räknar med att för den ökade läkarutbildningen skall inrättas bl. a. en professur i vartdera av ämnena klinisk kemi, ortopedi, röntgendiagnostik, pediatrik och psykiatri, vilka emellertid i avvaktan på Östra sjukhusets tillkomst temporärt måste placeras på Sahlgrenska sjukhuset eller något av de andra sjukhus, som skall utnyttjas för utbildning i ifrågavarande ämnen. Samma förutsättningar kommer även att gälla en av beredningen tidigare föreslagen laboratur i klinisk fysiologi liksom två föreslagna prosekturer i patologi. Beredningen räknar vidare med att den föreslagna professuren i ett internmedicinskt specialämne tillkommer. På grund av den ökade utbildningen i kirurgi under provisoriet räknar beredningen med att överläkaren på Ekmanska sjukhuset förordnas som t. f. professor i ämnet.

Med hänsyn till de övergångssvårigheter, som under provisorietiden förväntas komma att föreligga, anser beredningen det vara motiverat att inrätta en extra tjänst som klinisk amanuens i vartdera av ämnena medicin och kirurgi samt en extra tjänst som assistent i patologi utöver vad som tidigare föreslagits.

Medicinska fakulteten i Göteborg understryker, att allt måste göras för att ett provisorium skall bli så kortvarigt som möjligt. Fakulteten delar i stort sett läkarutbildningsberedningens syn på förutsättningarna att provisoriskt genomföra den ökade läkarutbildningen. Förslagen har upprättats efter överläggningar med fakulteten. På vissa punkter framför dock fakulteten avvikande mening. Sålunda är enligt fakultetens uppfattning en tillbyggnad till öron- och ögonklinikerna vid Sahlgrenska sjukhuset nödvändig, för att ytterligare studenter skall kunna mottagas vid dessa kliniker. Beträffande undervisningen i psykiatri menar fakulteten, att Lillhagens sjukhus är att föredra med hänsyn till att det har ett större antal vårdplatser och att det — i motsats till S:t Jörgens sjukhus — bildar en funktionell enhet med Göteborgs stads mentalpoliklinik. Fakulteten understryker

vidare nödvändigheten av att tidsplanen hålls för de olika byggnadsföretag, som utgör förutsättningen för att provisoriet skall kunna genomföras.

Beträffande den föreslagna personalorganisationen hänvisar fakulteten till sitt remissyttrande över läkarutbildningsberedningens betänkande och de behov som fakulteten då ansåg föreligga av ytterligare personalförstärkning i flera ämnen. I en till läkarutbildningsberedningens skrivelse bilagd promemoria om nödvändiga resurser för ett provisorium i Göteborg framför fakulteten önskemål om ett betydande personaltillskott utöver vad som föreslagits av läkarutbildningsberedningen — bl. a. professurer i ämnena barnpsykiatri, klinisk epidemiologi och virologi.

4. Vissa avtalsfrågor

4.1. Inledning

Genom beslut den 5 maj 1961 uppdrog Kungl. Maj:t åt *kommissionen för förhandlingar om högre utbildning i Göteborg* (i det följande kallad göteborgskommissionen) att — med beaktande av vad som anförts i prop. 1961: 108 angående ökad utbildning av läkare och tandläkare m. m. — uppta förhandlingar med Göteborgs stad i syfte att träffa de överenskommelser som erfordras för att genomföra en ökning av den årliga intagningen i de propedeutiska och kliniska ämnena till 160 studerande vid den medicinska fakulteten i Göteborg. Sedermera överlämnades till kommissionen läkarutbildningsberedningens betänkande angående ökad läkarutbildning i Göteborg jämte remissyttranden över detta.

Kungl. Maj:t har vidare den 7 september 1961 uppdragit åt göteborgskommissionen att uppta överläggningar med Göteborgs stad angående villkoren för placering av en professur i psykiatri vid Lillhagens sjukhus och därmed sammanhängande frågor samt den 8 februari 1963 att uppta förhandlingar med Göteborgs stad och andra vederbörande angående nya lokaler för barnmorskeläroanstalten i Göteborg och därmed sammanhängande frågor. Därjämte har Kungl. Maj:t den 5 juli 1962 till göteborgskommissionen överlämnat en av nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande tillstyrkt framställning om iordningställande av lokaler och anskaffande av utrustning för en reumatologisk avdelning vid Sahlgrenska sjukhuset, för att kommissionen skulle vidta de åtgärder den kunde finna anledning till.

På grund av Kungl. Maj:ts remiss den 3 november 1958 till göteborgskommissionen av en framställning från Göteborgs stad har dessutom frågan om merkostnaderna för centralkomplexet vid Sahlgrenska sjukhuset behandlats.

Genom beslut den 19 mars 1965 förordnade Kungl. Maj:t att göteborgskommissionen skulle upphöra och att de kvarstående uppdrag som åvilade kommissionen skulle övertagas av *statens nämnd för förhandlingar med kommuner* (i det följande kallad förhandlingsnämnden).

Genom beslut den 24 januari 1964 uppdrog Kungl. Maj:t åt förhandlingsnämnden att slutföra förhandlingar om anordnande av odontologisk utbildning i Göteborg och därmed sammanhängande frågor. Med skrivelse den 27 april 1964 underställde nämnden Kungl. Maj:ts prövning ett avtal om odontologisk utbildning i Göteborg (se prop. 1964: 161 s. 40). Beträffande vissa markfrågor hade förhandlingar enligt nämndens anmälan ej kunnat slutföras på grund av att bl. a. vissa utredningar måste avvaktas.

Sedan 1954 års avtal med Göteborgs stad om bidrag till universitetet i Göteborg uppsagts av staden, erhöll nämnden genom beslut den 24 januari 1964 uppdrag att slutföra förhandlingar om frågor, som sammanhänger med detta avtal.

Den 16 april 1962 träffades en preliminär överenskommelse mellan företrädare för staten och Göteborgs stad rörande kvarteret Kronoberg (Gamla Chalmers). Sedan stadens delegerade hemställt, att detta ämne skulle tas med i det komplex av förhandlingsfrågor mellan staten och Göteborgs stad, som ansetts böra lösas i ett sammanhang, har förhandlingsnämnden tagit upp förhandlingar om definitivt avtal rörande Gamla Chalmers.

Med skrivelse den 24 september 1965 har förhandlingsnämnden underställt Kungl. Maj:ts prövning följande sex avtal som slutits under villkor av Kungl. Maj:ts godkännande, nämligen

1. avtal om tillägg till 1959 års avtal om Göteborgs stads sjukhus,
2. avtal om barnmorskeläroanstalten i Göteborg,
3. avtal om utökning av medicinarområdet i Göteborg,
4. avtal om överlåtelse till staten av Änggårdens yrkesskolors fastighet,
5. avtal om ändring av 1954 års universitetsavtal,
6. avtal om kvarteret Kronoberg i Göteborg.

De båda förstnämnda avtalen har träffats med stadens delegation för sjukvårdsfrågor, medan avtalen under punkterna 3, 5 och 6 slutits med stadens delegation för förhandlingar med staten. Avtalet om kvarteret Kronoberg har även skrivits under av frimurarebarnhusdirektionen i Göteborg. Avtalet om överlåtelse till staten av Änggårdens yrkesskolors fastighet har träffats med Föreningen för Bistånd åt Vanföra i Göteborg. På sistnämnda avtal har staden tecknat sitt godkännande.

Förhandlingsnämnden anmäler i sin skrivelse att avtalen utgör delar av ett enda förhandlingsresultat, vilket i sin helhet skall godkännas eller förkastas av Kungl. Maj:t och Göteborgs stadsfullmäktige.

I samband med redogörelsen för avtalet om utökning av medicinarområdet kommer även att behandlas ett förslag till utbyggnadsplan för nämnda område, som byggnadsstyrelsen framlagt i januari 1965.

4.2. Förhandlingsnämnden

4.2.1. Avtal om tillägg till 1959 års avtal om Göteborgs stads sjukhus

Den medicinska undervisningen och forskningen vid Göteborgs stads sjukhus regleras genom ett år 1959 träffat avtal om Göteborgs stads sjukhus (jfr prop. 1960: 69 s. 3—14, SU 97, rskr 254), vilket godkänts av Kungl. Maj:t den 27 maj 1960 och av Göteborgs stadsfullmäktige den 26 april 1960. Avtalet avser dels i avtalet uppräknade kliniker vid Sahlgrenska sjukhuset (i praktiken samtliga kli-

niker utom kvinnokliniken II) med tillhörande serviceavdelningar, laboratorier m. m., dels Göteborgs barnsjukhus med den inskränkningen att av kirurgiska kliniken upplåtits endast två vårdavdelningar, dels samtliga till lungkliniken vid Renströmska sjukhuset hörande avdelningar, dels ock samtliga avdelningar för epidemiologiska fall vid Göteborgs epidemisjukhus (numera Göteborgs infektionssjukhus). Dessutom är staden enligt avtalet skyldig att ställa erforderligt kliniskt material till förfogande dels — under det propedeutiska året — vid en av klinikerna på Vasa sjukhus, dels — för undervisning i psykiatri — vid en av klinikerna på Lillhagens sjukhus.

Enligt 1959 års avtal utgår statligt bidrag till Göteborgs stads efter följande grunder.

a) Byggnads- och utrustningsbidrag

3 §.

1. För byggnad eller byggnadsdel, som efter den 30 juni 1960 tillkommer vid Sahlgrenska sjukhuset och som tagits i anspråk för undervisnings- och forskningsändamål, skall staten erlägga byggnadsbidrag med 25 % av stadens verkliga totalkostnader för anläggningens färdigställande. Sådant bidrag skall jämväl utgå för ombyggnads-, ändrings- och förbättringsarbeten å byggnad eller byggnadsdel vid sjukhuset, vilken användes för undervisnings- och forskningsändamål, i den mån arbetena ej är att hänföra till årligt underhåll.

2. För utrustning, som efter den 30 juni 1960 anskaffas till för undervisning och forskning upplåtna kliniker, avdelningar m. m. och ej avser ersättande av kasserad utrustning, skall staten erlägga utrustningsbidrag med 25 % av stadens verkliga kostnader. Dylikt bidrag skall dock icke utgå för utrustning till *Vasa* och *Lillhagens sjukhus,* ej heller för utrustning till *barnpsykiatriska kliniken.*

3. Ovannämnda byggnads- och utrustningsbidrag skall även utgå för gemensam anläggning, som betjänar förutom annan institution klinik, avdelning m. m. vid Sahlgrenska sjukhuset, där undervisning och forskning bedrives, men därvid beräknas på endast den del av kostnaderna, som med hänsyn till utnyttjandegraden kan anses skäligen belöpa på kliniken etc.

b) Driftbidrag

5 §.

Såsom bidrag till stadens kostnader för driften av de för undervisning och forskning upplåtna klinikerna, avdelningarna m. m. skall staten årligen erlägga 10 % av den del av driftkostnaderna vid resp. sjukhus, som efter antalet vårddagar belöper på de för undervisning och forskning upplåtna vårdplatserna.

Beträffande Göteborgs epidemisjukhus skall driftbidraget beräknas endast efter antalet vårddagar för epidemiologiska fall.

Driftbidrag skall icke utgå för vårdplatserna vid Vasa och Lillhagens sjukhus, ej heller för vårdplatserna å barnpsykiatriska kliniken. Om de vårdplatser, för vilka driftbidrag inte skall utgå, under avtalsperioden tas i anspråk för undervisning och forskning i avsevärt större omfattning än som förutsatts vid avtalets ingående, skall frågan om driftbidrag i denna del på stadens begäran omprövas.

Förhandlingsnämndens avtal om tillägg till 1959 års avtal om Göteborgs stads sjukhus har följande lydelse.

»Mellan statens nämnd för förhandlingar med kommuner, å ena, och delegerade för Göteborgs stad, å andra sidan, har — under förbehåll om godkännande av Kungl. Maj:t och Göteborgs stadsfullmäktige — träffats följande avtal.

Avtal

mellan svenska staten och Göteborgs stad om tillägg till 1959 års avtal om fortsatt upplåtelse av stadens sjukhus för medicinsk undervisning och forskning, nedan kallat huvudavtalet.

Ad 1 § huvudavtalet

1.1. Staden upplåter för klinisk (praktisk) undervisning av medicine studerande samt forskning även följande kliniker, avdelningar m. m.:

A. Sahlgrenska sjukhuset:

de kliniker för barnmedicin, barnkirurgi och barnspykiatri, som avses skola uppföras vid sjukhuset.

G. Östra sjukhuset:

medicinska kliniken
geriatriska kliniken
kirurgiska kliniken
ortopediska kliniken
infektionskliniken
barnmedicinska kliniken
barnpsykiatriska kliniken
psykiatriska kliniken
mentalkliniken samt
kvinnokliniken.

I den mån så erfordras, skall för medicinsk undervisning och forskning upplåtas även sådan poliklinik vid Östra sjukhuset, som ej är ansluten till ovan uppräknad klinik.

1.2. Intill dess att ovan angivna enheter vid Östra sjukhuset kan tagas i anspråk för läkarutbildning, skall staden tillhandahålla provisoriska anordningar för ökad läkarutbildning i de propedeutiska och kliniska ämnena i huvudsaklig överensstämmelse med vad som föreslagits i läkarutbildningsberedningens skrivelse den 11 januari 1965 till medicinska fakulteten vid Göteborgs universitet. Staden skall vidtaga åtgärder härför i den takt, som erfordras för att möjliggöra en obruten studiegång för samtliga de medicine studerande i Göteborg, som påbörjat sina prekliniska studier höstterminen 1965. För ändamålet upplåter staden — utöver de kliniker, avdelningar m. m., som angives i huvudavtalet — jämväl Ekmanska sjukhuset, stadens mentalpoliklinik i sociala huset

samt ytterligare en klinik vid Vasa sjukhus (för undervisning under det propedeutiska året erforderligt kliniskt material) och en klinik vid Lillhagens sjukhus (för utbildning i psykiatri).

1.3. Vad som enligt huvudavtalet gäller Sahlgrenska sjukhuset skall i tillämpliga delar gälla även Östra sjukhuset, Ekmanska sjukhuset, den i 1.2. avsedda kliniken vid Lillhagens sjukhus samt mentalpolikliniken, i den mån ej annat följer av detta tilläggsavtal.

Ad 2 § huvudavtalet

2.1. Det i 2 § sista stycket huvudavtalet gjorda undantaget beträffande Lillhagens sjukhus gäller icke den ovan under 1.2. avsedda kliniken.

Anmärkning: Med barnpsykiatriska kliniken avses i 2 § sista stycket huvudavtalet — liksom i 3 § 2. och 5 § tredje stycket — den barnpsykiatriska kliniken vid Göteborgs barnsjukhus.

Ad 3 § huvudavtalet

3.1. Vid beräkning av de verkliga kostnaderna för mentalkliniken vid Östra sjukhuset såsom underlag för statligt byggnads- och utrustningsbidrag enligt 3 § 1.—3. huvudavtalet skall avdrag icke göras för kostnad, som täckes av i annan ordning utgående statsbidrag.

3.2. I Östra sjukhusets byggnad för kvinnoklinik skall inrymmas lokaler för läkarutbildning och för medicinsk forskning ävensom för barnmorskeläroanstalten i Göteborg erforderliga undervisnings- och expeditionslokaler, allt i huvudsaklig överensstämmelse med det ritningsförslag, som — efter tillstyrkan av nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande — godkänts av centrala sjukvårdsberedningen den 25 november 1964.

Till täckande av de byggnads- och utrustningskostnader, som är förenade med genomförandet av sagda ritningsförslag, skall staten bidraga med 25 %, oavsett att klinikens obstetriska del ej enligt nu föreliggande planer är avsedd att tagas i anspråk för läkarutbildning. Så länge detta icke skett, är staten icke skyldig att utöver vad nyss sagts utgiva byggnads- och utrustningsbidrag för kliniken.

Har den obstetriska delen icke den 30 juni 1978 ianspråktagits för läkarutbildning, är staten berättigad att kräva åter så stor del av de av staden för den obstetriska delen uppburna byggnads- och utrustningsbidragen, som skäligen kan anses belöpa på läkarutbildningen och då må återstå efter avdrag, som i 3 § 6. huvudavtalet sägs. Dylikt avdrag skall dock avse minst tio år.

3.3. För nybyggnad vid Vasa sjukhus för Sahlgrenska sjukhusets röntgendiagnostiska klinik III m. m. skall staten lämna bidrag enligt 3 § 1. och 2. huvudavtalet.

3.4. Utrustningsbidrag jämlikt 3 § 2. huvudavtalet skall ej utgå för Ekmanska sjukhuset och mentalpolikliniken.

3.5. För sådana investeringskostnader i anledning av de ovan under 1.2. avsedda provisoriska anordningarna, för vilka staden ej uppbär bidrag jämlikt 3 § huvudavtalet, skall staten till staden utgiva

den 1 juli 1967 ett engångsbidrag om 500 000 kr.;

i den ordning som i 3 § 5. huvudavtalet sägs bidrag till täckande av *dels* hela kostnaden för sådan utrustning, som erfordras för särskilda undervisnings- och forskningslokaler vid Ekmanska sjukhuset (föreläsningsutrymmen, materielrum, omklädningsrum, skrivrum för kandidater samt speciella laboratorier, i allt 24 rumsenheter à 15 m^2), *dels* 1/3 av kostnaderna för de byggnads- och utrustningsåtgärder, som erfordras för den ovan i 1.2. avsedda undervisningen i psykiatri vid Lillhagens sjukhus.

3.6. Beträffande de enligt 3.5. utgående statsbidragen skall bestämmelserna i 3 § 4. och 6. huvudavtalet ej äga tillämpning.

3.7. Statens bidrag till täckande av stadens merkostnader för uppförande av centralkomplexet vid Sahlgrenska sjukhuset fastställes till 4 165 213 kr. Beloppet skall — efter avräkning av för ändamålet a conto gjorda utbetalningar — erläggas, så snart detta avtal trätt i kraft.

Ad 5 § huvudavtalet

5.1. Driftbidrag enligt 5 § huvudavtalet skall ej utgå för Ekmanska sjukhuset och mentalpolikliniken.

Anmärkning: Av 3.2. andra stycket detta tilläggsavtal följer att driftbidrag — såvitt nu kan bedömas — ej heller skall utgå för den obstetriska delen av kvinnokliniken vid Östra sjukhuset, enär denna ej avses tagas i anspråk för läkarutbildning.

5.2. Till täckande av de driftkostnader, som föranledes av de under 1.2. avsedda provisoriska anordningarna, skall staten till staden erlägga följande bidrag:

för läsåret 1967/68	1 500 000 kronor
för läsåret 1968/69	2 000 000 kronor
för läsåret 1969/70	2 500 000 kronor

De angivna driftbidragsbeloppen skall ökas eller minskas med hänsyn till den förändring av kostnaderna för Sahlgrenska sjukhusets drift, som inträtt mellan år 1965 (basår) och 1967 resp. 1968 och 1969. Utbetalningar a conto, omfattande grundbelopp och tilläggsbelopp, beräknat efter kostnadsförändringen mellan år 1965 och kalenderåret närmast före resp. utbetalningsår, skall verkställas den 1 september ett vart av åren 1967, 1968 och 1969.

Ad 6 § huvudavtalet

6.1. Avdrag för driftkostnader för mentalkliniken vid Östra sjukhuset, som täckes av i annan ordning utgående statsbidrag, skall icke ske.

6.2. Kostnaderna för Östra sjukhusets s. k. långtidsvårdsdel skall ej medtagas vid beräkning av sjukhusets driftkostnader.

Ad 9 § huvudavtalet

9.1. Bestämmelsen i 9 § andra stycket huvudavtalet skall gälla anskaffning av all utrustning, för vilken staden erhåller bidrag enligt detta tilläggsavtal.

Ad 10 § huvudavtalet

10.1. Från och med det månadsskifte, som infaller närmast efter dagen för avtalets ikraftträdande, skall i huvudavtalet och i detta tilläggsavtal stadgat tioprocentigt driftbidrag erläggas sålunda, att staten månadsvis i efterskott till staden utbetalar ett belopp, motsvarande 1/12 av det tioprocentiga driftbidraget för hela det senast slutligt reglerade kalenderåret, samt att efter rekvisition slutlig reglering skall ske, så snart medeldagkostnaden för rikets undervisningssjukhus kan fastställas.

Beträffande utbetalning av driftbidrag för klinikerna vid Östra sjukhuset under uppbyggnadstiden skall dock särskild överenskommelse träffas mellan vederbörande utbetalande statliga myndighet och stadens sjukvårdsstyrelse.

Ad 17 § huvudavtalet

17.1. Detta avtal träder i kraft den dag, då det godkänts av Kungl. Maj:t samt av stadsfullmäktige i Göteborg genom beslut, som vinner laga kraft. Dess giltighetstid sammanfaller därefter med huvudavtalets. Uppsägning av huvudavtalet skall följaktligen anses innefatta uppsägning jämväl av tilläggsavtalet.

Även efter den första avtalsperiodens slut skall dock staden vid utbyggnad av Östra sjukhuset vara tillförsäkrad statligt byggnads- och utrustningsbidrag, motsvarande lägst det bidrag, som skulle ha utgått med tillämpning av detta tilläggsavtal. Denna garanti gäller för sådan utbyggnad, som intill den 1 januari 1976 sker i huvudsaklig överensstämmelse med den av stadsfullmäktige den 28 mars 1963 godkända generalplanen för sjukhuset.»

Förhandlingsnämnden anmäler, att i samband med diskussionerna om tilläggsavtalet även *vissa frågor om tillämpningen av 1959 års avtal* tagits upp. Nämnden behandlar först frågan om intagning av medicine kandidater och anför i huvudsak.

Samarbetet mellan staten och staden rörande den medicinska undervisningen i Göteborg reglerades ursprungligen genom 1948 års avtal (prop. 1948: 221 s. 52—62). Stadens uppsägning av detta avtal motiverades bl. a. med att den årliga intagningen av medicine kandidater ökat från 60 till 100. Dock uttalades varken i 1959 års avtal eller i de särskilda motiveringarna till avtalet, att avtalet begränsade sig till ett intag av 100 medicine kandidater per år. Stadens delegerade har emellertid i samband med nu förda förhandlingar hävdat, att staden år 1959 som grund för avtalet förutsatte ett intag av denna storlek, även

om den väl ej haft för avsikt att motsätta sig mindre justeringar beträffande nämnda siffra.

Nämnden vill inte bestrida, att staden ingått 1959 års avtal under dessa förutsättningar, men vill å andra sidan framhålla, att — enligt vad nämnden inhämtat — göteborgskommissionen vid medgivandet av de betydande förbättringar för staden, som 1959 års avtal innebar i förhållande till 1948 års, förutsatte, att Sahlgrenska sjukhusets stora antal vårdplatser skulle utan andra villkor än de i 1959 års avtal intagna stå till statens förfogande för den ökning av antalet kliniska utbildningsplatser, som då var förutsebar.

Inför såväl kommissionen som nämnden har stadens delegerade yrkat, att den årliga intagningen av medicine studerande i Göteborg skulle i avtalet maximeras till 160. Då antalet intagna kandidater inte berörts i 1959 års avtal, har nämnden för sin del inte funnit det motiverat att nu införa någon bestämmelse om intagets omfattning, ej heller om fördelningen av de kliniska utbildningsplatserna i huvudämnena på Sahlgrenska sjukhuset och Östra sjukhuset. Nämnden anser dock, att förutsättningarna för tilläggsavtalets ingående måste föranleda nya förhandlingar mellan parterna, om staten skulle önska en utökning av intaget, som inte är att hänföra till smärre fluktuationer, beroende exempelvis av större eller mindre avgång i de prekliniska kurserna. Med denna förklaring har staden låtit sig nöja. Det bör i anslutning härtill konstateras, att staden i samband med upplåtelse av Östra sjukhuset för undervisning och forskning medgiver, att till följd av ökningen av antalet intagna kandidater de enligt 1959 års avtal upplåtna sjukhusen och klinikerna i vissa fall får en större belastning än hittills. Sålunda är det på grund av LUB:s förslag och stadens sjukhusplanering klart, att vissa kliniker på Sahlgrenska sjukhuset behöver nyttjas för undervisning av alla de 160 kandidaterna. Detta gäller jubileumskliniken, hudkliniken, allergologiska, neurokirurgiska, plastikkirurgiska och thoraxkirurgiska klinikerna samt — ifråga om vårdplatser — ögon- och öronklinkerna även som neurologiska kliniken. Förhållandet blir detsamma på Renströmska sjukhuset.

Förhandlingsnämnden tar därefter upp frågan om antalet bidragsgrundande vårdplatser på Sahlgrenska sjukhuset.

Som tidigare nämnts innebar 1959 års avtal i praktiken upplåtelse för undervisning och forskning av samtliga kliniker vid Sahlgrenska sjukhuset utom kvinnokliniken II. Då avtalet ingicks, var det sammanlagda antalet vårdplatser på Sahlgrenska sjukhuset 2 054. Vissa ökningar förutsattes dock komma att ske (jfr prop. 1959: 1 bil. 13 s. 238). Den 1 september 1965 var antalet vårdplatser tillhopa 2 174, exklusive 63 vårdplatser inom paviljong 8, som vid sistnämnda tidpunkt ej användes för sjukvård.

Sjukvårdsstyrelsen beslöt den 27 februari 1962 att hos nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande hemställa om godkännande för statsbidrag enligt 1959 års avtal av förslag till reumatologisk specialavdelning på Sahlgrenska sjukhuset. Denna avdelning skulle inrättas inom medicinska kliniken II och rymma 30 vårdplatser. Framställningen i denna fråga överlämnades till göteborgskommissionen för åtgärd.

Då flera av de kliniker, som upplåtits genom 1959 års avtal, fått ett ökat antal vårdplatser, och då det uppkommit behov av en specialavdelning utöver vad som diskuterades vid avtalets ingående, har parterna sökt finna en enkel lösning, som kunde medföra, att särskild överenskommelse inte behövde träffas om varje förändring av nu berört slag. Parterna har i detta syfte enats om att 1959 års avtal skall anses ha omfattat 2 300 bidragsgrundande vårdplatser på

Sahlgrenska sjukhuset, under vilket tak även den reumatologiska specialavdelningens vårdplatser ryms. Sahlgrenska sjukhuset är i huvudsak fullt utbyggt beträffande vårdplatser. Förutom tillkomsten av barnkliniker inom området, vars vårdplatsantal skall läggas till de nämnda 2 300, beräknas det inte bli något tillskott av nya platser i andra fall än i samband med att befintliga äldre paviljonger rivs och ersätts med nybyggnader. Sedan antingen sjukhusets ortopediska eller dess extremitetskirurgiska klinik överflyttas till Östra sjukhuset i samband med utökningen av läkarutbildningen i Göteborg, skall ifrågavarande tak utgöra — förutom barnklinikernas vårdplatser — 2 200 vårdplatser. Parterna har inte funnit det erforderligt att nu i 1959 års avtal föra in angivna tak för bidragsgrundande antal vårdplatser.

Förhandlingsnämnden har lämnat i huvudsak följande *kommentarer* till avtalet.

Allmänt

Beträffande Östra sjukhuset synes fortfarande viss osäkerhet råda om tidsplanen. Kvinnokliniken skall enligt sjukvårdsstyrelsen vara färdigställd under år 1968, men övriga delar torde komma betydligt senare. Medicin- och kirurgiklinikerna beräknas kunna ianspråktagas för läkarutbildning först under år 1974.

1959 års avtal utlöper den 30 juni 1970. Det nu upprättade tilläggsavtalet har samma giltighetstid. Såsom framgått av det nyss sagda, torde emellertid av Östra sjukhuset endast kvinnokliniken komma att färdigställas under avtalsperioden. Vid de förhandlingar som förts av nämnden har dock stadens delegerade som första yrkande uppställt, att de resultat som har uppnåtts vid förhandlingarna med kommissionen skulle stå fast. Nämnden har funnit sig böra godtaga denna ståndpunkt. Tilläggsavtalet får därför beträffande Östra sjukhuset väsentligen betydelse för planering och budgetering. Staden har också krävt att få vissa garantier för att det tjugufemprocentiga bidrag för investeringskostnaderna, som ingår i denna uppgörelse, inte skall bortfalla eller minska efter den 30 juni 1970. En sådan garanti har intagits i tilläggsavtalets sista punkt. Den är dock begränsad till de byggnader, som upptagits i 1963 års generalplan och avsetts för läkarutbildning, samt i tiden till utgången av år 1975. Sannolikt kommer generalplanen att undergå många ändringar, innan den realiseras. Garantin har därför förklarats gälla utbyggnad »i huvudsaklig överensstämmelse» med generalplanen.

Parterna har vidare funnit det lämpligt att i tilläggsavtalet inarbeta de bestämmelser, som reglerar de provisoriska anordningarna för läkarutbildning i Göteborg. I samband med de förhandlingar om ett nytt avtal, som väntas äga rum åren 1968—1970, finns möjlighet att omarbeta även de bestämmelser, som gäller för provisoriet, vilket inte blir fullt uppbyggt förrän under höstterminen 1970, alltså efter avtalstidens utgång.

För avtalsperioden innebär tilläggsavtalet främst, att staden förbinder sig att tillhandahålla provisoriska anordningar för ökad läkarutbildning i sådan takt, som erfordras för att från och med höstterminen 1967 mottaga studerande för propedeutisk och klinisk utbildning till ett antal som motsvarar ett årligt intag av ca 160 studerande. Härom träffade parterna preliminär överenskommelse den 29 juni 1965, vilket nämnden anmälde i skrivelse till Kungl. Maj:t den 2 juli 1965.

De i läkarutbildningsberedningens skrivelse den 11 januari 1965 framlagda förslagen till åtgärder — vilka refererats i det föregående — för att anordna

provisorisk utbildning skall vidtagas. För provisoriet skall sålunda förutom de redan i 1959 års avtal för läkarutbildning upplåtna klinikerna, avdelningarna etc. utnyttjas Ekmanska sjukhuset (kirurgi), ytterligare en klinik på Vasa sjukhus (propedeutisk utbildning) samt stadens mentalpoliklinik i sociala huset. För utbildning i psykiatri skall Lillhagens sjukhus utnyttjas. Därvid räknas med en utvidgning av ianspråktagandet av sjukhuset till att under provisorietiden omfatta fristående kurser, förlagda till en befintlig klinik och under ledning av en där tillfälligt placerad professor.

För sitt medgivande att vidtaga ifrågavarande åtgärder för en utökning av den propedeutiska och kliniska läkarutbildningen i Göteborg till ett årsintag av ca 160 redan från höstterminen 1967 har staden enligt nämndens uppfattning ställt synnerligen långtgående ekonomiska anspråk. Nämnden har därför övervägt andra alternativ för ett provisorium i avbidan på att Östra sjukhuset färdigställs. Sedan staden emellertid förklarat sig villig att på för staten förhållandevis gynnsamma villkor i ett sammanhang lösa vissa andra förhandlingsfrågor, har nämnden funnit sig kunna acceptera de ekonomiska villkor för provisoriet, som framgår av avtalstexten.

Speciella kommentarer till avtalstexten

Ad 1 § huvudavtalet

De under 1.1.G. uppräknade klinikerna skall enligt den av Göteborgs stadsfullmäktige den 28 mars 1963 godkända generalplanen för Östra sjukhuset erhålla följande antal vårdplatser:

medicinska kliniken	159
geriatriska kliniken	100
kirurgiska kliniken	189
ortopediska kliniken	120
infektionskliniken	120
barnmedicinska kliniken	70
barnpsykiatriska kliniken	24
psykiatriska kliniken	89
mentalkliniken	300
kvinnoklinikens vårdplatser för gynekologi och prematurfall (69 resp. 20)	89

Rehabiliteringsklinik

Utöver här angivna enheter vid Östra sjukhuset planeras bl. a. en rehabiliteringsklinik, som ursprungligen beräknades innehålla 60 vårdplatser. Under hand har emellertid antalet planerade vårdplatser ökats till 112. Ämnet medicinsk rehabilitering har hittills ej ingått i undervisningsplanen för blivande läkare och har ej heller berörts i läkarutbildningsberedningens betänkanden. Enligt riksdagens beslut i anledning av prop. 1964: 73 (SU 96, rskr 216) har en professur i medicinsk rehabilitering inrättats vid universitetet i Göteborg fr. o. m. den 1 juli 1965 med placering tills vidare vid Sahlgrenska sjukhuset. Då det ännu är för tidigt att ta ställning till den slutliga organisationen, har nämnden inte velat i avtalet binda staten vid förpliktelser i fråga om vårdplatser för undervisning och forskning, om rehabiliteringskliniken skulle överflyttas till Östra sjukhuset. Nämnden har endast uttalat önskemål om att få nyttja klinikens serviceanordningar. För detta nyttjande, som staten tillförsäkras genom 1 § andra stycket huvudavtalet samt 1.1. tilläggsavtalet, kommer ersättning att

utgå på så sätt, att kostnader för ifrågavarande anordningar får inräknas i sjukhusets driftbidragsgrundande kostnader. Parterna har dock förutsatt, att — om staten senare skulle vilja ta i anspråk en dylik kliniks vårdplatser för läkarutbildning — staten härför skall erlägga ett bidrag med 25 % av nedskrivna byggnads- och utrustningskostnader för klinikens uppförande samt att avskrivningstiden därvid skall upptas till 50 år.

Psykiatriska kliniken och mentalkliniken vid Östra sjukhuset

I den framlagda förteckningen över vårdplatser har psykiatriska kliniken vid Östra sjukhuset redovisats helt skild från mentalkliniken. Organisationen av dessa vårdformer är inte slutligt utredd, och det förefaller inte osannolikt, att de båda klinikerna i framtiden kommer att organiseras som en mentaldel, uppdelad på flera överläkaravdelningar, var och en representerande såväl lasarettspsykiatri som tung psykiatri enligt dagens terminologi. Vid förhandlingarna har dock dessa frågor behandlats med utgångspunkt från vad som hittills planerats.

Parterna är ense om att den forskningsavdelning, som omtalas i prop. 1959: 79, skall förläggas till mentalkliniken. Under år 1962 ägde förhandlingar rum mellan göteborgskommissionen och stadens delegerade om att förläggga nämnda forskningsavdelning till Lillhagens sjukhus. De ledde dock inte till något positivt resultat, bl. a. av det skälet att kommissionen inte ansåg sig kunna godta de ekonomiska villkor, som staden uppställde. Enligt beslut av 1964 års riksdag (prop. 1964: 1 bil. 10 s. 390) har en forskningsprofessur provisoriskt förlagts till S:t Jörgens sjukhus och avsikten är att denna professur så småningom skall överföras till Östra sjukhuset.

Det bör uppmärksammas, att nämnden inför stadens delegerade förklarat, att prop. 1959: 79 inte kan få för parterna bindande verkan i fråga om personalorganisationen för en forskningsavdelning, som tillkommer först på 1970-talet.

Kvinnokliniken vid Östra sjukhuset

Stadens delegerade har ansett en ökning av antalet kandidater till 160 årligen på Sahlgrenska sjukhusets kvinnoklinik I (KK I) utgöra en alltför stor belastning och har därför krävt, att framförallt den gynekologiska men även den obstetriska avdelningen vid Östra sjukhuset skulle nyttjas för undervisning och forskning. Parterna har efter långvariga överläggningar enats om att de gynekologiska vårdplatserna bör kunna utnyttjas för läkarutbildningen. Även prematurfallen har ansetts erforderliga härför. Driftbidrag skall utgå från den tidpunkt, då den gynekologiska avdelningen och prematurplatserna tas i bruk för läkarutbildning.

Frågan om upplåtelse av den obstetriska delen av kvinnokliniken vid Östra sjukhuset (KK Ö) — i föreliggande generalplan föreslås denna del av kvinnokliniken erhålla ca 95 vårdplatser — har komplicerats av barnmorskeutbildningen. När KK Ö står färdig, skall Sahlgrenska sjukhusets KK II nedläggas, varigenom lokaler för utbildning av barnmorskor skulle komma att saknas. Då det från den statliga sidan förutsatts, att denna utbildning fortfarande skall ske i Göteborg, har det ansetts lämpligt att utbildningen förlägges till KK Ö. Under förhandlingarna har berörts frågan om undervisning bör ske samtidigt av läkare och barnmorskor vid KK Ö. Sedan medicinalstyrelsen för sin del uttalat sig mot en samundervisning vid KK Ö, har frågan om den obstetriska avdelningens an-

vändning för läkarutbildning ställts på framtiden. Stadens delegerade har mot bakgrunden av i ärendet föreliggande utredningar ansett sig kunna acceptera, att utbildningen i obstetrik för samtliga medicine kandidater sker på KK I. Med hänsyn till sambandet med barnmorskeundervisningen och för att hålla möjligheten till läkarutbildning öppen men framförallt enär frågans lösning från stadens sida gjorts till ett oeftergivligt villkor för en uppgörelse, har nämnden accepterat, att tjugufemprocentigt byggnads- och utrustningsbidrag skulle få utgå för anordnande av den obstetriska delen, trots att den enligt föreliggande planer inte kommer att användas för läkarutbildning. Ett dylikt bidrag utgör ett avsteg från den merkostnadsprincip, som legat till grund för statsmakternas strävanden under senare år att nå enhetliga bidragsregler på ifrågavarande område. Emellertid har sådana särskilda omständigheter förelegat, att detta avsteg från gängse principer inte kan anses ha prejudicerande betydelse.

Polikliniker, serviceorgan m. m. vid Östra sjukhuset

Enligt 1.1. skall — i den mån så erfordras — poliklinik vid Östra sjukhuset, vilken inte är ansluten till någon av de under G. uppräknade klinikerna, upplåtas för medicinsk undervisning och forskning. Enligt föreliggande planer skulle denna bestämmelse få betydelse för öron- och ögonpolikliniken samt för den neurologiska polikliniken. I detta sammanhang bör påpekas, att enligt 1.3. tilläggsavtalet — jämförd med 1 § sista stycket huvudavtalet — skall upplåtelse av klinik avse även till denna hörande hjälpavdelningar och polikliniker m. m. ävensom för hela sjukhuset gemensamma anläggningar. Bland dylika, som skall tillkomma vid Östra sjukhuset, må nämnas laboratorier för röntgendiagnostik, patologi, klinisk bakteriologi, klinisk fysiologi och klinisk kemi. Patologi och bakteriologi vid Östra sjukhuset kommer således att ingå i sjukhusorganisationen och behöver inte — såsom motsvarigheterna vid Sahlgrenska sjukhuset — bli föremål för särskild avtalsreglering.

Ad 3 § huvudavtalet

När det gäller byggnads- och utrustningsbidrag för Östra sjukhuset, skall i överensstämmelse med 1.3. bestämmelserna i huvudavtalet i princip tillämpas. I tilläggsavtalet har dock införts undantagsbestämmelser för mentalkliniken och kvinnokliniken.

Mentalkliniken vid Östra sjukhuset (3.1.)

Enligt 3 § 4. i huvudavtalet skall byggnads- och utrustningsbidrag ej utgå för kostnad, som täcks av i annan ordning utgående statsbidrag. Nämnda bestämmelse skulle, om den tillämpades på mentalkliniken vid Östra sjukhuset, få en för staden synnerligen ofördelaktig inverkan. Jämlikt 1925 års avtal mellan staten och Göteborgs stad »om stadens övertagande av hela sin sinnessjukvård» utgår statligt bidrag för denna vård med ett belopp, som under år 1964 utgjorde 63 % av stadens verkliga kostnader. Detta avtal är ouppsägbart, men i samband med nämndens förhandlingar om mentalsjukvårdens överförande till landstingen har enligt Kungl. Maj:ts uppdrag diskussioner om revision av 1925 års avtal upptagits med Göteborgs stad. Stadens delegerade har hävdat, att — oavsett om 1925 års avtal kommer att gälla även i fortsättningen eller ersättas av ett nytt avtal — läkarutbildningsbidraget med hänsyn till omständigheterna inte kan få reduceras på det sätt, som eljest gäller vid bestämning av bidragsgrundande belopp enligt 1959 års avtal. Nämnden har ansett sig kunna acceptera dessa syn-

punkter, varför 3 § 4. i huvudavtalet inte skall äga tillämpning beträffande mentalkliniken.

Kvinnokliniken vid Östra sjukhuset (3.2.)

Byggnads- och utrustningskostnaderna för kvinnokliniken vid Östra sjukhuset uppgår enligt nu föreliggande beräkningar till ca 40 milj. kr., varav ca 22 milj. kr. avser den obstetriska delen av kliniken. Vid bedömning av statens eftergifter på denna punkt bör observeras bestämmelsen i 3.2. sista stycket, innebärande att staten — om den obstetriska delen den 30 juni 1978 inte tagits i anspråk för läkarutbildning — är berättigad att återkräva så mycket av de av staden för sagda del uppburna byggnads- och utrustningsbidragen, som skäligen kan anses belöpa på läkarutbildningen efter avdrag, som sägs i 3 § 6. huvudavtalet, varvid avdraget dock skall avse minst tio år. Nämnda bestämmelse i huvudavtalet innebär, att staden är skyldig att återbetala så stor del av de uppburna bidragen, som må återstå, sedan de minskats med 1/30 beträffande byggnad och 1/10 beträffande utrustning för varje helt år, som förflutit från det stadens anhållan om utbetalning av bidraget inkom till vederbörande statliga myndighet. För den händelse den obstetriska avdelningen kommer att tagas i anspråk för läkarutbildning före den 30 juni 1978 blir tilläggsavtalets bestämmelse om återbetalning av bidrag självfallet ej aktuell. Driftbidrag kommer i så fall att utgå från den tidpunkt, då avdelningen tages i bruk för läkarutbildning. Dessutom bör beaktas, att det statliga bidraget till obstetriska avdelningen även avser att täcka vissa kostnader för stadens åtagande enligt avtalet om barnmorskeläroanstalten.

Röntgendiagnostiska kliniken III vid Sahlgrenska sjukhuset (3.3.)

Staden avser att vid Vasa sjukhus uppföra en nybyggnad för rubricerade klinik, som organisatoriskt tillhör Sahlgrenska sjukhuset. I nybyggnaden skall anordnas även vissa andra lokaler, bl. a. arbetslokaler för amanuenser, kandidatutrymmen samt föreläsningssal. Det kan även bli fråga om att till byggnaden förlägga lokaler, som inte har samband med läkarutbildningen och således ej heller omfattas av avtalet. Enär medicinska kliniken III, som även är belägen vid Vasa sjukhus, under provisorietiden skall tagas i anspråk för ej endast propedeutisk utan även klinisk utbildning i medicin, kommer ifrågavarande röntgenklinik att få starkt ökad betydelse för läkarutbildningen. Nämnden har därför funnit sig kunna acceptera, att huvudavtalets bestämmelser om investeringsbidrag för »ianspråktagen» klinik skall gälla för denna byggnad, vars uppförande — i de delar som berör läkarutbildningen — kostnadsberäknats till ca 12 milj. kr. (inklusive utrustning).

Merkostnaderna för centralkomplexet vid Sahlgrenska sjukhuset (3.7.)

Centralkomplexet vid Sahlgrenska sjukhuset uppfördes under den tid 1948 års avtal var tillämpligt. Staden uppbar investeringsbidrag enligt den s. k. identifikationsmetoden. Viss förbättring av 1948 års avtal hade staden uppnått genom en i prop. 1957: 104 s. 47 redovisad tilläggsöverenskommelse. I enlighet med vad sålunda överenskommits utbetalade staten till staden under budgetåren 1956/57 och 1957/58 vad som beräknats falla på staten, nämligen 2 040 000 kr. Den totala anläggningskostnaden hade då uppskattats till 49 950 000 kr. Komplexet blev emellertid betydligt dyrare, och staden begärde den 20 oktober 1958 ytter-

ligare 1 600 000 kr. till täckande av merkostnader. Framställningen remitterades den 3 november 1958 till göteborgskommissionen, som hade att förhandla om nytt avtal för upplåtelsen av stadens sjukhus för läkarutbildning. Emellertid kunde staden inte redovisa slutgiltigt fastställda kostnader för komplexet, då avtalsuppgörelse i övrigt träffades den 9 december 1959, varför kommissionen ej ansåg förutsättningar föreligga för en slutlig uppgörelse på det av staden yrkade tilläggsbeloppet. I en överenskommelse om tillämpningen av 1948 års avtal fastställdes dock, att statens kostnadsbidrag till staden för anordnande av de lokaler inom komplexet, som upplåtits för klinisk undervisning och forskning enligt 1948 års avtal och 1951 års tilläggsöverenskommelse, skulle beräknas efter en bruttovolym av 10 373 m³. Därjämte bestämdes, att staten för vissa andra lokaler, varom statsmakterna tidigare inte fattat beslut, skulle lämna bidrag med ett belopp av 900 000 kr. i ett för allt. Sedan överenskommelsen godkänts (prop. 1960: 69, SU 97, rskr 254), har statskontoret utbetalat sistnämnda belopp 900 000 kr. samt därjämte a conto 900 000 kr.

I rekvisition till statskontoret den 9 mars 1965 har Göteborgs sjukvårdsstyrelse anmält, att den slutgiltiga kostnaden för centralkomplexet fastställts till 78 175 080 kr., varav statens andel skulle uppgå till 4 165 213 kr. Med avdrag av de belopp, som tidigare utbetalats, skulle således staten nu ha att erlägga bidrag med ytterligare 325 213 kr. Statskontoret har den 6 april remitterat rekvisitionen till nämnden för yttrande.

Merkostnaderna för centralkomplexet har varit föremål för omfattande diskussioner och utredningar inom staden. Vid en översiktlig utredning om dessa, som företogs av göteborgskommissionen i samråd med byggnadsstyrelsen, ansåg sig kommissionen ha erinringar att göra beträffande flera poster, som bidragit till fördyringarna utan att direkt ha anknytning till undervisning och forskning. Då emellertid förhandlingar i detalj om dylika poster skulle ha krävt ett dyrbart utredningsarbete, har nämnden funnit den bästa lösningen vara att fastställa det begärda beloppet inom ramen för en större förhandlingsuppgörelse. Till denna eftergift har bidragit den omständigheten, att Göteborgs stad är ensamt bland huvudmännen för kommunala undervisningssjukhus om att ha uppfört ett modernt komplex av ifrågavarande art och omfattning mot ett statligt byggnadsbidrag under 25 %. Det nu överenskomna beloppet innebär, att statsbidraget fastställes till endast 5,3 % av de totala byggnadskostnaderna för centralkomplexet.

Ad 6 § huvudavtalet

Vid beräkning av underlaget för bidrag skall — av samma skäl som tidigare åberopats i fråga om byggnads- och utrustningsbidrag — avdrag inte göras för kostnader för mentalkliniken vid Östra sjukhuset, som täcks av i annan ordning utgående statsbidrag.

Ad 10 § huvudavtalet

Driftbidraget har hittills erlagts på det sättet, att staden efter första halvåret erhållit ett belopp a conto, varefter slutlig reglering för året skett någon gång under andra kvartalet året efter bidragsåret. Under denna punkt har i överensstämmelse med vad som numera gäller för andra huvudmän avtalats, att staten i fortsättningen erlägger driftbidrag månadsvis i efterskott i form av utbetalningar a conto, motsvarande 1/12 av det belopp, vartill driftbidraget uppgått för det senast slutligt reglerade kalenderåret.

4.2.2. Avtal om barnmorskeläroanstalten i Göteborg

Som framgått av redogörelsen för avtalet om tillägg till 1959 års avtal om Göteborgs stads sjukhus (ad 3 § huvudavtalet) och förhandlingsnämndens kommentarer till detta avtal (ad 1 och 3 §§) har Göteborgs stad utfäst sig att inom kvinnokliniken vid Östra sjukhuset anordna för barnmorskeläroanstalten erforderliga undervisnings- och expeditionslokaler. I ett särskilt avtal om barnmorskeläroanstalten utfäster sig Göteborgs stad bl. a. att utan annan ersättning än som följer av nämnda tillägg till 1959 års avtal tillhandahålla läroanstalten de nyttigheter och den service, som erfordras för att nämnda lokaler skall kunna användas på ett ändamålsenligt sätt. Vidare löses vissa frågor rörande elevernas praktiska utbildning och barnmorskeanstaltens förhållande till sjukvårdsorganisationen. Slutligen behandlas även vissa elevförmåner under utbildningstiden.

4.2.3. Avtal om utökning av medicinarområdet i Göteborg

Samtidigt som 1959 års avtal om Göteborgs stads sjukhus träffades, ingicks även ett avtal om vissa markfrågor (1959 års markavtal; jfr prop. 1960: 69 s. 15). I detta avtal överlät staden till staten ett område på det s. k. Medicinarberget av ca 100 000 m². I samma avtal förband sig staden att för statens räkning reservera vissa angränsande markområden av ca 142 000 m². I samband med förhandlingarna om odontologisk utbildning m. m. i Göteborg förklarades (prop. 1964: 161 s. 49), att staden var villig att medverka till att hela Medicinarberget reserverades för ändamål som angavs i nyssnämnda markavtal. Innan ett avtal om dessa frågor kunde ingås, måste emellertid resultatet av vissa utredningar avvaktas.

Det synes i detta sammanhang vara lämpligt att redovisa ett av byggnadsstyrelsen i januari 1965 framlagt förslag till *utbyggnadsplan för det s. k. medicinarområdet i Göteborg* (tryckt, byggnadsstyrelsen 1965), vilket är beläget omkring tre kilometer söder om Göteborgs centrum och i anslutning till Sahlgrenska sjukhuset. Planen som utarbetats i samråd med berörda institutioner och staden omfattar i första hand de medicinskt teoretiska och odontologiska ämnena samt vissa naturvetenskapliga ämnen.

Byggnadsstyrelsen framhåller, att planen med hänsyn till den snabba utvecklingen inom den högre undervisningen och forskningen är avsedd att göras till föremål för kontinuerliga och systematiska överarbetningar.

I planen föreslås medicinarområdet omfatta området som begränsas av Guldhedsgatan, Per Dubbsgatan, Dag Hammarskjölds väg, Övre Husargatan, Seminariegatan och dalgången i öster mot bostadsområdena i Norra Guldheden. Den totala markyta som upptas i planen omfattar ca 365 000 m². Det av byggnadsstyrelsen bedömda totalt erforderliga lokalbehovet uttryckt i m² rumsyta är 61 157. Vid beräkningen av markbehovet har dock förutsatts att en fördubbling av nu förutsedda lokalbehov skall vara möjlig. Bilparkering föreslås ordnad i däck med flera plan under byggnaderna eller i bergrum. Styrelsen har härvid

räknat med följande antal personer inom området vid början av 1970-talet, nämligen 2 125 studerande och forskare, 1 500 lärare och tjänstemän samt 500 besökare, vilket enligt styrelsens beräkningar ger ett behov av 1 800 bilplatser och 2 300 skyddsrumsplatser. Vid beräkningarna har beaktats att områdets norra del ligger inom den centrala zon av staden där normalskyddsrum inte krävs.

På grundval av byggnadsstyrelsens utbyggnadsplan och efter samråd med styrelsen har förhandlingsnämnden för staden preciserat statens önskemål om omedelbara markförvärv samt om reservationer för framtida utbyggnad i medicinarområdet.

Förhandlingsnämndens avtal om utökning av medicinarområdet i Göteborg har följande lydelse.

»Mellan statens nämnd för förhandlingar med kommuner, å ena, och delegerade för Göteborgs stad, å andra sidan, har — under förbehåll om godkännande av Kungl. Maj:t och Göteborgs stadsfullmäktige — träffats följande avtal.

Avtal

mellan svenska staten och Göteborgs stad om utökning av medicinarområdet i Göteborg.

1 §.

Staden överlåter till staten utan ersättning:
a. de områden, som å bifogade situationsplan (bilaga A[1]) betecknats G2a, G2b, Fc, Fe, Hb (delar av stadsägan nr 8430 + 8431 + 8433; sammanlagd areal cirka 5 525 m²) samt Fd (del av stadsägan nr 8432; areal cirka 175 m²);
b. den å bilaga A såsom B betecknade delen av det område, som jämlikt 3 § i det den 9 december 1959 mellan staten och staden träffade avtalet om överlåtelse av mark i Göteborg för högre undervisning och forskning (1959 års markavtal) reserverats för statens räkning (del av stadsägorna nr 8426, 8427, 8428, 8430 + 8431 + 8433 samt samfällda vägen litt. alc; sammanlagd areal cirka 117 000 m²).

2 §.

Staten övertager de överlåtna områdena i befintligt skick och med de gravationer, som besvärar dessa. Gravationerna utgöres av *dels* de nyttjanderätter som förtecknats i bilaga B[2], *dels* de ledningsservitut m. m. som framgår av bilaga C[2] (bilagan utvisar ungefärligt läge). Staten övertager dock icke härigenom staden åvilande förpliktelse att till innehavare av kolonilott utgiva viss flyttningsersättning, när dispositionsrätten till kolonilott återfordras.

Då staten upptager förhandlingar med Änggårdens Odlareförening m. b. p. a. och Föreningen Göteborgs Koloniträdgårdar m. b. p. a. om tidpunkten för av-

[1] Se s. 54.
[2] Ej medtagen här.

trädande av mark, som av föreningarna disponeras jämlikt de i Bilaga B angivna arrendekontrakten av den 13 april 1946 med flera dagar respektive den 27 maj 1949 med flera dagar, skall representanter för staden beredas tillfälle att närvara.

3 §.

Vad som jämlikt 1959 års markavtal gäller överlåtet område skall äga motsvarande tillämpning jämväl å i 1 § omförmälda områden.

4 §.

För ändamål och på villkor, som i 1959 års markavtal stadgas, skall staden för statens räkning reservera de områden, som å Bilaga A betecknats D, E, Fa, Fb, Ha, I, L, M, N, R och S. Område, som denna dag användes för vårdändamål eller bostäder för elever och annan vårdpersonal, må dock av staten tillträdas först då det icke längre erfordras för dylikt ändamål.

Staden förbinder sig att medverka till att även områdena K, O och P å Bilaga A reserveras för ändamål, som angives i 1 § 1959 års markavtal.

Den i 3 § andra stycket 1959 års markavtal intagna bestämmelsen om mark för uppförande av sjuksköterskebostäder upphäves i och med ikraftträdandet av detta avtal.

5 §.

Såväl det å Bilaga A såsom C betecknade området som de områden, som av staden överlåtits eller reserverats enligt ovan, kan komma att beröras av trafikanläggningar. Därest så skulle bli fallet, är staten beredd att medverka till erforderlig justering av områdenas gränser.

6 §.

Parterna förbinder sig att tillsammans, efter särskild överenskommelse med Föreningen för Bistånd åt Vanföra i Göteborg och Göteborgs Sjukhem, anordna lämpliga gemensamma tillfartsvägar m. m. från Per Dubbsgatan, Guldhedsgatan och Medicinaregatan till nybyggnad för den odontologiska fakulteten i Göteborg och planerade barackbyggnader för Göteborgs Sjukhem samt till befintliga byggnader å stadsägan nr 8432, avsedda för Änggårdens yrkesskolor och Sahlgrenska sjukhusets ortopediska klinik, ävensom att gemensamt planera områdena kring dessa vägar. Stadens ekonomiska medverkan skall dock begränsas till att avse tillfartsvägar fram till gränsen för statens område samt sådana vägar m. m. inom området, som är av intresse för staden med hänsyn till den ortopediska kliniken och andra staden tillhöriga fastigheter.

7 §.

Frågor om leverans av värme till byggnader å överlåtet område jämlikt 6 § sista stycket 1959 års markavtal skall hänskjutas till i särskild ordning upptagna förhandlingar.

8 §.

Detta avtal träder i kraft den dag, då det godkänts av Kungl. Maj:t samt av Göteborgs stadsfullmäktige genom beslut, som vinner laga kraft.»


D
L
M
N
R
K
B
C
A
I
Ha
Hb
G2a
G2b
Fc
Fd
Fe
Ff
Fg
G1
S
E

Förhandlingsnämnden har lämnat i huvudsak följande *kommentarer* till avtalet.

Allmänt

Vid förhandlingarna om den odontologiska utbildningen utgjorde osäkerheten om sträckningen av de trafikleder, som kunde beröra medicinarområdet, ett väsentligt hinder för att då träffa ett definitivt avtal om den framtida dispositionen av området. Inte heller nu föreligger trafikplanerna i sådant skick, att gränserna för det område, som staten må disponera, kan slutgiltigt fastläggas. Med tanke på byggnadsstyrelsens planeringsarbete är det emellertid angeläget att få en avtalsreglering till stånd. Detta har kunnat uppnås endast med intagande i avtalstexten av den begränsning, som återfinnes i 5 §. Staten har där förklarat sig beredd att medverka till erforderliga gränsjusteringar med hänsyn till trafikanläggningar ej enbart beträffande C-området, vilket klarlades redan vid diskussionen om förläggningen av en nybyggnad för den odontologiska fakulteten, utan beträffande samtliga de områden, som överlåts eller reserveras enligt föreliggande avtal, inklusive B-området. Det bör i fråga om C-området erinras, att en trafikanläggning kan komma att taga nästan hela området i anspråk. I vad avser övriga områden är osäkerheten givetvis till men för statens planeringsarbete, men av allt att döma torde eventuella gränsjusteringar vid dessa bli av begränsad omfattning.

B-området är reserverat för staten enligt 1959 års avtal. Det behöver nu tillträdas av staten för uppförande av bl. a. vissa universitetsinstitutioner.

Speciella kommentarer till avtalstexten

Ad 2 §

Enligt 3 § näst sista stycket 1959 års avtal jämfört med 1 § har staten rätt att få ifrågavarande områden överlåtna i gravationsfritt skick. I samråd med byggnadsstyrelsen har nämnden emellertid funnit, att staten utan men kan överta gravationerna, dock med viss i paragrafen angiven begränsning. De i bilaga B uppräknade kontrakten kan uppsägas vid för staten lämpliga tidpunkter. Det förutsätts, att staden snarast underrättar vederbörande servituts- och nyttjanderättshavare om ägarskiftet samt att byggnadsstyrelsen med dessa och staden diskuterar rent praktiska tillämpningsfrågor.

Ad 6 §

Planeringen av området kring nybyggnaden för den odontologiska fakulteten möter på grund av byggnadens placering åtskilliga svårigheter och är därför ännu inte avslutad. Frågorna torde få lösas efter hand inom en samarbetsgrupp, bestående av representanter för berörda parter. I vissa fall torde överenskommelser kunna träffas under hand, medan i andra fall nämndens medverkan till biavtal kan tänkas bli erforderlig. Byggnadsstyrelsen har i skrivelse den 20 juli 1965 till nämnden anmält de mest brådskande avtalsfrågorna, av vilka de väsentligaste lösts genom här berörda avtal samt genom avtalet om Änggårdens yrkesskolors fastighet.

4.2.4. Avtal om överlåtelse till staten av Änggårdens yrkesskolors fastighet

Den fastighet som på situationsplanen[1] över medicinarområdet i Göteborg är betecknad G 1 (areal 7 230 m²) ägs av Föreningen för Bistånd åt Vanföra i Göteborg, som där driver Änggårdens yrkesskolor för handikappade elever. Av förhandlingsnämndens kommentarer till avtalet om odontologisk utbildning i Göteborg m. m. (prop. 1964: 161 s. 48) framgår att vissa förhandlingsfrågor, som berörde denna fastighet, kvarstod olösta. Förhandlingsnämnden redovisar nu att nämnden i samband med de förhandlingar som förts i sagda frågor funnit ett förvärv av hela fastigheten jämte därpå uppförda byggnader utgöra den lämpligaste lösningen av förenämnda frågor. Förhandlingsnämnden har löst frågan om förvärv av nämnda fastighet genom ett separat avtal.

Förhandlingsnämnden har lämnat i huvudsak följande redogörelse för avtalet.

Fastän hela området G1 ingår i den utbyggnadsreserv, som av byggnadsstyrelsen bedömts erforderlig för den statliga verksamheten i stadsdelen, upptog nämnden till att börja med förhandlingar om förvärv av endast de för odontologibyggnaden behövliga delarna av området G1 samt av de med G2a, G2b och Fc betecknade områdena på den nyss omtalade situationsplanen. Området G1 har föreningen år 1920 mottagit av staden såsom gåva med återgångsförbehåll. Områdena G2a, G2b, och Fc disponerar föreningen enligt nyttjanderättsavtal med staden. På förslag av föreningen har nämnden emellertid — med stadens godkännande — avtalat om förvärv av hela G1 från föreningen, varvid staten skall lösa de av föreningen på G1 uppförda byggnaderna med ett belopp av 621 000 kr. i form av en ouppsägbar räntebärande revers. Denna summa motsvarar vad som av donationsmedel nedlagts i dessa byggnader (jfr Stencil S 1964: 2 s. 5: 13). De av föreningen med nyttjanderätt disponerade områdena övergår — efter överenskommelse mellan föreningen och staden — med äganderätt till staten genom det tidigare redovisade avtalet om utökning av medicinarområdet.

Förvärvet av Änggårdens yrkesskolors fastighet ingår endast som ett led i säkerställandet av mark för en framtida utbyggnad av de statliga institutionerna på medicinarområdet. Det föregriper inte den utredning, som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1965 skall behandla bl. a. frågan om verksamheten vid Änggårdens yrkesskolor. I avvaktan på resultatet av denna utredning får föreningen utnyttja fastigheten för driften av yrkesskolorna. Av ränteavkastningen från den nyss nämnda reversen skall enligt avtalet 5 000 kr. utbetalas till föreningen, medan resten skall tillgodoföras en i yrkesskolornas stat upptagen inkomstpost för att användas till att täcka kostnaderna för skolornas drift.

4.2.5. Avtal om ändring av 1954 års universitetsavtal

Göteborgs högskola, som grundades år 1887, tillkom liksom Stockholms högskola utan statlig medverkan. Högskolan erhöll ett med åren växande ekonomiskt stöd från Göteborgs stad, vilken även på många andra sätt visat sitt intresse för högskolan.

[1] Se s. 54.

År 1948 ingicks mellan staten, Göteborgs stad och Göteborgs högskola ett avtal för att genom samverkan mellan staten och staden trygga högskolans fortsatta utveckling. Avtalet, som redovisades för riksdagen i prop. 1948: 219 (SU 146, rskr 326) innebar bl. a., att staten och staden enligt vissa grunder skulle bidra till bestridande av den utgiftssumma, som enligt den för högskolan fastställda staten inte täcktes av högskolans egna medel. Stadens årsbidrag var maximerat till 400 000 kr. Staten tog på sig kostnaderna för eventuellt erforderliga byggnader för högskolan, i den mån medel från annat håll inte stod till förfogande för ändamålet. Staden åter förband sig att ställa välbelägen och lämplig tomtmark till förfogande för byggnader som eventuellt erfordrades för högskolan. Avtalet skulle gälla t. o. m. den 30 juni 1964.

Sedan statsmakterna beslutat (prop. 1953: 122, SU 137, rskr 274) att inrätta ett universitet i Göteborg, träffade staten och Göteborgs stad ett nytt avtal, som ersatte 1948 års avtal. Enligt det nya avtalet, som godkändes av Kungl. Maj:t den 4 juni 1954, skulle Göteborgs stad lämna bidrag till bestridande av utgifterna för den filosofiska fakulteten vid Göteborgs universitet efter samma grunder, som gällde i 1948 års avtal i fråga om bidrag till Göteborgs högskola. Bidraget fixerades till 400 000 kr. per år. Dock skulle enligt avtalstexten framdeles annat kunna överenskommas mellan parterna. Till bidraget var knutet representationsrätt för staden i universitetets drätselnämnd. Staden förband sig i avtalet att ställa välbelägen och lämplig tomtmark till förfogande för den filosofiska fakultetens nybyggnader. Avtalet skulle i likhet med 1948 års avtal gälla t. o. m. den 30 juni 1964 med två års uppsägningstid och förlängningsklausul på 15 år.

Göteborgs stadskollegium uppsade 1954 års avtal den 4 april 1962. Uppsägningen motiverades med att dels stadens åtagande rörande tomtmark finge anses uppfyllt i och med att staden överlåtit ett markområde att användas för bl. a. de filosofiska fakulteternas behov, dels bestämmelsen om årliga bidrag från staden till de filosofiska fakulteterna enligt stadens uppfattning hade intagits i avtalet för att fullfölja ett åtagande som staden tidigare gjort till förmån för den förutvarande högskolan och som skulle gälla t. o. m. den 30 juni 1964.

Det nu — med anledning av stadens uppsägning av 1954 års avtal — träffade tilläggsavtalet innebär följande.

Ett till 250 000 kr. reducerat bidrag skall utgå från staden för vart och ett av budgetåren 1964/65 och 1965/66. Efter sistnämnda budgetår skall bidrag inte längre utgå. Bestämmelser om viss representationsrätt för staden i universitetets förvaltningsorgan upphävs med retroaktiv verkan fr. o. m. den 1 juli 1964.

Den i 1954 års avtal upptagna markklausulen skall gälla t. o. m. den 30 juni 1970. En bestämmelse om två års uppsägning och tio års förlängning vid utebliven uppsägning har införts.

Till vad som sålunda överenskommits anför förhandlingsnämnden bl. a.

Enligt nämndens uppfattning tyder förarbetena till och formuleringarna i 1948 och 1954 års avtal på att dessa gjorts uppsägbara närmast för att kompensera staten för att stadens bidragsbelopp icke indexreglerats. I samband med att

avtal nu träffas om erforderlig markreservation för framtida utbyggnad av medicinarområdet, har nämnden funnit skäligt att tillmötesgå stadens önskemål om avveckling av det kommunala bidraget till universitetet.

4.2.6. Avtal om kvarteret Kronoberg (Gamla Chalmers)

Genom testamente år 1811 ställde kanslirådet William Chalmers en donation under frimurarebarnhusdirektionens i Göteborg förvaltning för att en industriskola skulle inrättas i staden. Skolan, som började sin verksamhet år 1829, erhöll fr. o. m. år 1835 statsanslag. År 1869 kunde skolan flytta in i för donationsmedel uppförda nybyggnader i nuvarande kvarteret Kronoberg, som av stadsfullmäktige genom beslut den 21 mars 1867 avgiftsfritt upplåtits för ändamålet. Av de den 5 september samma år av stadsfullmäktige föreskrivna upplåtelsevillkoren må nämnas, att tomten varken då eller framdeles skulle få begagnas för annat ändamål än tomt för allmänna läroverksbyggnader.

I stadgar för skolan — fastställda av Kungl. Maj:t år 1877 — föreskrevs att den skulle bestå av en högre och en lägre avdelning. År 1882 ändrades skolans benämning till Chalmers tekniska läroanstalt. Skolans ökade lokalbehov tillgodosågs genom att stadsfullmäktige den 7 juni 1900 beslöt att utan särskild ersättning till läroanstalten upplåta återstoden av kvarteret Kronoberg med däråuppförd byggnad, som då disponerades av slöjdföreningens skola. Stadsfullmäktige föreskrev som villkor för upplåtelsen bl. a., att staden ägde utan ersättning vid anfordran återta fastigheten, om denna kom att användas för annat ändamål än anstaltens behov.

År 1937 ombildades läroanstalten till en statlig teknisk högskola med namnet Chalmers tekniska högskola. Samtidigt ombildades den lägre avdelningen till tekniskt gymnasium.

Byggnaderna i kvarteret Kronoberg har bekostats av dels medel ur Chalmers donation, dels statsmedel och dels medel som Göteborgs stad anvisat. Detta har medfört, att äganderättsförhållandena beträffande byggnaderna komplicerats. Däremot är det klart, att staden ensam är ägare till marken.

Enligt stadsfullmäktiges beslut år 1935 åtog sig Göteborgs stad att tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler samt inredning och möblering för den till tekniskt gymnasium ombildade lägre avdelningen. Samtidigt upplät styrelsen för Chalmers tekniska institut till staden utan ersättning under tio år lokaler för gymnasiet i kvarteret Kronoberg. Genom en serie tilläggsavtal under 1940- och 1950-talen förlängdes tiden för stadens dispositionsrätt av nämnda lokaler och samtidigt upplåts ytterligare lokaler åt staden i kvarteret Kronoberg. I mars 1959 överlämnade styrelsen för tekniska gymnasiet — som då benämndes högre tekniska läroverket i Göteborg — till stadskollegiet i Göteborg en framställning från läroverkets lärarkollegium, vari föreslogs att staden måtte för högre tekniska läroverkets räkning inköpa de byggnadsdelar inom kvarteret, som tillhörde staten och frimurarebarnhusdirektionen. I mars 1960 hemställde Göteborgs stads fastighetskontor hos byggnadsstyrelsen att få uppta förhandlingar angående

överlåtelse till staden av statens byggnader inom ifrågavarande kvarter samt om villkoren härför. I skrivelse i december 1960 föreslog byggnadsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte låta uppta de påkallade förhandlingarna med Göteborgs stad om läroverkets lokalfrågor.

Med anledning av byggnadsstyrelsens skrivelse upptog den nuvarande statssekreteraren i ecklesiastikdepartementet våren 1962 förhandlingar i ämnet med representanter för Göteborgs stad och frimurarebarnhusdirektionen om stadens övertagande av samtliga byggnader i kvarteret Kronoberg. I april 1962 träffades en preliminär överenskommelse.

Enligt sagda överenskommelse skulle staden inlösa staten och Chalmerska donationsfonden tillhöriga byggnader inom kvarteret. Sedan staden blivit ägare till ifrågavarande byggnader, skulle staten för Chalmers tekniska högskolas räkning mot hyresersättning övergångsvis få disponera vissa lokaler i kvarteret enligt en till överenskommelsen fogad plan för högskolans utrymning av kvarteret. Vissa lokaler skulle kunna frigöras tämligen omgående, medan beträffande skeppsbyggnadsavdelningens avflyttning sommaren 1967 angavs som sannolik tidpunkt och arkitekturavdelningens dispositionstid begränsades till den 1 juli 1967. Vidare infördes den tilläggsbestämmelsen, att — om staten skulle nödgas avflytta från lokalerna utan att ny institutionsbyggnad för arkitektur fanns färdigställd — staden skulle mot hyresersättning ställa lämpliga ersättningslokaler till statens förfogande.

Det lösenbelopp, som staden erlade till Chalmerska donationsfonden, skulle enligt överenskommelsen avsättas till en fond, som skulle bära Chalmers namn och vars årliga avkastning skulle användas för att främja läroverkets, högskolans och deras elevkårers intressen. Förslag till lösenbelopp skulle vidare enligt bestämmelse i överenskommelsen upprättas av en särskild delegation, bestående av en representant för envar av parterna samt en av parterna gemensamt utsedd, neutral fastighetsvärderingsexpert. Sedan partsrepresentanterna utrett de synnerligen komplicerade ägande- och nyttjanderättsförhållandena i kvarteret samt parternas andel i de i byggnaderna nedlagda investeringarna, överlämnades utredningsmaterialet till en särskild tillkallad värderingsman, som värderade hela det s. k. Gamla Chalmers till 4 148 000 kr. Detta värde fördelades med 940 000 kr. på staden, 1 564 000 kr. på staten och 1 644 000 kr. på donationsfonden.

Vid därefter följande förhandlingar ville stadens delegerade inte acceptera denna värdering och fördelning. Sedan statens representant, den nuvarande statssekreteraren i ecklesiastikdepartementet — efter att ha hört byggnadsstyrelsen — funnit skäl medgiva reduktion av statens andel till 1,3 milj. kr. och parterna enats om att fastställa donationsfondens andel till 1,5 milj. kr., kvarstod problem om dispositionen av donationsmedlen. Efter studium av ärendet föreslog justitiekanslersämbetet en delning av det lösenbelopp som skulle tillfalla donationsfonden så att den ena hälften skulle anses hänförlig till högskolan och den andra till gymnasiet. Parterna godtog denna hälftendelning. Staden yrkade dock, att gymnasiets hälft skulle lämnas såsom ränte- och

amorteringsfritt lån till staden. Sedan detta godtagits, återstod emellertid att slutföra vissa förhandlingar om bl. a. förvaltning och disposition av högskolans hälft av fondmedlen. Förhandlingarna har slutförts av förhandlingsnämnden.

Förhandlingsnämndens avtal om kvarteret Kronoberg i Göteborg har följande lydelse.

»Mellan statens nämnd för förhandlingar med kommuner, delegerade för Göteborgs stad och frimurarebarnhusdirektionen i Göteborg har — under förbehåll om godkännande av Kungl. Maj:t och Göteborgs stadsfullmäktige — träffats följande avtal.

Avtal

mellan svenska staten, Göteborgs stad samt — i egenskap av förvaltare av den Chalmerska donationsfonden — frimurarebarnhusdirektionen i Göteborg, nedan kallad direktionen, angående 47 kvarteret Kronoberg i Göteborg.

1 §.

1. I syfte att i en hand föra äganderätten till Gamla Chalmers tomt och byggnader å tomterna nr 3 och 4 i 47 kvarteret Kronoberg i Lorensberg i Göteborgs stad övertager staden vid avtalets ikraftträdande statens och Chalmerska donationsfondens andelar i dessa byggnader.

2. För statens andel skall staden vid övertagandet till staten erlägga ett lösenbelopp om 1 300 000 kr.

3. För donationsfondens andel skall utgå ett lösenbelopp om 1 500 000 kr. Hälften av nyssnämnda belopp eller 750 000 kr. skall vid övertagandet av staden utbetalas till direktionen att avsättas till en särskild fond, som skall förvaltas av direktionen och vars årliga avkastning skall användas för att främja Chalmers tekniska högskolas och dess studerandes intressen. Fonden skall bära Chalmers namn.

Fondmedel må ej användas för ändamål av beskaffenhet att böra bestridas av allmänna medel.

Beträffande den andra hälften av donationsfondens andel skall en lånehandling upprättas mellan direktionen och staden, enligt vilken ett belopp om 750 000 kr. skall upptagas såsom ränte- och amorteringsfritt lån från donationsfonden till staden att återbetalas till fonden, därest teknisk gymnasieutbildning eller därmed jämförlig utbildning icke längre skulle förekomma i staden.

2 §.

I den mån staden önskar förvärva apparatur och andra inventarier, som befinner sig i av staten vid övertagandet disponerade lokaler och som tillhör staten, skall lösen utgå även härför.

Om lösenbelopp skall särskild överenskommelse träffas mellan konsistoriet vid Chalmers tekniska högskola och stadens skolstyrelse.

3 §.

Staten äger för högskolans räkning intill den 1 juli 1967 nyttja de lokaler i 47 kvarteret Kronoberg, som vid avtalets ingående disponeras av högskolans avdelningar för arkitektur och skeppsbyggnad.

Från och med den dag staden till staten överlämnat det i 1 § 2. omförmälda lösenbeloppet skall staten erlägga hyresersättning för de i första stycket avsedda lokalerna. Särskild överenskommelse om hyresbeloppet skall träffas mellan kungl. byggnadsstyrelsen och stadens skolstyrelse.

4 §.

Kostnaden för verkställd värdering av 47 kvarteret Kronoberg skall delas lika mellan staten och staden.»

Förhandlingsnämnden har lämnat i huvudsak följande *kommentarer* till avtalet.

I det nu överlämnade avtalet fastställs de lösenbelopp, varom parterna i tidigare förhandlingsskede enats. Nämnden har närmast haft att slutföra förhandlingarna i vad avser förvaltningen och avkastningen av donationsmedlen samt problem i samband med Chalmers tekniska högskolas utrymning av kvarteret Kronoberg.

Frimurarebarnhusdirektionen har starkt understrukit sitt intresse av att i enlighet med donators intentioner fortfarande få handha förvaltningen av fondmedlen. Nämnden har — efter samråd med justitiekanslersämbetet och högskolan — inte velat motsätta sig detta. I avtalet har i 1 § 3. intagits bestämmelse härom.

I 1 § 3. avtalet har även fastslagits, att avkastningen av högskoledelen av lösenbeloppet skall användas för att främja högskolans och dess studerandes intressen.

Direktionen har bestämt motsatt sig nämndens förslag, att i avtalet skulle inskrivas vissa ytterligare huvudregler för förvaltning och disposition av fondmedlen jämte avkastning. Dylika föreskrifter torde få bestämmas vid behandlingen av den permutationsansökan som direktionen inom kort skall ingiva.

I fråga om möjligheterna för staten att utrymma kvarteret Kronoberg före den 1 juli 1967 — såsom förutsatts i 1962 års preliminära överenskommelse — har utredningar skett i samråd mellan byggnadsstyrelsen, högskolan och staden. Därvid har framkommit, att — tvärtemot vad man förmodade år 1962 — tidsschemat för arkitekturavdelningen torde kunna hållas, medan däremot skeppsbyggnadsdelen vållar bekymmer. Enär definitiva ställningstaganden ännu inte föreligger, har parterna funnit det lämpligt att i avtalet låta inskriva den preliminära överenskommelsens bestämmelser om utrymning av de lokaler i Gamla Chalmers, som disponeras av arkitektur- och skeppsbyggnadsavdelningarna. Nämnden finner det emellertid rimligt, att — om situationen blir sådan som enligt omförmälda utredning förefaller trolig — staden låter löftet om ersättningslokaler för arkitekturavdelningen i stället gälla skeppsbyggnadsavdelningen.

4.3. Remissyttrandena

Över avtalen har efter remiss yttranden avgetts av *medicinalstyrelsen, byggnadsstyrelsen* och *universitetskanslersämbetet,* vilka samtliga i allt väsentligt tillstyrker avtalen.

Medicinalstyrelsen — som huvudsakligen begränsar sitt yttrande till avtalet om tillägg till 1959 års avtal om Göteborgs stads sjukhus — ställer sig tveksam till förslaget att flytta över forskningsavdelningen i psykiatri vid S:t Jörgens sjukhus till Östra sjukhuset, bl. a. med hänsyn till att en rättspsykiatrisk klinik kommer att förläggas i närheten av S:t Jörgens sjukhus.

Universitetskanslersämbetet tar inledningsvis upp frågan om de provisoriska åtgärder som erfordras för att en ökad läkarutbildning planenligt skall kunna komma till stånd i Göteborg. Ämbetet tillstyrker för sin del den reviderade plan för utbyggnad av läkarutbildningen i Göteborg som innefattar nämnda provisoriska anordningar.

I yttrandet konstateras vidare, att efter Östra sjukhusets tillkomst mycket betydande sjukvårdsresurser kommer att stå till förfogande för läkarutbildning och medicinsk forskning i Göteborg. Ämbetet understryker angelägenheten — inte minst från forskningssynpunkt — av att föreliggande tidsprogram för Östra sjukhuset kan hållas.

Beträffande organisationen av undervisningen i ämnet obstetrik-gynekologi finner ämbetet, att i dagens läge tillfredsställande förutsättningar bör föreligga att utbilda 160 studerande per år i detta ämne med det vårdplatsantal som disponeras vid Sahlgrenska sjukhusets kvinnoklinik och med utnyttjande av den gynekologiska avdelningen vid Östra sjukhuset.

Universitetskanslersämbetet tar slutligen upp vissa principfrågor rörande samtliga avtal mellan staten och de kommunala huvudmännen om upplåtelse av kommunalt ägda sjukvårdsinrättningar för läkarutbildning och forskning. Kanslersämbetet anför bl. a.

Budgetåret 1963/64 uppgick — enligt läkarutbildningsberedningens beräkningar, som redovisats i betänkandena »Utbyggnad av universitet och högskolor. Lokalisering och kostnader I—II» (SOU 1965: 11 och 12) — summan av de årliga statliga driftbidragen till undervisningssjukhusen till samma storleksordning — ca 51 milj. kr. — som summan av samtliga de årliga statliga driftkostnader för läkarutbildning och forskning, som utgick under åttonde huvudtiteln. Dessa senare kostnader avsåg löner till lärare, forskare och övrig personal vid universitetsinstitutionerna samt anslag för materiel, apparater och vissa särskilda forskningsändamål. De statliga kostnaderna för läkarutbildning under åttonde huvudtiteln täcker dock hela den medicinska grundutbildningsperioden, omfattande preklinisk, propedeutisk och klinisk utbildning exklusive viss assistenttjänstgöring, vilken för den enskilde studenten upptar en tid av ca sex år. De statliga driftbidragen till undervisningssjukhusen under femte huvudtiteln berör endast den kliniska utbildningsperioden samt viss del av den propedeutiska perioden. För den enskilde studenten upptar denna utbildning endast en tid av ca tre år.

Kostnadsutvecklingen inom sjukvårdssektorn har under de senaste åren kännetecknats av en kraftig stegring på såväl investerings- som driftsidan. Det är att förvänta, att den medicinska utvecklingen även framdeles kommer att ställa krav på ökade lokaler m. m. vid undervisningssjukhusen liksom på utökad sjukvårdspersonal etc. Härigenom torde såväl investerings- som driftkostnaderna på dessa sjukhus komma att stiga ytterligare. De framtida kostnaderna för läkarutbildning och forskning under femte huvudtiteln torde enligt ämbetet med hänsyn härtill — och under förutsättning av oförändrade principer beträffande fördelningen av kostnaderna vid undervisningssjukhusen mellan staten och vederbörande kommunala huvudman — sannolikt komma att öka snabbare än kostnaderna för samma ändamål under åttonde huvudtiteln. Denna utveckling är således enbart en följd av de snabbt växande kostnaderna på sjukvårdssidan och synes inte motsvaras av någon reell överföring av arbetsuppgifter inom läkarutbildningens och forskningens område mellan de båda huvudtitlarna.

Med hänsyn till vad nyss anförts synes det kanslersämbetet lämpligt, att man vid kommande avtalsförhandlingar mellan representanter för staten och de kommunala huvudmännen för undervisningssjukhusen om bl. a. likformiga och enhetliga villkor beträffande statens bidragsgivning till dessa sjukhus ingående granskar principerna för denna bidragsgivning. En förutsättning för de fortsatta överväganden som bör ske är enligt ämbetet, att dessa baseras på ett bättre kunskapsmässigt underlag än som disponeras idag. Härför fordras omfattande undersökningar. Funktionerna utbildning, forskning och sjukvård på undervisningssjukhusen synes t. ex. kostnadsmässigt behöva analyseras och belysas från olika utgångspunkter. Vidare torde jämförelser behöva göras mellan verksamheter och kostnader på undervisningssjukhus å den ena sidan och övriga sjukhus å den andra. Kanslersämbetet är för sin del berett att utifrån sina premisser medverka i dylika undersökningar.

5. Departementschefen

Utbildningskapaciteten vid de medicinska läroanstalterna har under trycket av det växande läkarbehovet — dokumenterat i bl. a. läkarprognosutredningens betänkande »Om läkarbehov och läkartillgång» (SOU 1961: 8) — utökats högst betydligt under de senaste åren. Den totala årliga intagningen till medicinsk utbildning uppgick läsåret 1960/61 till 453 nybörjare. På grundval av prop. 1961: 108 beslöt 1961 års riksdag (SU 130, rskr 328) att antalet nybörjarplatser vid de medicinska läroanstalterna successivt skulle ökas till 560 läsåret 1965/66. Beslutet innebar bl. a. att dåvarande medicinska högskolan i Umeå skulle byggas ut till en fullständig medicinsk läroanstalt fr. o. m. läsåret 1965/66. Därjämte uttalade 1961 års riksdag, att ett fortsatt utredningsarbete borde inriktas på att öka antalet nybörjarplatser till något över 650. Enligt beslut av 1962 och 1963 års riksdagar (prop. 1962: 104, SU 144, rskr 322; prop. 1963: 142, SU 112, rskr 264) har antalet nybörjarplatser ökats till numera 718 per år.

Ifrågavarande intagningskapacitet om sammanlagt 718 platser per år fördelar sig på de skilda medicinska fakulteterna på följande vis: Uppsala 90, Lund 190, Göteborg 168, Stockholm 208 och Umeå 62. Den angivna intagningskapaciteten i Göteborg och Stockholm innebär en provisorisk ökning från tidigare 120 resp. 168 nybörjarplatser. I Göteborg har denna intagningsökning begränsats till läsåren 1962/63—1964/65 och i Stockholm till högst tio intagningsårgångar fr. o. m. läsåret 1963/64.

Jag uttalade i prop. 1962: 104, att den nyssnämnda temporära intagningsökningen i Göteborg med 48 studerande per år borde bibehållas även efter vårterminen 1965. De propedeutiska och kliniska utbildningsplatser, som disponerats i bl. a. Umeå för studerande från Göteborg, kommer fr. o. m. höstterminen 1967 att tas i anspråk av studerande som påbörjat sin teoretiska utbildning inom ramen för den ordinarie intagningskapaciteten på den egna studieorten. Ytterligare sådana platser måste alltså inrättas för de studerande som påbörjat sin utbildning i Göteborg. Med hänsyn till avgången krävs endast 45 platser för att den temporära intagningsökningen vid de teoretiska institutionerna i Göteborg skall kunna bibehållas. Ytterligare 45 platser för propedeutisk och klinisk utbildning behöver alltså anordnas fr. o. m. läsåret 1967/68.

Läkarutbildningsberedningen framlade våren 1962 förslag om en permanent intagning av 168 nybörjare i Göteborg. Beredningen hade funnit förutsättningar föreligga för att i erforderlig utsträckning öka antalet nybörjarplatser för propedeutisk och klinisk utbildning i Göteborg fr. o. m. läsåret 1967/68. Beredningen räknade härvid med att ett planerat nytt sjukhus i Göteborg, benämnt Östra sjukhuset, skulle kunna utnyttjas för läkarutbildning. Enligt en år 1962 upprättad tidsplan skulle detta sjukhus kunna tas i anspråk för medicinsk utbildning från år 1968.

Under det fortsatta planeringsarbetet på Östra sjukhuset har det emellertid visat sig att uppförandet av sjukhuset kommer att bli försenat. I syfte att skapa förutsättningar för en ökad intagning i de propedeutiska och kliniska ämnena, varigenom den nuvarande intagningskapaciteten i de teoretiska ämnena skulle kunna bibehållas, har läkarutbildningsberedningen och medicinska fakulteten i Göteborg utrett frågan om vissa övergångsanordningar. Dessa förutsätter bl. a. att de sjukhus som nu utnyttjas för läkarutbildning i Göteborg tas i anspråk i ökad omfattning och att vissa ytterligare sjukvårdsresurser kommer till.

Båda dessa frågor har krävt förhandlingar med vederbörande sjukvårdshuvudman. Sedan förhandlingarna nu slutförts, kan frågan om ökad läkarutbildning i Göteborg underställas riksdagens prövning. Därmed kan de intentioner som kommit till uttryck i 1962 och 1963 års riksdagsbeslut fullföljas. De förslag som jag i det följande kommer att framlägga innebär nämligen att antalet platser för propedeutisk och klinisk utbildning i Göteborg ökas med 45, vilket innebär, att det sammanlagda antalet blir 160 platser per läsår. Vid bifall till mina förslag kommer ett hundratal nya tjänster att tillföras medicinska fakulteten i Göteborg, däribland åtta professurer, två laboraturer, två prosekturer, ett universitetslektorat och tolv tjänster som klinisk lärare.

Den föreliggande svåra läkarbristen kan — trots de åtgärder i fråga om ökad intagning som vidtagits de senaste åren — beräknas bestå under avsevärd tid framöver. Samtidigt kommer en omfattande expansion av landets sjukvård att fortsätta. Mot denna bakgrund kommer jag att senare denna dag vid min anmälan av mina ställningstaganden till 1963 års universitets- och högskolekommittés förslag förorda, att utbyggnaden av läkarutbildningsorganisationen skall fortsätta även under den återstående delen av 1960-talet.

Jag övergår nu till att behandla enskildheterna i föreliggande förslag om *ökad läkarutbildning i Göteborg.*

Med utgångspunkt i en av Göteborgs stads sjukvårdsstyrelse våren 1962 skisserad organisation för Östra sjukhuset har läkarutbildningsberedningen, som framgått av min tidigare redogörelse, utarbetat en utbildningsplan som medger ökat antal platser för propedeutisk och klinisk utbildning. De frågor som beredningen inte kunnat ta ställning till har numera i huvudsak fått sin lösning genom avtalsförhandlingarna, sedan den framtida organisationen av Östra sjukhuset mera definitivt klarlagts.

Beredningens förslag till ökad läkarutbildning har i princip tillstyrkts av remissinstanserna. Erinringar har dock framförts mot beredningens överväganden på vissa punkter, bl. a. i fråga om personal- och utbildningsorganisationen i vissa ämnen. Enligt min mening är beredningens förslag väl avvägda och i allt väsentligt godtagbara.

Som jag inledningsvis framhållit har uppförandet av Östra sjukhuset försenats. De av läkarutbildningsberedningen och medicinska fakulteten i Göteborg gjorda undersökningarna har dock gett vid handen att intagningsökningen

i de kliniska och propedeutiska ämnena planenligt kan genomföras, till att börja med genom vissa övergångsanordningar, som redovisats i det föregående.

Under hänvisning till vad jag nu anfört förordar jag att det årliga antalet nybörjarplatser för teoretisk utbildning i Göteborg även i fortsättningen skall vara 168 och att antalet nybörjarplatser för propedeutisk och klinisk utbildning ökas med 45 till 160 fr. o. m. läsåret 1967/68. I detta sammanhang vill jag erinra om att Kungl. Maj:t genom beslut den 26 juli 1965 föreskrev att 84 studerande skulle beredas tillträde till medicinska studier i Göteborg höstterminen 1965 för att någon minskning av intagningskapaciteten inte skulle behöva ske i avvaktan på riksdagens beslut.

Beträffande den *personalorganisation* som den ökade läkarutbildningen i Göteborg kräver vill jag anföra följande. Liksom läkarutbildningsberedningen anser jag att något ytterligare personaltillskott inte skall tillföras de teoretiska ämnena utöver vad som redan tillkommit i anledning av 1962 års riksdagsbeslut. Vissa remissinstanser har anfört kritik mot det förslag till personalorganisation som läkarutbildningsberedningen har lagt fram och har i samband därmed krävt vissa ytterligare förstärkningar. Beredningens personalplan är emellertid enligt min mening väl avvägd och bör därför kunna tjäna som underlag för kommande anslagsframställningar.

På några punkter anser jag dock en viss utvidgning av planen vara motiverad. Beredningen har inte kunnat ta slutlig ställning till personalorganisationen i ämnet klinisk epidemiologi. Med hänsyn till detta ämnes ökade betydelse från utbildnings- och forskningssynpunkt anser jag att en professur bör finnas i ämnet fr. o. m. budgetåret 1969/70.

De övergångsåtgärder som erfordras för att den förordade ökningen av intagningskapaciteten skall kunna genomföras, innan Östra sjukhuset kan tas i bruk, kommer att ställa stora anspråk på personal. Jag anser därför att de mest utsatta ämnena bör erhålla viss personalförstärkning. Under den tid som ifrågavarande övergångsåtgärder är nödvändiga bör en befattning som klinisk amanuens finnas inrättad i vart och ett av ämnena medicin, kirurgi, neurologi, oftalmiatrik och oto-rhino-laryngologi samt ämnet patologi tillföras 1 000 assistenttimmar. Vid den tidpunkt, då Östra sjukhuset kan tas i anspråk för läkarutbildning, bör frågan om fortsatt behov av dessa förstärkningar prövas i samband med det årliga budgetarbetet.

Jag utgår från att de tjänster som erfordras successivt inrättas fr. o. m. budgetåret 1967/68 i huvudsaklig överensstämmelse med läkarutbildningsberedningens förslag liksom att i övrigt av beredningen föreslagna åtgärder vidtas. Jag räknar härvid med att vissa tjänster under en övergångsperiod på lämpligt sätt får placeras vid befintliga sjukvårdsinrättningar för att sedermera inordnas i den permanenta läkarutbildningsorganisationen. Universitetskanslersämbetet bör få i uppdrag att vidta erforderliga åtgärder.

Från bl. a. planeringssynpunkt är det angeläget, att riksdagen redan nu fattar principbeslut om vissa högre tjänster samt om tidpunkterna för dessas inrät-

tande, i sistnämnda hänseende under förutsättning att den av mig förordade tidsplanen hålls. Jag förordar att åtta professurer, två laboraturer, två prosekturer och ett universitetslektorat vid medicinska fakulteten i Göteborg successivt inrättas. Jag räknar därvid med att vissa tjänster inte behöver komma till förrän den 1 januari under resp. budgetår. I detta sammanhang vill jag beröra de speciella förhållanden som föreligger för ämnet ortopedi. Det finns f. n. två professurer inom området skelettkirurgi vid Sahlgrenska sjukhuset, nämligen en ordinarie professur i ortopedi och en personlig professur i extremitetskirurgi, särskilt handkirurgi. Liksom beredningen räknar jag inte med att en tredje professur på detta område skall behöva tillkomma utan utgår från att den befintliga personliga professuren ersätts med en professur i ortopedi.

Jag förordar att tjänsterna inrättas i följande ordning.

Budgetåret 1967/68: En professur i klinisk kemi med framtida placering vid Östra sjukhuset, två prosekturer i patologi, varav en med framtida placering vid Östra sjukhuset, en laboratur i vart och ett av ämnena allmän bakteriologi och klinisk fysiologi — den senare med framtida placering vid Östra sjukhuset — samt ett universitetslektorat i farmakologi.

Budgetåret 1968/69: Två professurer, en i ett internmedicinskt specialämne och en i kirurgi, sedermera i ett kirurgiskt specialämne, samt en professur i röntgendiagnostik med framtida placering vid Östra sjukhuset.

Budgetåret 1969/70: Två professurer, en i psykiatri och en i klinisk epidemiologi, båda med framtida placering vid Östra sjukhuset.

Budgetåret 1970/71: En professur i pediatrik med framtida placering vid Östra sjukhuset.

Utan tidsangivelse: En professur i ortopedi med framtida placering vid Östra sjukhuset.

Av de förordade tjänsterna bör laboraturen i allmän bakteriologi och en prosektur i patologi enligt läkarutbildningsberedningens förslag tillhöra såväl medicinska som odontologiska fakulteten. Det bör uppdras åt universitetskanslersämbetet att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till erforderliga bestämmelser rörande innehavarnas tjänstgöringsskyldighet m. m.

I sitt betänkande tar läkarutbildningsberedningen även upp vissa frågor som rör utformningen av lärartjänster för bl. a. handledning av de studerandes kliniska arbete, i första hand befattningar som klinisk amanuens. Med hänsyn till att innehavarna av nämnda befattningar inte kan ägna önskvärd tid åt undervisning, bl. a. därför att sjukvården ställer stora anspråk på dem, föreslår beredningen att tjänster som forskarassistent försöksvis inrättas för undervisningsändamål i de kliniska ämnena pediatrik, dermatologi, radioterapi och socialmedicin. Jag vill i detta sammanhang erinra om att frågan om en särskild mel-

langradstjänst i de kliniska ämnena f. n. övervägs av 1963 års klinikutredning. I avvaktan på utredningens förslag bör i stället för de nyssnämnda tjänsterna som forskarassistent inrättas befattningar som klinisk amanuens.

De ökade årliga kostnaderna för den personalförstärkning och den uppräkning av materielanslaget, som krävs för den av mig föreslagna vidgningen av utbildningskapaciteten, kan uppskattas till ca 2,9 milj. kr.

Jag övergår så till att behandla *vissa avtalsfrågor.*

Statens nämnd för förhandlingar med kommuner har för Kungl. Maj:ts prövning överlämnat sex avtal, nämligen ett om tillägg till 1959 års avtal om Göteborgs stads sjukhus, ett om barnmorskeläroanstalten i Göteborg, ett om utökning av medicinarområdet i Göteborg, ett om överlåtelse till staten av Änggårdens yrkesskolors fastighet, ett om ändring av 1954 års universitetsavtal, ett om kvarteret Kronoberg. Liksom förhandlingsnämnden anser jag, att avtalen måste betraktas som ett sammanhängande förhandlingsresultat. Detta innebär att giltigheten av vart och ett av de preliminära avtalen är beroende av att samtliga avtal godkänns. I detta fall blir det således fråga om att bedöma om det samlade avtalsresultatet kan anses godtagbart för staten.

I det föregående har lämnats en utförlig redogörelse för bakgrunden till avtalen och för deras innehåll. Jag kommer därför att nu beröra endast vissa punkter i avtalskomplexet.

Avtalet om tillägg till 1959 års avtal om Göteborgs stads sjukhus gäller liksom huvudavtalet fram till den 1 juli 1970. Enligt föreliggande planer skall huvuddelen av Östra sjukhuset kunna tas i bruk under första hälften av 1970-talet. Sjukhusets kvinnoklinik beräknas emellertid bli färdig redan under år 1968. Avtalet blir således direkt tillämpligt endast på kvinnokliniken. För de återstående delar av Östra sjukhuset som avses bli tagna i anspråk för läkarutbildning har dock staden i avtalet tillförsäkrats byggnads- och utrustningsbidrag intill utgången av år 1975 för en utbyggnad i huvudsaklig överensstämmelse med den generalplan som framlagts för sjukhuset. En sådan garanti bör betraktas som rimlig för den fortsatta planeringen och jag har ingen erinran mot denna avtalsklausul.

Enligt tilläggsavtalet skall byggnads- och utrustningsbidrag utgå för hela kvinnokliniken vid Östra sjukhuset, fastän det ännu inte klarlagts om kliniken i dess helhet kommer att tas i anspråk för läkarutbildning. Staden har åtagit sig att utan särskild ersättning svara för erforderliga lokaler och nyttigheter för den barnmorskeutbildning som skall förläggas till kliniken. I detta sammanhang vill jag erinra om att barnmorskeutbildningens organisation och utformning är föremål för prövning hos 1962 års utredning angående sjuksköterskeutbildningen. Om den obstetriska delen av kvinnokliniken inte den 30 juni 1978 tagits i anspråk för läkarutbildning, är staten berättigad att kräva tillbaka de bidrag som för denna del av kliniken utgått för läkarutbildning. Avtalet ger på denna punkt anledning till principiella invändningar, men med hänsyn till att det får betrak-

tas som en fördel att möjligheten att utnyttja hela kvinnokliniken för läkarutbildning hålls öppen, har jag inte velat motsätta mig denna del av avtalskomplexet. I likhet med förhandlingsnämnden utgår jag från att denna del av överenskommelsen inte kan anses ha prejudicerande betydelse.

Avtalet om utökning av medicinarområdet i Göteborg bör bedömas mot bakgrunden av den utbyggnadsplan för detta område som byggnadsstyrelsen upprättat. Denna visar på ett övertygande sätt, att staten har behov av de markområden som genom föreliggande avtal om utökning av medicinarområdet i Göteborg förvärvas av staten eller reserveras för dess räkning. Genom avtalet får staten goda utbyggnadsmöjligheter för de medicinskt teoretiska, odontologiska och biologiska ämnena vid Göteborgs universitet.

I detta sammanhang vill jag även kort beröra ett par detaljfrågor som aktualiserats i byggnadsstyrelsens utbyggnadsplan men som även torde vara av allmänt intresse för den fortsatta planeringen, nämligen frågorna om parkeringsplatser och skyddsrumsanläggningar i anslutning till universitets- och högskolelokaler. Såvitt först gäller behovet av parkeringsplatser vill jag erinra om att statskontoret den 5 februari 1965 fick i uppdrag av Kungl. Maj:t att i samråd med byggnadsstyrelsen utarbeta förslag till enhetliga normer för uppgörande av s. k. försörjningsplaner. Enligt min mening bör man såväl vid nyssnämnda utredningsarbete som vid byggnadsstyrelsens planeringsarbete i övrigt syfta till att uppmuntra användandet av kollektiva trafikmedel och att dämpa efterfrågan på parkeringsplatser. Ett system med avgiftsbelagd parkering bör i detta syfte införas vid läroanstalterna. Statskontoret och byggnadsstyrelsen bör beakta detta vid utredningsarbetet. Med hänsyn till de kostnader som följer med skyddsrumsanläggningar bör vidare uppdras åt byggnadsstyrelsen och samarbetsnämnden för lokal- och utrustningsprogramkommittéerna att i samråd med civilförsvarsstyrelsen ingående penetrera frågan om behovet av skyddsrumsplatser vid universitet och högskolor.

Enligt avtalet med Föreningen för Bistånd åt Vanföra i Göteborg överlåts till staten en fastighet med därpå uppförda byggnader, i vilka Änggårdens yrkesskolor bedriver sin verksamhet. Någon omedelbar omläggning av föreningens verksamhet aktualiseras inte härigenom. Förvärvet är i stället att betrakta som ett led i en mera långsiktig planering och leder till en förenkling av de samordningsproblem som kan uppkomma i samband med uppförandet av nybyggnad för tandläkarutbildningen i Göteborg. Kronan bör i anslutning till avtalet utställa en förbindelse på lösensumman för de nyssnämnda byggnaderna, 621 000 kr., varvid räntan på denna summa kvittas mot statens bidrag till att täcka underskottet för skolornas verksamhet, så när som på det i avtalet angivna beloppet 5 000 kr., vilket uppförs som en särskild utgift på yrkesskolornas stat. Föreningen har år 1962 beviljats ett ränte- och amorteringsfritt lån på 3 milj. kr. för vissa arbeten avseende nyssnämnda byggnader. Detta lån än helt avskrivet i statens räkenskaper. I samband med att staten övertar ifrågavarande fastighet bör statens fordringsanspråk i anledning av nyssnämnda lån efterges. Jag förordar därför att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande härtill.

Äganderättsförhållandena för byggnaderna inom kvarteret Kronoberg — Gamla Chalmers tomt — är, som framgått av min tidigare redogörelse, komplicerade. Äganderätten är fördelad på staten, Göteborgs stad och Chalmerska donationsfonden. Genom föreliggande avtal om kvarteret Kronoberg överförs äganderätten till samtliga berörda byggnader till Göteborgs stad som redan är ägare till tomtmarken. Det förslag till lösning av denna fråga som har framkommit som resultat av förhandlingarna finner jag från statens synpunkt kunna godtas.

Som framgår av förhandlingsnämndens kommentar till sistnämnda avtal har ännu inte alla frågor som berör utrymningen av de lokaler som staten f. n. disponerar inom kvarteret Kronoberg slutgiltigt kunnat lösas. Jag har emellertid anledning utgå från att en tillfredsställande lösning av dessa frågor skall kunna komma till stånd, om så erfordras med stadens medverkan på det sätt som nämnden anger.

Sammanfattningsvis kan konstateras att genom de avtal som nu behandlats tillfredsställande betingelser skapas för en ökad läkarutbildning i Göteborg och en betydande markreserv kommer till för den fortsatta statliga byggnadsverksamheten inom medicinarområdet i Göteborg. Dessutom har ett antal förhandlingsfrågor i Göteborg kunnat lösas på för staten godtagbara villkor.

Jag förordar att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att godkänna de avtal som förhandlingsnämnden överlämnat. Om smärre justeringar eller tillägg till avtalsbestämmelserna senare skulle visa sig erforderliga, bör särskilt samtycke av riksdagen härtill inte behöva inhämtas. Då dessutom enligt 5 § i avtalet om utökning av medicinarområdet i Göteborg viss justering av till staten överlåtna områdens gränser kan komma att bli nödvändig, förordar jag att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens medgivande att vidta erforderliga åtgärder i detta hänseende utan riksdagens samtycke i varje särskilt fall.

6. Hemställan

Under åberopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) godkänna de av mig förordade förslagen och riktlinjerna för utbyggande av läkarutbildningen vid medicinska fakulteten i Göteborg;
2) bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna följande avtal, nämligen
   a) med Göteborgs stad om tillägg till 1959 års avtal om Göteborgs stads sjukhus;
   b) med Göteborgs stad om barnmorskeläroanstalten i Göteborg;
   c) med Göteborgs stad om utökning av medicinarområdet i Göteborg;
   d) med Föreningen för Bistånd åt Vanföra i Göteborg om överlåtelse till staten av Änggårdens yrkesskolors fastighet;
   e) med Göteborgs stad om ändring av 1954 års universitetsavtal;
   f) med Göteborgs stad och frimurarebarnhusdirektionen i Göteborg om 47 kvarteret Kronoberg;
3) medge Kungl. Maj:t att träffa avtal om smärre tillägg till eller ändringar i de under 2 angivna avtalen och vidta erforderliga åtgärder enligt 5 § i avtalet under 2 c;
4) bemyndiga Kungl. Maj:t att efterskänka kronans fordran om 3 milj. kr. på grund av lån för byggnadsarbeten till Föreningen för Bistånd åt Vanföra i Göteborg.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sarmite Ziemelis

INNEHÅLL

Sid.

1. Inledning 3
2. Återblick 5
3. Ökad läkarutbildning i Göteborg 10
   - 3.1. Läkarutbildningsberedningen 10
     - 3.1.1. Lokalmässiga och sjukvårdsorganisatoriska förutsättningar 10
     - 3.1.2. Plan för organisationen av propedeutisk och klinisk utbildning 11
     - 3.1.3. Erforderliga sjukvårdsorganisatoriska resurser m. m. för den ökade utbildningen 12
     - 3.1.4. Erforderliga resurser för undervisning och forskning vid Östra sjukhuset 17
     - 3.1.5. Tidsplan för ökad läkarutbildning i Göteborg 18
     - 3.1.6. Personalorganisationen 19
     - 3.1.7. Kostnadsberäkningar 27
     - 3.1.8. Sammanfattning av beredningens förslag 28
   - 3.2. Remissyttrandena 29
   - 3.3. Vissa förslag till övergångsanordningar 33
4. Vissa avtalsfrågor 37
   - 4.1. Inledning 37
   - 4.2. Förhandlingsnämnden 38
     - 4.2.1. Avtal om tillägg till 1959 års avtal om Göteborgs stads sjukhus 38
     - 4.2.2. Avtal om barnmorskeläroanstalten i Göteborg 51
     - 4.2.3. Avtal om utökning av medicinarområdet i Göteborg 51
     - 4.2.4. Avtal om överlåtelse till staten av Änggårdens yrkesskolors fastighet 56
     - 4.2.5. Avtal om ändring av 1954 års universitetsavtal 56
     - 4.2.6. Avtal om kvarteret Kronoberg (Gamla Chalmers) 58
   - 4.3. Remissyttrandena 62
5. Departementschefen 64
6. Hemställan 71

Ivar Hæggströms Tryckeri AB · Stockholm 1965
641119